

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA ORGANIZIRANOSTI IN DELOVANJA
NACIONALNE PANOŽNE ŠPORTNE ŠOLE:
PRIMER NOGOMETNIH ODDELKOV
NOGOMETNE ZVEZE SLOVENIJE**

Ljubljana, avgust 2023

DANIEL PAVLIN

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Daniel Pavlin, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Analiza organiziranosti in delovanja nacionalne panožne športne šole: primer nogometnih oddelkov Nogometne zveze Slovenije, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preveril verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 POMEN ŠPORTA ZA MLADE.....	3
1.1 Razvoj in organiziranost športa mladih v Sloveniji.....	6
1.1.1 Pregled izvajalcev športa mladih	9
1.1.2 Zakonodaja na področju športa in izobraževanja nadarjenih športnikov... 12	
1.1.3 Kategorizacija mladih športnikov in status športnika..... 13	
1.2 Organiziranost izobraževanja ter financiranje športa mladih	15
2 NACIONALNA PANOŽNA ŠPORTNA ŠOLA.....	20
2.1 Cilji projekta.....	20
2.2 Predmet in pogoji za sofinanciranje	20
2.3 Udeleženci v projektu in njihove naloge	21
2.4 Izbor strokovnih delavcev	21
2.5 Merila, višina in trajanje sofinanciranja.....	21
3 ANALIZA ORGANIZIRANOSTI IN DELOVANJA IZBRANIH NPŠŠ	22
3.1 Zasnova raziskovanja, metodologija in določitev izbranega vzorca	22
3.2 Delovanje in organiziranost projektov NPŠŠ NZS	23
3.3 Programi NZS za obdobje 2020–2028 v okviru projekta NPŠŠ	25
3.4 Analiza projekta NPŠŠ – primer programa Nogometni oddelki NZS	28
3.4.1 Nastanek in razvoj projekta	29
3.4.2 Družbeni vidik projekta	32
3.4.3 Izvajalci projekta.....	33
3.4.4 Namen in cilji projekta	34
3.4.5 Organiziranost projekta Nogometnih oddelkov NZS	35
3.4.6 Analiza udeležencev v projektu	36
3.4.7 Način, posebnosti in prilagoditve dela v projektu	44
3.4.8 Postopek in pogoji za vpis v projekt	46
3.4.9 Sodelovanje med nogometnimi oddelki in klubi	48
3.4.10 Financiranje projekta	50
3.4.11 SWOT-analiza projekta Nogometnih oddelkov NZS	51
3.4.12 Identifikacija poslanstva in postavitev strateških ciljev projekta	53
3.4.13 Vizija razvoja projekta za obdobje 2024–2034	55
3.5 Model izvajanja projekta NPŠŠ Nogometnih oddelkov NZS	56
3.6 Primerjava projekta z izbrano panožno športno zvezo v Sloveniji.....	57
3.7 Primerjava projekta s podobnim sistemom NPŠŠ v tujini.....	60

3.8	Glavne ugotovitve.....	62
3.8.1	Analiza raziskovalnih vprašanj.....	63
3.8.2	Priporočila in smernice	64
	SKLEP.....	65
	LITERATURA IN VIRI.....	67
	PRILOGE	71

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Olimpijske medalje – Peking 2022	8
Tabela 2:	Športni programi in skupno število vključenih otrok in mladostnikov	9
Tabela 3:	Obseg sredstev državnega proračuna RS za LPŠ.....	19
Tabela 4:	Prednosti projekta Nogometnih oddelkov NZS	51
Tabela 5:	Slabosti projekta Nogometnih oddelkov NZS	52
Tabela 6:	Priložnosti projekta Nogometnih oddelkov NZS	52
Tabela 7:	Nevarnosti projekta Nogometnih oddelkov NZS	53

KAZALO SLIK

Slika 1:	Način vodenja in koordiniranja NPŠŠ NZS.....	26
Slika 2:	Medobčinske nogometne zveze	27
Slika 3:	Razvoj igralca – Nogometni oddelki NZS (primer 1 in 2)	31
Slika 4:	Razvoj igralca – Nogometni oddelki NZS (primer 3 in 4)	31
Slika 5:	Organizacijska struktura izvajalcev projekta	33
Slika 6:	Igralec v središču	35
Slika 7:	Organiziranost »šola – dijaški dom – treningi«	35
Slika 8:	Proces vzgoje, izobraževanja in treniranja v projektu.	36
Slika 9:	Udeleženci projekta Nogometnih oddelkov NZS	37
Slika 10:	Model sodelovanja strokovnjakov z dijakom nogometnega oddelka.....	38
Slika 11:	Komunikacijski kanal NZS pri izvajanju projekta.....	39
Slika 12:	Komunikacijska mreža nogometnih oddelkov.....	40
Slika 13:	Strokovni tim in nogometni razred	41
Slika 14:	Testi nogometno-motoričnih sposobnosti NZS	47
Slika 15:	Vključenost nogometašev v projekt.....	48
Slika 16:	Model izvajanja NPŠŠ – Nogometni oddelki NZS.....	56
Slika 17:	Model organiziranosti NPŠŠ OZS	57
Slika 18:	Odbojarske regije v Sloveniji.....	58
Slika 19:	Model organiziranja in delovanja športnih akademij v SM.....	61
Slika 20:	Model organiziranja in delovanja projekta NPŠŠ v Sloveniji	63

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Kategorizacija mladih športnikov in status športnika med izobraževanjem.....	1
Priloga 2: Izvajalci LPŠ.....	2
Priloga 3: Razpisni pogoji – NPŠŠ.....	3
Priloga 4: Inštruktorska služba NZS.....	7
Priloga 5: OZS.....	8

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

EURO – (angl. European Football Championship); Evropsko prvenstvo v nogometu

GŠ – Gimnazija Šiška

LPŠ – Letni program športa

MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

MNZ – Medobčinska nogometna zveza

NPŠŠ – Nacionalna panožna športna šola

NPŠZ – Nacionalna panožna športna zveza

NZS – Nogometna zveza Slovenije

OKS-ZŠZ – Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez

OZS – Odbojgarska zveza Slovenije

RS – Republika Slovenija

SM – Severna Makedonija

SWOT – (angl. strengths, weaknesses, opportunities, threats); prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti

ŠC PET – Šolski center za pošto, ekonomijo in telekomunikacije

U14 – (angl. Under 14); starost pod 14 let

UEFA PRO – (angl. the highest professional coaching licence mandated by Union of European Football Associations); najvišja licenca strokovne usposobljenosti nogometnih trenerjev Evropske nogometne zveze

ZDru-1 – Zakon o društvih

ZŠpo-1 – Zakon o športu

UVOD

Veliko mladih se posveča športu, a pot do vrhunškega športnega dosežka je zelo dolga. Zahteva mnoga odrekovanja in prilagajanja različnih obveznosti športnika in njegove družine. Za vrhunski športni dosežek je največkrat potrebno že v primarni družini otrokom privzgojiti pozitiven odnos do športa in kasneje že v šolskem obdobju začeti s sistematičnim delom, v nekaterih športih pa je to postala celo obveza in osnovni pogoj uspešnosti v kasnejših letih. Tako sta šolski sistem in športni razvoj mladih vse bolj prepletena. Če želimo zagotoviti športnikovo uspešnost tako na športnem kot tudi šolskem področju, mora biti usklajevanje med njima na visokem nivoju.

Upoštevanje posebnosti športno nadarjenih šolarjev in iz tega izhajajočih njihovih potreb, je eden ključnih elementov uspešne organizacije športnikovega pouka. S spodbujevalnimi ukrepi, kot so športne šole nacionalnega pomena, športni oddelki v srednji šoli, štipendiranje nadarjenih in vrhunskih dijakov ter študentov, inovativnimi pristopi pri procesu izobraževanja ter sistemskimi rešitvami na zakonodajnem področju, država skrbi za vse šolajoče se športnike (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Odločitev za obravnavo izbrane tematike v magistrskem delu je sprožilo dejstvo, da so prav programi nacionalnih panožnih športnih šol (v nadaljevanju NPŠŠ), v katere so vključeni mladi perspektivni športniki, zelo pomemben dejavnik pri zagotavljanju ustreznih pogojev za njihov športni razvoj, hkrati pa omogočajo prilagajanje in usklajevanje športnikovih šolskih obveznosti s športom. Pri svojem dosedanem večletnem delu v programu NPŠŠ Nogometne zveze Slovenije (v nadaljevanju NZS) se pogosto soočam s spoznanjem, kako velika pridobitev za razvoj mladih nadarjenih športnikov so ti programi in kakšen vpliv imajo na kariere mladih športnikov, tako športne kot akademske. Ker je v sodobnem svetu zelo pomembna interdisciplinarna obravnava in sodelovanje med različnimi področji, sem se odločil, da tematiko NPŠŠ pogledam s perspektive različnih nacionalnih panožnih športnih zvez (v nadaljevanju NPŠZ) in poskusim malce osvetliti delovanje in organiziranje NPŠŠ po Sloveniji.

Magistrsko delo obravnava področje NPŠŠ, v katere so vključeni mladi perspektivni športniki in njihovi trenerji, zaposleni v NPŠZ. Vsaka štiri leta je s strani Ministrstva, pristojnega za šport, objavljen razpis za zbiranje predlogov za izbor in sofinanciranje izvajalcev ter plačila strokovnim delavcem v programih NPŠŠ. V projektu NPŠŠ sodeluje veliko NPŠZ.

Predmet magistrskega dela je projekt NPŠŠ, ki ga izvaja NZS. Z analizo obstoječega modela organiziranosti in delovanja NPŠŠ NZS in njegovo nadgradnjo, je na koncu predstavljen cilj dela – splošen model organiziranosti in delovanja NPŠŠ, ki je lahko v pomoč drugim NPŠZ pri ustanavljanju NPŠŠ v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju RS).

S pregledom literature, obstoječih virov, z zbiranjem podatkov (Dolgoročna strategija NPŠŠ–NPŠZ 2020–2028, 4-letni strokovni programi NPŠZ itd.) in pogovori z deležniki, sem dobil vpogled v izbrano tematiko. Magistrsko delo je namenjeno panožnim športnim zvezam, mladim športnikom in njihovim staršem, splošni in strokovni javnosti, študentom športnih programov, strokovnim delavcem v športu, trenerjem in vsem, ki jih izbrana tematika zanima. Namen je, da z magistrskim delom, torej z analizo aktualnih relevantnih podatkov – z zbranimi informacijami na enem mestu, dobimo vpogled v organiziranje ter delovanje projekta in tako osvetlimo delujoč primer izvajanja NPŠŠ v Sloveniji.

Moje raziskovanje se osredotoča na trenutno stanje – model organiziranosti in delovanja projektov NPŠŠ v okviru NZS. Na primeru projekta Nogometnih oddelkov NZS je analiziran in podrobneje predstavljen unikatni primer NPŠŠ v Sloveniji ter kakšen je vpliv zunanjega in notranjega okolja na organiziranost in delovanje le-tega. S pomočjo analize prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti (angl. strengths, weaknesses, opportunities, threats, v nadaljevanju SWOT) sem dobil sliko stanja projekta danes, njegove dobre in slabe plati, in seznam v prihodnost usmerjenih priložnosti ter nevarnosti. Problematika magistrskega dela izhaja predvsem iz namena, da bi s tem delom (panožne športne zveze, mladi športniki in njihovi starši) na enem mestu dobili širši vpogled v delovanje projekta NPŠŠ v Sloveniji. Šport mladih je del javnega interesa, sofinanciran iz javnih sredstev in zato so vzpostavljeni določeni mehanizmi za njegovo delovanje in razvoj. Del teh mehanizmov in pogojev so tudi programi NPŠŠ. S pomočjo relevantnih podatkov in virov je skozi delo narejena presoja delovanja trenutnega sistema v izbranih NPŠŠ, podana ocena ali je ustrezen in kje so še možne izboljšave – spremembe v sistemu.

Do zelenih ugotovitev sem prišel s pomočjo treh raziskovalnih vprašanj, na katera sem skozi magistrsko delo skušal odgovoriti in se glasijo:

- Kakšen je način – model organiziranja in delovanja NPŠŠ NZS?
- Ali je lahko model NPŠŠ – NZS splošno uporaben tudi v drugih NPŠZ?
- Kakšne so smernice in priporočila za nadaljnji razvoj – nadgradnjo modela organiziranja in delovanja NPŠŠ v Sloveniji?

Svoj namen magistrskega dela sem dosegel preko različnih ciljev. Najprej s preučitvijo literature in javno dostopnih dokumentov – podatkov ministrstva, pristojnega za šport in NPŠZ, strokovnih študij in drugih razpoložljivih virov. Na podlagi tako pridobljenih podatkov in podatkov, pridobljenih skozi 15-letno aktivno delo v projektu, sem skozi delo analiziral, opisoval, primerjal, kritično presojal in osvetlil trenutno stanje na področju organiziranja in delovanja NPŠŠ v izbrani panožni športni zvezi ter ga prikazal skozi model. V naslednjem koraku sem naredil primerjavo le-tega s še enim modelom delovanja NPŠŠ v Sloveniji in enim (primerljivim) v tujini. Skozi delo sem se spraševal in ugotavljal, na kakšen način bi se lahko še nadgradilo delujoče modele NPŠŠ, predvsem v smeri, da bi bili mladi perspektivni športniki številčno še bolj vključeni v sisteme NPŠŠ. S tem bi posledično povečali število športnikov, ki bi imeli boljše pogoje za svoj športni razvoj. Zato je končni

cilj dela podati priporočila in smernice – napotke za izboljšanje in nadgradnjo modela organiziranja in delovanja NPŠŠ.

1 POMEN ŠPORTA ZA MLADE

Redna telesna dejavnost zagotavlja zdrav razvoj otroka in dolgoročno krepi njegovo zdravje. Otrok s športom razvija delovne navade, uči se postavljanja ciljev, sodelovanja v skupini ter ustrezno vrednotiti zmage in poraze. Usvaja še mnoge druge pozitivne vrednote za življenje. Proces razvoja mladega športnika največkrat vodijo in usmerjajo športni strokovnjaki – trenerji v sodelovanju s starši ali skrbniki. Otroci, ki tudi na športnih tekmovanjih dosegajo dobre rezultate, se lahko uvrstijo med kategorizirane športnike. S strokovno ustreznim in usklajenim delovanjem med vsemi deležniki, ki sodelujejo pri vzgoji mladega športnika, lahko pozitivno vplivamo na njegovo doživljanje športa, na njegov življenjski slog in karierno pot. Še pomembnejši pa sta ustrezna čustvena in socialna opora. Tudi za tekmovalno manj uspešne otroke je lahko šport izrazito pozitivna izkušnja, če lahko v športu napredujejo, se igrajo, zabavajo in učijo. Starši naj zato v otroku negujejo pozitiven športni duh, mu bodo dober zgled, športnih rezultatov pa naj nikaar ne postavljajo na prvo mesto (Bon in drugi, 2018).

Šport in telesno gibanje predstavljata v modernem svetu eno temeljnih verjetij, ki pozitivno učinkujejo na zdravje ljudi. V športnih raziskavah statistične analize kažejo, da so ljudje, ki se zmerno ukvarjajo s športom oz. rekreacijo, bolj zdravi in dlje živijo. Posploševanje v tem kontekstu šport oz. gibanje prepoznava kot ključni člen zdravja (Vodeb, 2001).

Med najbolj ozaveščenim prebivalstvom o pomenu zdravega načina življenja, najdemo tudi Slovenijo. Praksa, podprta z rezultati raziskave v okviru projekta Slovensko javno mnenje (Sila, 2010), kaže, da za mnoge prebivalce Slovenije pomeni redna športnorekreacijska dejavnost način življenja. Telesna kultura in zavest o potrebi telesno aktivnega življenja med ljudmi postajata vse večji in močnejši, ob široki medijski podpori gibanju in zdravemu načinu življenja, številnih športno-rekreativnih prireditvah, ki včasih postajajo pravi spektakel. Gradijo in obnavljajo se številni športni objekti, v ponudbi so novi športno-rekreativni programi itd. Kljub vsem spodbudnim podatkom ostaja grenak priokus, saj se zdi, da si kljub prizadevanju za razcvet splošne ozaveščenosti o vlogi in pomenu zdravega ter aktivnega življenja ta ni dotaknil otrok in mladine v tolikšni meri, kot bi bilo potrebno in kot smo pričakovali (Škof, 2010).

V osnovi je šport fizična dejavnost, potreba človeka po gibanju in motoriki, ki je izvedena v okviru določenih pravil in tehnik posamezne športne panoge. Oblike športa in njegovih pravil so se skozi čas dopolnjevale in spreminjale. Tako je šport postal velik sklop različnih dejavnosti. Oblike športa so same po sebi zelo različne, imajo različne cilje, prilagojene različnim skupinam ljudi, njihovim lastnostim, sposobnostim, znanju, motivaciji, torej njihovim zmožnostim in starosti. Šport se skozi čas spreminja in razvija, zato je postajala

potreba po sistematizaciji, organiziranosti, vodenju in informatizaciji vse pomembnejša. Poudariti moramo, da je delovanje v športu interesno in prostovoljno. Različni motivi za ukvarjanje s športom in želja po doseganju dobrih rezultatov pa sta osnovni značilnosti športa.

Ukvarjanje s športom je temeljna pravica vsakega človeka ter tako tudi otroka in mladostnika. Športna dejavnost je pomembna za blaginjo prebivalcev vsake države. Zaradi vpliva na razvoj mladega človeka in s tem tesno povezanega oblikovanja zdravega življenjskega sloga ter pridobivanja socialnih kompetenc, predstavlja športna dejavnost otrok in mladine prednostno vsebino nacionalnega programa športa (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Zaradi interdisciplinarnosti je šport prepleten z različnimi družbenimi področji, kot so: zdravstvo, vzgoja in izobraževanje, gospodarstvo, okolje, turizem, kultura, znanost in obramba. Zato so pri njegovem razvoju poleg športnih društev in drugih organizacij udeleženci tudi subjekti z omenjenih družbenih področij. Velik del športnih programov otrok in mladine poteka v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Ti programi niso vključeni v nacionalni program športa, so pa kot del sprejetih predmetnikov in šolskih programov pomemben element vzpostavljanja športne aktivnosti in oblikovanja športne kulture (Zakon o športu (ZŠpo-1), Ur. l. RS, št. 24/2000).

V današnjem času se je dobro zavedati, da je povsod okoli ogromno dejavnikov, ki imajo slab vpliv na ljudi, in se jim skoraj ne moremo izogniti. Skozi čas ti dejavniki vplivajo na nas in puščajo negativne posledice. Nezdrav življenjski slog, vedno večji stres, zelo hiter tempo življenja, na splošno živimo preveč površinsko. Vseh teh dejavnikov, ki nas ogrožajo je veliko in se jih, predvsem v mladih letih, niti ne zavedamo dovolj. Zato je danes, še bolj kot kdaj koli prej, pomembno, da mladi spoznajo in ponotranjijo zdrav življenjski slog. Tu gre za zelo širok pojem, ki zajema človeka kot celoto in ne zajema samo gibalni in telesni razvoj, ampak tudi socialni, čustveni in intelektualni razvoj človeka. Primerna gibalna dejavnost omogoča sprostitev, obvladovanje stresa, tesnobe in potrnosti, spodbuja gradnjo samospoštovanja in pozitivne samopodobe. Pomaga pa tudi pri socializaciji in oblikovanju dejavnega odnosa do samega sebe in sveta (Videmšek & Pišot, 2007).

Šport je oblika intenzivnega izražanja identitete mladih. Hkrati pa je šport praksa, ki povezuje mlade iz različnih kultur, je univerzalni jezik mladih, ki ga lahko vsi izrazijo in delijo, scenarij, kjer so mogoče mirne rešitve razlik.

Znanstvena spoznanja (Škof, 2016) kažejo, da je življenjski slog mladih, vsebina ter obseg, odvisen od socialne, urbane družbene spremembe sodobnega sveta ter številnih drugih dejavnikov. Telesne dejavnosti, ki se spreminja skozi obdobje odraščanja in je odvisna od spola, družinskega okolja in socialno-ekonomskega položaja družine. Raziskava (Mlinarič, 2020) kaže, da višja kot je izobrazbena struktura staršev, višja je tudi gibalna sposobnost dečkov teh družin. Ena od pomembnejših je vloga šole in šolskega okolja, dostopnost

športnih objektov za vadbo, ponudba vadbenih programov zunaj rednega programa športne vzgoje, obseg in kakovost programov športne vzgoje, občutek kompetentnosti mladih pri športni vzgoji. Gre za splet različnih ravni vplivov: širšega družbenega okolja, družinskega okolja, šole, športne vzgoje in učitelja športne vzgoje, športnega kluba in trenerjev, ki delujejo v njem. Vpliv posameznega dejavnika je lahko pozitiven, lahko pa je tudi negativen. Seveda pa se vloga in pomen vsakega izmed njih spreminjata skozi čas (Škof, 2010).

Vzorci gibanja in športnega udejstvovanja, pridobljeni v otroštvu in mladosti, se največkrat ohranijo za vse življenje in zgradijo temelje za aktivno ter zdravo življenje. Po vsem svetu med mladimi upadata obseg gibanja in športnega udejstvovanja. Eden od glavnih krivcev je vedno bolj razširjen sedeči način življenja. Napredek tehnologije je mlade prikoval pred različne zaslone, prepogosto na račun časa in priložnosti za telesno dejavnost in šport. Redno gibanje in športno udejstvovanje mladim preprečujejo mnogi dejavniki. Vedenje in vodenje odraslih ter njihova premajhna podpora, pomanjkanje časa in motivacije, pomanjkanje varnih prostorov za gibanje in šport ter prepogosto nepoznavanje koristi gibanja in športa so samo nekateri razlogi. Rezultat teh pa je premalo gibanja in športa v otroštvu, kar velikokrat botruje težavam z zdravjem kasneje v življenju posameznika.

Naslednji podatki, ki se nanašajo na športno udejstvovanje mladih v Sloveniji, so povzeti iz mednarodne študije z naslovom *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju* (Jeriček Klanšček, Lavtar & Pokrajac, 2007). Povzeti podatki so pokazali, da se najstniki, ki prihajajo iz družin z visokim socialno-ekonomskim statusom, pogosteje gibljejo dvakrat do trikrat na teden, medtem ko se najstniki, ki prihajajo iz družin z nizkim socialno-ekonomskim statusom največkrat gibljejo enkrat na teden. Najstnikov, ki se rekreaciji sploh ne posvečajo, je največ iz družin z nižjim socialno-ekonomskim položajem, najmanj najstnikov, ki se rekreaciji ne posvečajo, pa prihaja iz družin, ki so glede na svoje socialno-ekonomske vire v družbi najvišje uvrščene. Razlike glede na spol se pojavljajo v tem, da se dekleta pogosteje rekreirajo do največ ene ure tedensko, medtem ko so fantje pogosteje dejavni dve do tri ure tedensko.

Jelovčan, Pišot in Žerjal (2002) so že pred leti ugotovili trend, da s starostjo upada vključevanje v športno organizirano vadbo. Haug (2008) največji upad povezuje z obdobjem adolescence, ker mladostniki v tem obdobju več časa namenijo sebi, svoji identiteti, svoji podobi, novim socialnim omrežjem in vse to lahko vpliva tudi na gibanje. Ne smemo pa pozabiti, da hkrati narašča število vedenj sedečega življenjskega sloga, saj otroci vedno več časa preživijo pred telefoni, tablicami, računalniki in pred televizijskimi sprejemniki. To pa nam lahko deloma razloži upad gibanja s starostjo. Starc, Strel in Kovač (2010) upad gibanja pri otrocih in mladostnikih povezujejo tudi s trendom zmanjševanja gibalnih zmogljivosti ter z negativnim trendom sprememb telesnih značilnosti, kar še posebej velja za povečevanje telesne teže in podkožnega maščevja.

Pomembno se je zavedati, da si bo le mladostnik, ki se za neko športno dejavnost odloči sam, brez pretiranega vpliva zunanjih dejavnikov, ki bi vplivali na njegovo odločitev,

sposoben izoblikovati in živeti zdrav, s športom povezan življenjski slog. Eden glavnih elementov v športnikovi motivaciji je uživanje in posledično zadovoljstvo, kar pomeni, da bo šport, v katerem bodo mladi uživali in se imeli prijetno, bolj priljubljen – z več privrženci. Pri tem pa ni vse odvisno od športa samega, pomembno vlogo ima tudi učitelj športa, trener, vaditelj oz. izvajalec (Tušak, 2003).

1.1 Razvoj in organiziranost športa mladih v Sloveniji

Šport je pomemben del slovenske kulture in slovensko prebivalstvo je tesno povezano s športom. Za uresničevanje javnega interesa v športu skrbijo država in lokalne skupnosti. Javni interes v športu obsega naloge nacionalnega in lokalnega pomena v vseh segmentih športa, ki se opredelijo v nacionalnem programu športa in programih športa lokalnih skupnosti. Cilj vsake države je svoje prebivalce pripraviti do gibanja in tako izboljšati življenje posameznika in družbe kot celote. Za ta namen je bil izdan Nacionalni program športa v RS za obdobje od leta 2014 do leta 2023 (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014), ki ustvarja pogoje za razvoj športa in zmanjševanje neenakosti pri dostopu do športnih vadb. Program je pomemben za delovanje in razširjanje športnih aktivnosti med Slovence in opredeljuje športne programe, športne objekte in športne površine v naravi, organiziranost športa, športne prireditve, razvojne športne dejavnosti in promocijo športa, družbeno in okoliško odgovornost v športu ter podporne mehanizme v športu.

Glavni nosilci športa mladih so šolajoči se športniki, njihovi učitelji športa in predvsem trenerji ter športna društva in NPŠZ, v katerih delujejo. Kljub vsemu pa so najpomembnejši starši, ki že v zgodnji mladosti otroku odločilno vcepijo odnos do ukvarjanja s športom in tudi v veliki meri financirajo njegov razvoj. Pomembna pa so tudi druga podporna okolja: širša družina (zasebno življenje mladega športnika), šola (usklajevanje šolskih in športnih obveznosti), panožni tim (spremljanje zdravstvenega stanja in pripravljenosti športnika) ter zunanje okolje (usklajevanje zasebnih in športnih obveznosti).

Praviloma strokovno organizirano vadbo predstavljajo športni programi, kot so Šport – športna vzgoja v vzgojno-izobraževalnem sistemu, Kakovostna športna vzgoja otrok in mladine usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, Kakovostni šport ter program Vrhunskega športa, kot nadgradnja le-tega (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Šport je kot dejavnost postal tudi del posla in zato velik del poslovnega sveta teži k izrabi nove dimenzije športa in se z njo poskuša povzpeti na višjo raven poslovanja. Tako šport vpliva na poslovanje gospodarskih družb in omogoča višji položaj države v svetovnem gospodarstvu. Če tako pogledamo šport z ekonomskega vidika, vidimo, da morajo mladi športniki najprej doseči stopnjo odličnosti, da lahko sebe kot proizvod ponudijo trgu. Če ne dosežejo stopnje odličnosti, ki je za njih edina uporabna in menjalna vrednost, so nezanimivi in nimajo proizvoda, ki bi ga ponudili trgu. Velikokrat vidimo, da tudi stopnja odličnosti ne zadostuje. Primer so športne panoge, ki se zaradi takšnih in drugačnih vzrokov niso dovolj

približale širšim množicam – gledalcem, torej ne vzbujajo pozornosti sponzorjev, ki bi vlagali denarna sredstva vanje (Vodeb, 2000).

Vsako športno organizacijo je potrebno razumeti kot subjekt, strukturo in proces. Športna organizacija je kot živ organizem, ki se nenehno spreminja zaradi zunanjih ali notranjih razlogov. Organizacijska kultura znotraj športnih organizacij privablja ljudi v šport, jih motivira in omogoča opravljanje različnih dejavnosti in nalog. To od uporabnikov športa zahteva ustrezno znanje, spretnosti, sposobnosti in osebne značilnosti. Kultura športa se lahko razvija le s sodelovanjem posameznika v skupini. Ena takih družbenih skupin je tudi osnovna športna organizacija (Šugman in drugi, 2006, str. 63).

Kot navaja Bednarik (1999), je za večino vrhunskih športnikov oziroma organizacij, ki jim športniki pripadajo, osnovni cilj ustvarjanje prihodka. Če jim to ne uspe, morajo svoje storitve, ki so v osnovi namenjene pasivnim udeležencem, javnosti, predstaviti kot proizvod z drugim namenom.

V Sloveniji športne organizacije velikokrat – skoraj praviloma nastopajo kot delodajalci, ki zaposlujejo profesionalne in honorarne delavce. Bolj kot na drugih področjih javnega interesa, je prav na področju športa zelo prisotno tudi volontersko delo (Bednarik in drugi, 1998, str. 49).

Države običajno ne ustanavljajo subjektov, v katerih bi državljani uresničevali preoblikovalni proces – vadbo. Športni subjekti, ki jih ustanavlja država, so običajno ustanovljeni z zakoni ali drugimi predpisi na podlagi zakonov. Ustanavljanje subjektov civilne družbe – društev in njihovih zvez na isti ali višji ravni organiziranosti je opredeljeno z zakoni o društvih in ti so tipični predstavniki civilne družbe. To ne velja samo za športna, ampak tudi za vsa ostala društva (Šugman, 1998, str. 16).

V Sloveniji od leta 2001 narašča organiziranost športa. V NPŠZ (aktivna društva v juliju 2021) so trenutno včlanjena 3202 društva oziroma klubi. Ob tem se je izrazito povečal zasebni sektor, tako po številu organizacij, kot po prihodkih, ki jih ustvarijo. Kljub temu model športa zunaj vzgojno-izobraževalnega sistema še vedno temelji na športnih društvih, ki so glavni nosilci slovenskega tekmovalnega športa. Leta 2019 je bilo registriranih 136.405 športnikov, ki so tekmovali v tekmovalnih sistemih NPŠZ do ravni državnega prvaka (ocena za leto 2000 je bila 15.000). Število športnih panog, število in delež slovenskih občin s kategoriziranimi športniki, število vrhunskih športnikov in število osvojenih medalj na največjih tekmovanjih je v celotnem obdobju od leta 2001 naprej naraščalo, kar kaže na vedno večjo razpršenost kakovostnega in vrhunškega športa (Kolar, Jurak & Kovač, 2010; Zavod za šport Republike Slovenije Planica, 2021; Jurak in drugi, 2010).

Slovenci smo bili na olimpijskih igrah v Pekingu leta 2022 na drugem mestu na svetu po osvojenih olimpijskih medaljah glede na število prebivalcev, kar je razvidno iz tabele 1. Slovenski športniki so dobitniki številnih odličij na svetovnih prvenstvih. Vrhunski športni dosežki, izjemne naravne danosti, visoko razvita infrastruktura in programi gibanja v vrtcih

ter športna vzgoja v osnovnih in srednjih šolah so le nekateri od dejavnikov, ki prispevajo k vseživljenjski povezanosti s športom in mlade spodbujajo, da del svojega prostega časa namenijo športnim in rekreativnim dejavnostim.

Tabela 1: Olimpijske medalje – Peking 2022

Mesto	Država	Št. medalj	Št. prebivalcev	Prebivalcev na medaljo
1	Norveška	37	5.421.241	146.520
2	Slovenija	7	2.078.938	296.991
3	Avstrija	18	9.006.398	500.355
4	Švedska	18	10.099.265	561.070
5	Švica	14	8.654.622	618.187

Prirjeno po Craig Nevill-Manning (brez datuma).

Slovenija je že vrsto let v vrhu po številu osvojenih medalj po razvrstitvi prebivalstva. V zadnjih 30. letih smo na olimpijskih igrah osvojili 40 medalj – 7 zlatih, 13 srebrnih in 20 bronastih. Poleg tega so naši športniki osvojili še številne medalje na evropskih in svetovnih prvenstvih, skupno kar 1993 medalj. Med najbolj trofejnimi športi na olimpijskih igrah so gimnastika, alpsko smučanje, smučarski skoki, veslanje in judo. Slovenija je leta 2017 v Beogradu osvojila naslov evropskega prvaka v košarki, kar je eden največjih uspehov športa v samostojni državi. Zato ne pretiravamo, ko zapišemo, da je šport del slovenske identitete. V Sloveniji se čuti posebna športna energija tudi zato, ker smo v nenehnem gibanju in stiku z naravo. Slovenec svojo kakovost življenja povezuje tudi z gibanjem in telesno aktivnostjo v naravi. Bogata geografska raznolikost in številni rekreativni športni dogodki, ki potekajo skozi vse leto, omogočajo široko udejstvovanje rekreativcem in drugim športnim navdušencem (Prešeren, 2021).

Neverjetno se zdi, da narod z dvema milijonoma prebivalcev dosega take uspehe na tako različnih športnih prizoriščih. Verjetno smo edini tako majhen narod, ki se je uvrstil na največja tekmovanja v ekipnih športih (nogomet, hokej, košarka, rokomet, odbojka) in katerega izjemni posamezniki dosegajo izjemne individualne dosežke (kolesarstvo, smučanje, skoki itd.).

Takšni uspehi so bili doseženi s pomočjo različnih sistemskih ukrepov. Povečala se je strokovnost dela z otroki in mladino, posebej zaradi sofinanciranja visoko izobraženih športnih strokovnjakov za delo s to občutljivo populacijo v projektu panožnih športnih šol. Med pomembne ukrepe, ki zagotavljajo športnikom, da bodo pridobili želeno izobrazbo, sodijo rešitve na področju usklajevanja šolskih in športnih obveznosti nadarjenih športnikov (športni oddelki, štipendije, učne pomoči in druge oblike prilagajanja šolskih obveznosti) (Jurak in drugi, 2005).

Z različnimi športnimi programi za otroke, ki so prikazani v tabeli 2, je bila v desetih letih vsebinsko, kadrovsko in materialno izboljšana tudi gibalna dejavnost predšolskih otrok in obvezna ter prostočasna športna vzgoja osnovnošolskih otrok. Pozitivni premiki pri organizirani prostočasni športni vadbi otrok pa niso uspeli nevtralizirati negativnih

sprememb v življenjskih slogih otrok in mladine. Posledice so vidne v povečanju deleža prekomerno težkih in debelih otrok, predvsem od 8. do 13. leta starosti, in negativnih spremembah v funkcionalnih kazalnikih aerobne vzdržljivosti otrok in mladine. Negativna gibanja so sicer mnogo manjša kot v drugih evropskih državah (Strel, Bizjak, Starc & Kovač, 2009).

Tabela 2: Športni programi in skupno število vključenih otrok in mladostnikov

Športni program	Skupno število vključenih otrok in mladostnikov med leti 2014–2021
Mali sonček	313.165
Zlati sonček	211.939
Krpan	154.550
Naučimo se plavati	213.372
Ciciban planinec	19.130
Mladi planinec	11.111
Hura, prosti čas	11.416
Športna tekmovanja	436.190
Zdrav življenjski slog	155.295

Prirejeno po Urad vlade Republike Slovenije za komuniciranje (brez datuma).

Večina otrok in mladih ljudi začne spoznavati šport v prostem času. Šport v neorganizirani obliki lahko hitro preraste v šport, ki ga izvajamo v organizirani obliki, nato pa se mladi navadno niti sami ne zavedajo, kdaj je preraslo ljubiteljsko ukvarjanje s športom v profesionalno treniranje, kjer je obvezno prihajanje na treninge in kjer mora biti obnašanje v skladu s pravili kluba (Hosta, 2000).

Rezultati kažejo, da mladi v obdobju pozne adolescence (obdobje srednje šole) obdržijo le nekatere športne dejavnosti iz osnovnošolskega obdobja. Univerzalni športni dejavnosti mladostnikov sta predvsem tek in smučanje. Delno sem spadajo še ples in aerobika ter športne igre z žogo. Med dijaki gimnazij se jih vsaj enkrat na teden ukvarja z igrami z žogo 64 %. Padec zanimanja je mogoče ugotoviti pri večini dejavnosti, razen pri fitnessu. Med dekliškimi športi prevladujejo aerobne aktivnosti: 41 % gimnazijk vsaj enkrat tedensko redno teče, 35 % kolesari, s plesom in aerobiko se jih redno ukvarja 38 % oz. 29 %, z igrami z žogo pa 54 % (Škof, 2010).

V zadnjih letih je bilo v Sloveniji opravljenih še nekaj drugih študij o telesni dejavnosti mladih. Rezultati študij potrjujejo znani dejstva: da se obseg telesne dejavnosti skozi obdobje adolescence močno zmanjšuje in da so fantje v obdobju adolescence telesno aktivnejši kot dekleta – oboji pa premalo (Škof, 2010).

1.1.1 Pregled izvajalcev športa mladih

Izvajalci programov športa otrok in mladine so lahko športna društva (šolska in lokalna), šole (osnovne šole, gimnazije, srednje strokovne in poklicne šole ter univerze), lokalne

športne zveze/zavodi, zasebni delavci v športu in drugi izvajalci, ki jih predvideva ZŠpo-1 (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Temelj evropskega modela športa zunaj šolskega sistema predstavljajo športna društva. Društva so interesna, prostovoljna združenja državljanov, v katerih ti v veliki meri s prostovoljnim delom uveljavljajo skupne interese. Predstavljajo osnovo vrhunškega in kakovostnega športa, poleg tega pa so zelo pomemben izvajalec športnih interesnih programov za otroke in mladino ter družine. Delovanje društev in njihovih zvez predstavlja javni interes, zato država spodbuja in materialno podpira društveno dejavnost. Športna društva se kot osnovne športne organizacije združujejo na lokalni ravni v občinske športne zveze, na nacionalni ravni pa v nacionalne športne zveze. Večina občinskih in nacionalnih športnih zvez ter drugih športnih združenj je združenih v reprezentativno slovensko krovno športno organizacijo Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenje športnih zvez (v nadaljevanju OKS-ZŠZ). Na lokalni in državni ravni nepridobitno v športu delujejo tudi javni zavodi, povezani s športom. Za osnovno delovanje teh nepridobitnih športnih organizacij, športnih društev in njihovih zvez ter javnih zavodov, povezanih s športom, se iz letnega programa športa (v nadaljevanju LPŠ) zagotovijo sredstva za kritje osnovnih materialnih stroškov in dohodkov zaposlenih. Z dobrimi programi športnih društev želi država povečati število članov društev in s tem število športno dejavnih prebivalcev, njihovo športno ozaveščenost, obseg strokovno izvedenega prostovoljnega dela v športu in pripadnost posameznika športu (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Športna vzgoja vzgaja in uči o športu, skozi šport in za šport. Danes športna vzgoja ni le posredovanje športnega znanja ter razvoj gibalnih sposobnosti in telesnih značilnosti, temveč je tudi proces motivacije za zdravo življenje in socializacije. Šolska športna vzgoja je tisti del športa in hkrati tudi tisti del šolskega programa, pri katerem zelo načrtno, strokovno in celovito vplivamo na mlade generacije, jim razvijamo odnos do športa in zdravega življenja. Šolski šport daje tudi možnost za druženje, oblikovanje posameznikovega mesta v družbi, upoštevanje socialnih norm in nenazadnje odvrača mlade od različnih zasvojenosti. Z izbranimi vsebinami, cilji, metodami in oblikami pri rednem in kakovostnem športno-vzgojnem procesu si prizadevamo prispevati k skladnemu razvoju in zdravju otrok ter jih hkrati navajati na vključevanje v športne dejavnosti v njihovem prostem času, tako v šoli, kot zunaj nje. Cilj športne vzgoje pri mladostnikih je usposobiti mlade, da sprejemajo šport kot vrednoto in kulturno samoumevnost v vseh življenjskih obdobjih. Eden od najpomembnejših ciljev je seznaniti mlade s čim več športnimi zvrstmi, zakonitostmi športne vadbe, vplivi športa na organizem ter z rednim spremljanjem razvoja mladostnikovih telesnih značilnosti vplivati na njegov športni razvoj. Mlad športnik naj bi ob koncu šolanja znal tudi kritično presojati različne negativne pojave v športu, kot so prepovedana poživila–doping, manipulacija s športniki, zvezdnštvo, trženje itd. (Masten, 2003).

Država ali lokalna skupnost lahko za opravljanje strokovnega, organizacijskega, tehničnega, administrativnega in drugega dela na področju športa ustanovi javne zavode za šport. Naloge javnih zavodov za šport so (ZŠpo-1):

- Spremljanje in analiziranje nalog v športu ter izvajanje LPŠ.
- Dajanje pobud in predlogov ustanoviteljem za izboljšanje stanja v športu.
- Priprava strokovnih gradiv za ustanovitelja.
- Sodelovanje pri izvajanju programov športne vzgoje otrok in mladine.
- Dajanje strokovne in organizacijske pomoči izvajalcem LPŠ.
- Načrtovanje, obnova, izgradnja in upravljanje javnih športnih objektov.
- Zbiranje in dajanje podatkov za potrebe informatike v športu.
- Opravljanje drugih nalog v skladu z zakoni in drugimi predpisi.

Ustvarjanje pogojev za kakovostno preživljanje prostega časa mladih s športom je ena pomembnejših nalog države in vseh, ki delamo z mladimi. Osnovni cilj ponujenih interesnih programov športa otrok in mladine je množično sodelovanje mladih v programih, ne glede na njihova različna znanja in sposobnosti. Vlada RS je 24. 6. 2009 ustanovila Zavod za šport RS Planica in v sklepu o ustanovitvi določila, da koordinira in sodeluje pri izvajanju interesnih programov športa otrok in mladine.

V ZŠpo-1 in Nacionalnem programu športa v RS so interesni programi športa otrok in mladine del športne vzgoje, ki poteka zunaj obveznega vzgojno-izobraževalnega programa. Na državni ravni lahko šole, društva ali zasebniki ponujajo programe Zlati sonček, Krpan, Naučimo se plavati, Šolska športna tekmovanja in prireditve ter Hura, prosti čas. Z njimi uresničujemo različne cilje interesne športne vzgoje, kot so razvijanje gibalnih sposobnosti, pridobivanje temeljnih športnih znanj, motiviranje za šport, spoštovanje »fair-playa«, spodbujanje, medsebojno sodelovanje itd. Njihova značilnost so široka ponudba različnih vsebin, prilagojenost razvojnim stopnjam in zanimiva organizacija.

Lokalne skupnosti izvajajo interesne programe športa otrok in mladine glede na možnosti (športni objekti, strokovni kader, finančna sredstva ipd.) in interes vodstva, športnih pedagogov in drugih izvajalcev športnih programov. Izvajalci interesnih programov športa otrok in mladine so lahko šole, šolska športna društva in lokalna športna društva, lokalne športne zveze/zavodi, zasebni delavci v športu in drugi izvajalci, ki jih predvideva ZŠpo-1. Vsebinski, organizacijski in finančni načrt in razpis posameznega programa pripravijo področni koordinatorji programov. Nosilec izpeljave interesnih programov športa otrok in mladine na lokalni ravni je praviloma šola, ki se povezuje z lokalno službo za šport, društvi in NPŠZ. Šola tudi načrtuje dejavnosti in jih uvrsti v letni delovni načrt. Skupaj z lokalno skupnostjo zagotovi sredstva za optimalno izpeljavo programov. Osnovni cilj programov je vključiti čim večje število učencev in dijakov. Pomemben vir financiranja, poleg ministrstva, pristojnega za šport, ter Zavoda za šport RS Planica, so tudi sredstva različnih športnih združenj – Fundacije za financiranje športnih organizacij v RS. Sredstva se delijo na podlagi javnih razpisov, na katere se izvajalci prijavijo s kakovostnim opisom programov (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Zasebni delavci v športu opravljajo strokovno delo v športu, ki predstavlja delo na področju športnih programov. Obsega načrtovanje, organiziranje, izvajanje, spremljanje in

vrednotenje procesa športne vadbe. Strokovno delo v športu je tudi individualno poučevanje in poučevanje na tečajih v športnih panogah, ki imajo evidentiran uradni tekmovalni sistem. Strokovno delo v športu opravlja strokovni delavec oz. zasebni športni delavec, ki samostojno opravlja delo v športu kot svojo izključno ali dopolnilno dejavnost in je vpisan v razvid zasebnih športnih delavcev. Pogoj za pridobitev statusa zasebnega športnega delavca je ustrezna izobrazba ali ustrezna usposobljenost za opravljanje te dejavnosti. S statusom zasebnega športnega delavca lahko le-ti opravljajo zgolj dejavnost, ki jo imajo napisano v odločbi, ki jo prejmejo od ministrstva, pristojnega za šport. Če športni delavec izkazuje izpolnjevanje pogojev za več področij, lahko opravlja več dejavnosti, za katere izpolnjuje pogoje. V praksi to pomeni, da lahko tak status pridobi trener, ki je dokončal Fakulteto za šport ali ustrezno izobraževanje za pridobitev licence trenerja (ZŠpo-1).

1.1.2 Zakonodaja na področju športa in izobraževanja nadarjenih športnikov

V Sloveniji so temeljni pravni akti, ki veljajo na področju športa ZŠpo-1, Nacionalni program športa v RS in Zakon o društvih (v nadaljevanju ZDru-1). Prvi je sestavljen iz 15 poglavij: splošne določbe, nacionalni program športa, LPŠ, strokovni svet, športni objekti, javni zavod za šport, strokovni delavec v športu, zasebno delo v športu, športniki in vrhunski športniki, zdravstveno varstvo športnikov, športne prireditve, inšpekcija v športu, informatika v športu, kazenske določbe in prehodne in končne določbe. Ta ureja predvsem uresničevanje javnega interesa v športu, status javnih športnih objektov, položaj strokovnih delavcev in športnikov, športne prireditve itd. (Ur. l. RS, št. 29/2017).

Nacionalni program športa določa zlasti izhodišča in usmeritve športa, upravljanje športa, razvojne in strokovne naloge v športu itd. Trenutno je še v veljavi Nacionalni program športa 2014–2023. Tu so zajeta športna vzgoja, rekreacija, vrhunski šport in šport invalidov. Nacionalni program vsebuje tiste programe športa, ki se sofinancirajo iz javnih financ (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

ZDru-1 govori o pogojih ustanovitve društva, upravljanju, financiranju in prenehanju društva itd. (Ur. l. RS, št. 61-2567/2006).

Ob tem področje športa urejajo tudi številni drugi podzakonski akti: Pravilnik o sofinanciranju izvajanja LPŠ na državni ravni, Pravilnik o podelitvi statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju športa, Pravilnik o vodenju razvida zasebnih športnih delavcev, Pravilnik o vodenju razvida poklicnih športnikov, Pravilnik o vodenju športnih objektov, Pravilnik o usposabljanju strokovnih delavcev v športu ter pravila posameznih NPŠZ.

Temeljni dokument zakonodaje na področju športa znotraj Evropske unije je Bela knjiga o športu in Evropska listina o športu, ki je služila kot osnova za nastanek temeljnega dokumenta na področju športa v Evropski Uniji, leta 2007. V "beli knjigi" je poudarjena

vloga, ki jo ima šport v družbi, njegova gospodarska razsežnost in organizacija športa v Evropi ter spremljanje ukrepov, ki bodo sledili po tej pobudi (European Commission, 2007).

Šolska zakonodaja določa, da morajo šole poskrbeti za vzgojo in izobraževanje športno nadarjenih učencev. V srednješolskem izobraževanju sta tu pomembna predvsem Zakon o gimnazijah in Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju. Stična točka šole in vrhunškega športa je kakovostna, strokovno vodena športna vzgoja nadarjenih otrok, zato je tem programom potrebno dati največjo vsebinsko, metodološko in materialno – finančno podporo. Izobraževalni program (npr. športni oddelki) je v pristojnosti ministrstva, pristojnega za vzgojo in izobraževanje, medtem ko naj bi LPŠ zagotovil ustrezne razvojne pogoje in podpore. To je spremljanje razvoja – pripravljenosti teh športnikov in materialne pogoje za to, štipendije ipd. Različni modeli usklajevanja učnih obveznosti in športne poti mladim športnikom omogočajo bolj enakopravne možnosti izobraževanja v osnovni in srednji šoli (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

1.1.3 Kategorizacija mladih športnikov in status športnika

Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v RS, ob temeljnih zakonskih in drugih aktih, predstavljajo enega najbolj pomembnih sistemskih dokumentov v slovenskem športu, ki celostno in metodološko postavljajo pogoje za prepoznavanje reprezentativnih športnih organizacij, evidentiranje tekmovalnih sistemov in registracijo športnikov ter opredeljujejo pogoje za pridobitev nazivov kategorizacije, ki so podlaga za pridobitev statusnih pravic športnikov. Strokovni svet za tekmovalni šport trikrat letno objavi seznam športnikov, ki so si na podlagi doseženih rezultatov in v skladu z veljavnimi kriteriji pridobili status kategoriziranega športnika RS olimpijskega, svetovnega, mednarodnega, perspektivnega, državnega ali mladinskega razreda. Kategorizirani športniki lahko med aktivnim udejstvovanjem v športu uveljavljajo statusne pravice, ki jih natančno določajo ZŠpo-1, Nacionalni program športa v RS in drugi akti, ki urejajo področje športa (OKS-ZŠZ, 2023b).

Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport so športni programi, ki jih izvajajo športna društva ter NPŠZ in so namenjeni sistematični pripravi na tekmovanja in tekmovanjem. V sistemu registracije in kategorizacije športnikov so udeleženci programov športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, evidentirani v perspektivnem razredu, ki predstavlja kvalitetni vrh športnikov v mladinskih (ne-absolutnih) starostnih kategorijah oziroma prehodnih (iz ne-absolutnih v absolutno) starostnih kategorijah ali v mladinskem razredu, ki predstavlja drugi kvalitetni nivo v mladinskih (ne-absolutnih) starostnih kategorijah ali/in so evidentirani kot registrirani športniki v skladu s pogoji in pravili v eni izmed mladinskih (ne-absolutnih) oziroma prehodnih (iz ne-absolutnih v absolutno) starostnih kategorijah (OKS-ZŠZ, 2023b).

Registrirani športnik je posameznik, ki se registrira kot športnik, če je star najmanj 12 let, je član športnega društva, ki je včlanjeno v NPŠZ, in ima s strani OKS-ZŠZ potrjen nastop in

je vpisan v evidenco registriranih in kategoriziranih športnikov. Športnik je tudi posameznik, mlajši od 12 let, vendar ne mlajši od 10 let, ki je registriran v olimpijskih športnih disciplinah individualnih športnih panog, pri katerih lahko na svetovnih prvenstvih v članski kategoriji nastopajo športniki mlajši od 18 let (OKS-ZŠZ, 2023b).

Kategorizirani športnik je športnik, ki je star najmanj 14 let in je državljan RS. Glede na dosežen rezultat na tekmovanju uradnega tekmovalnega sistema se jih razvrsti v nazive. Športniki, ki izpolnijo kriterije za pridobitev naziva kategorizirani športnik, so razvrščeni v šest razredov: športnik olimpijskega, svetovnega, mednarodnega, perspektivnega, državnega in mladinskega razreda. Kriteriji zajemajo štiri razrede v članski – absolutni kategoriji (olimpijski, svetovni, mednarodni in državni razred) ter dva razreda v mladinskih kategorijah (perspektivni in mladinski razred). Kriteriji v dveh razredih, državnem in mladinskem, vrednotijo dosežke v mednarodni ali nacionalni konkurenci. Kriteriji v štirih razredih (olimpijskem, svetovnem, mednarodnem in perspektivnem) vrednotijo dosežke izključno v mednarodni konkurenci (OKS-ZŠZ, 2023b).

Športnik mladinskega razreda je naziv, ki ga dobi športnik v mladinskih kategorijah na osnovi uvrstitve na svetovnih in evropskih mladinskih prvenstvih, določenih uradnih mladinskih mednarodnih tekmovanjih, mladinskih državnih prvenstvih ali na osnovi doseženega mladinskega državnega rekorda. Naziv športnik mladinskega razreda dobi tudi športnik "mlajši član" na osnovi uvrstitve na tekmovanjih v kategoriji "mlajših članov". Ta naziv traja 12 mesecev (OKS-ZŠZ, 2023b).

Športnik perspektivnega razreda je naziv, ki ga dobi športnik v mladinskih kategorijah na osnovi uvrstitve na svetovnih in evropskih mladinskih prvenstvih, svetovnih ter evropskih rang lestvicah in na osnovi doseženega svetovnega ali evropskega mladinskega rekorda. Naziv športnik perspektivnega razreda dobi tudi športnik "mlajši član" na osnovi uvrstitve na svetovnih ali evropskih prvenstvih "mlajših članov". Ta naziv traja 24 mesecev ali 12 mesecev (OKS-ZŠZ, 2023b).

Vrhunski športnik je domena za športnike v absolutnih kategorijah tekmovanj. Vrhunski mladi športnik je tako športnik, ki ima še vedno pravico nastopa v mladinskih kategorijah, ampak je že dosegel nivo mednarodnega, svetovnega ali olimpijskega razreda, ker je dosegel vrhunski dosežek (rezultat) na mednarodnem tekmovanju v absolutni starostni kategoriji (OKS-ZŠZ, 2023b).

Evidenca registriranih in kategoriziranih športnikov RS je uradna evidenca posameznikov, ki imajo naziv registriranega in/ali kategoriziranega športnika. Evidenca registriranih in kategoriziranih športnikov je objavljena na spletnih straneh OKS-ZŠZ (OKS-ZŠZ, 2023b).

Status športnika med srednješolskim izobraževanjem je urejen na podlagi 36. člena Zakona o gimnazijah (Ur. l. RS, št. 1/2007, št. 68/2017 in št. 6/2018) in 57. člena Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 79/2006 in št. 68/2017). S strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju MIZŠ) je izdan Pravilnik o prilagoditvah

šolskih obveznosti dijaku v srednji šoli (Ur. l. RS, št. 30/2018). Pravilnik ureja prilagoditve šolskih obveznosti dijakom, ki se izobražujejo po javno veljavnem izobraževalnem programu in za prilagoditve izpolnjujejo pogoje, določene z zakonom, ki ureja gimnazijsko izobraževanje, in zakonom, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje. Šola lahko na podlagi tega pravilnika prilagodi šolske obveznosti dijaku – perspektivnemu športniku in dijaku – vrhunskemu športniku. Za pridobitev pravice do prilagoditev opravljanja obveznosti za dijaka perspektivnega in vrhunškega športnika, dijak oziroma starši mladoletnega dijaka zaprosijo s pisno vlogo, ki ji priložijo potrdilo OKS-ZŠZ o vpisu v evidenco registriranih in kategoriziranih športnikov. O vlogi za pridobitev pravice do prilagoditev odloči ravnatelj s sklepom (Ur. l. RS, št. 30/2018).

Na podlagi Pravilnika o prilagoditvi šolskih obveznosti dijaku v srednji šoli, si lahko dijaki gimnazij, srednjih strokovnih in poklicnih šol pridobijo status športnika, ki je lahko status dijaka – perspektivnega športnika ali status dijaka – vrhunškega športnika. Status si dijaki pridobijo na osnovi vloge s predloženimi dokazi, da izpolnjujejo predpisane pogoje. Status jim dodeli ravnatelj šole (pred odločitvijo si pridobi mnenje oddelčnega učiteljskega zbora). Praviloma velja eno šolsko leto (lahko tudi krajši čas ali več let). Status lahko tudi preneha ali miruje. Status dijaka športnika se dodeli s sklepom, v katerem se določi obseg in način prilagoditve šolskih obveznosti. Za status dijaka – vrhunškega športnika je treba skleniti tudi pogodbo o izvajanju šolskih obveznosti, ki zavezujejo šolo, dijaka, starše in športno društvo.

Status dijaka – perspektivnega športnika lahko dobi, kdor s potrdilom dokaže, da je registriran pri NPŠZ in tekmuje v uradnih tekmovanjih te športne zveze. Status dijaka – vrhunškega športnika pa lahko dobi dijak, ki s potrdilom o dodelitvi naziva dokaže, da mu je OKS-ZŠZ dodelil naziv vrhunškega športnika. Postopek dodelitve statusa in trajanje, prilagajanje obveznosti ter prenehanje in mirovanje statusa so predstavljeni v prilogi 1 (Ur. l. RS, št. 30/2018).

1.2 Organiziranost izobraževanja ter financiranje športa mladih

Na področju športa beležimo v zadnjih dveh desetletjih različne sistemske rešitve v okviru izobraževanja in razvoja mladih športnikov. Ustanovili so se športni oddelki v osnovnih šolah, gimnazijah ter splošnih, strokovnih in poklicnih srednjih šolah (Zakon o gimnazijah, Ur. l. RS, št. 12/1996, 36. člen ter Odredba o normativih in standardih v splošnih in strokovnih gimnazijah, Ur. l. RS, št. 45/1998). Status perspektivnega in vrhunškega športnika se je uredil in definiral v zakonodaji (Ur. l. RS, št. 89/1998). Ustanovljene so bile športne šole nacionalnega pomena, razpisane štipendije za nadarjene športnike, postavil in sistematično uredil se je sistem šolanja na daljavo športnikov. Cilj vpeljevanja novitet je bil nov sistemski pristop v izobraževanju in razvoju mladih športnikov, ki opredeljuje vrsto ugodnosti pri izobraževanju ter omogoča lažje usklajevanje šolskih in športnih obveznosti.

Delo z mladimi nadarjenimi športniki je izredno zahtevno, saj potrebujejo številne prilagoditve na učnem področju, poleg tega pa športna vzgoja v šoli predstavlja pomembno podporo osnovnemu športnemu treningu (Šturm, 1992).

Zahteve vrhunškega športa in globalna konkurenca so se v zadnjih letih dvignile in zahtevajo spremembe k pristopu do vrhunškega športa. Danes mladi nadarjeni športniki veliko več časa posvečajo športu kot nekoč, ko je bilo dovolj, da je mlad nadarjen športnik treniral enkrat dnevno in ob koncih tedna odigral tekmo ali nastopil na tekmovanju, kar je za današnji trend razvoja in zahtev vrhunškega športa absolutno premalo za globalno konkurenco. Zato je usklajevati športno dejavnost in na drugi strani osnovno mladostnikovo dolžnost in pravico, da obiskuje šolo, v današnjem času veliko težavneje, kot je bilo nekoč. Zavedati se je potrebno pomembnosti šolskega izobraževanja, ki mladostnika pripravlja in usposablja za nadaljnji študij, mu daje strokovne kompetence (vključevanje na trg dela), razvija zmožnosti samostojnega, kritičnega mišljenja in presojanja, razvija zavest o pripadnosti skupnemu kulturnemu prostoru in v končni fazi, ga pripravlja na svet odraslosti. Vloga staršev, učiteljev in trenerjev je, da mu na tej poti pomagamo, ga usmerjamo in spodbujamo do zastavljenih ciljev (Krek, 2011).

Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport ter kakovostna športna dejavnost otrok in mladine, ki se ukvarjajo s športom zaradi doseganja vrhunskih dosežkov, je temeljni pogoj kasnejše športne uspešnosti. Ti programi vključujejo načrtno skrb za mlade športnike na njihovi poti za doseganje vrhunskih rezultatov, primerljivih z dosežki vrstnikov v mednarodnem merilu. Temeljijo na kakovostni športni vzgoji, ki se odvija v športnih društvih in njihovih zvezah ter nadgrajuje v trening posamezne športne panoge, ki ga izvaja strokovno izobražen ali pa tudi strokovni kader, ki ima najmanj drugo stopnjo usposobljenosti za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela v športu. Programi morajo ob športnem udejstvovanju omogočati mlademu športniku uspešno izobraževanje, zato so pri tem vpeljane različne systemske pomoči. Sofinanciranje športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, sodi v LPŠ na državni in lokalni ravni. V začetku leta 2000 je bil vzpostavljen sistem NPŠŠ, ki je izboljšal kakovost dela z nadarjenimi mladimi športniki. V naslednjih letih so bile dejavnosti usmerjene v prenos te pozitivne prakse na lokalno raven in na izboljšanje kakovosti dela s to občutljivo populacijo. Zagotavljanje možnosti za kakovostno športno vzgojo otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, posega na več področij Nacionalnega programa športa RS 2014–2023. Cilj programa je omogočiti kakovostno športno vzgojo otrok in mladine v tekmovalnih sistemih panožnih športnih zvez (nacionalne in občinske panožne športne šole). Pokazatelja delovanja programa sta število otrok in mladostnikov, ki so vključeni v tekmovalne programe NPŠZ ter število športnikov mladinskega razreda. Za leto 2023 je podatek OKS 4307 športnikov mladinskega razreda (OKS-ZŠZ, 2023a; Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Nadgradnjo športne vzgoje otrok in mladine, usmerjene v kakovostni in vrhunski šport predstavlja kakovostni šport. V programe kakovostnega športa uvrščamo vse športnike in

športne ekipe v članskih starostnih kategorijah, ki ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev statusa vrhunškega športnika, tekmujejo v tekmovalnih sistemih NPŠZ do naslova državnega prvaka ter na mednarodnih tekmovanjih in so registrirani skladno s pogoji OKS-ZŠZ. Razvoj kakovostnega športa je pomemben dejavnik širjenja vključenosti čim večjega števila športnikov v šport za dosežek in vzpostavljanja konkurenčnega okolja v posameznih športnih panogah na državni ravni. Bolj kakovostno in širše konkurenčno okolje na državni ravni je pomemben dejavnik in spodbujevalec razvoja vrhunškega športa. Posebno mesto znotraj področja kakovostnega športa zavzemajo športniki in športne ekipe, ki si skladno s pogoji OKS-ZŠZ pridobijo status športnikov državnega razreda, saj ta predstavlja doseganje najvišje ravni športne uspešnosti športnika ali športne ekipe na nacionalni ravni oziroma primerne ravni uspešnosti v mednarodnem prostoru. Zaradi navedenega se kakovostni šport sofinancira iz javnih financ prek LPŠ. Pri tem je izključeno plačilo športnikov za njihovo športno udejstvovanje. Strateški cilj je ohranjanje števila športnikov z državnim razredom. V kakovostnem športu se je v preteklem desetletju povečalo tako število športnikov, vključenih v tekmovalne sisteme (registrirani), kakor tudi število športnikov s statusom športnika državnega razreda (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Težko dosegljiv cilj večine nadobudnih mladih športnikov pa je vrhunski šport, ki predstavlja eno najvišjih oblik človekove ustvarjalnosti na področju športa. Pogosto označuje tudi športno dejavnost za dokazovanje zgornje meje človeških psihofizičnih sposobnosti. Ta pojavna oblika športa ima pomembno vlogo za druge vidike športa, zlasti za vključevanje mladih v šport. Vrhunski športniki so vzorniki mladim, z njihovimi dosežki pa se pogosto poistovetijo vsi pripadniki zamišljene nacionalne skupnosti, kar vpliva na vključevanje otrok in mladih v šport.

V humanih družbah posvečajo posebno pozornost delu z najmlajšimi športniki, kjer je lahko strokovnost ali nestrokovnost odločilna za to, ali bo športnik izkoristil svoje zmožnosti, obdržal raven ustrezne motivacije in dosegel svoje osebne cilje. V vrhunskem športu lahko športniki izoblikujejo svojo družbeno vlogo s pomočjo dosežkov na športnih tekmovanjih. Vrhunski šport ima v RS uspešno tradicijo in za njene prebivalce lahko trdimo, da še posebej cenijo športnike in vrhunske športne dosežke. Ustvarjanje vrhunskih športnih storitev od športnika poleg njegove športne nadarjenosti zahteva veliko delavnosti, večkrat tudi odrekovanja, ustrezne pogoje dela in splet drugih dejavnikov. Zato je doseganje vrhunskih športnih rezultatov rezultat načrtnega, tehnološko dovršenega, individualiziranega procesa; ne samo treniranja, v katerega je vključenih več ljudi, pogosto tudi več športnih organizacij (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Z nacionalnim programom športa država soustvarja pogoje za razvoj športa kot pomembnega dejavnika razvoja posameznika in družbe ter prispeva k zmanjševanju neenakosti na področju dostopnosti do športne vadbe. Nacionalni program športa RS 2014–2023 opredeljuje javni interes, ki ga udejanjajo nosilci in izvajalci slovenskega športa. Udejanjanje javnega interesa se kaže v (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014):

- Zagotavljanju vsakemu posamezniku možnosti za dejavno sodelovanje v športu v varnem in zdravem okolju.
- Zagotavljanju vsem mladim kakovostno zunajšolsko športno udejstvovanje, ki jim bo skupaj s kakovostnim poukom športne vzgoje omogočilo pridobiti gibalne in druge kompetentnosti na taki ravni, da bo šport postal del njihovega zdravega življenjskega sloga.
- Zagotavljanju vsakemu, ki ga to zanima in je za to sposoben, možnost izboljšanja osebnega športnega dosežka z namenom uveljavitve v organiziranem mednarodnem športnem prostoru in možnost javnega priznanja njegove pomembnosti, s čimer bo posledično povečan tudi ugled države v mednarodnem prostoru.
- Varovanju in spodbujanju uveljavljanja moralnih in etičnih vrednot v športu, spoštovanja človekovega dostojanstva in varnosti vseh, ki so povezani s športom.
- Ustvarjanju spodbudnega okolja za razvoj različnih oblik športne dejavnosti za vse skupine prebivalstva, dejavnega transporta ljudi (pešačenje, kolesarjenje ipd.), njihovega druženja in preživljanja prostega časa (igrišča, parki, naravne poti idr.).
- Krepitvi vloge in pomena predvsem tistih športnih društev, ki prebivalcem ponujajo kakovostne športne storitve, imajo značaj javne dobrine in so kot taka pomemben del civilne družbe, ki si s svojim pretežno prostovoljnim delovanjem prizadevajo tudi za dobrobit celotne skupnosti.

Na podlagi Programa športa v RS, ki je določen na podlagi členov ZŠpo-1 ter na podlagi uresničevanja javnih interesov RS v športu, je določen načrt na športnem področju RS na letni ravni. LPŠ na državni ravni določa programe in področja športa, ki so sofinancirana v posameznem koledarskem letu, ter obseg javnih sredstev, ki se jih zagotavlja v državnem proračunu. Nadzorni organ je Inšpektorat za šolstvo in šport.

Nekatera sredstva, ki so zagotovljena za financiranje celotnega programa športa, so prikazana v tabeli 3, iz katere je razvidna tudi njihova porazdelitev. Sredstva opredeljena v LPŠ so namenjena za področja prostočasne športne vzgoje otrok in mladine; športne vzgoje otrok in mladine s posebnimi potrebami; ob-študijske športne dejavnosti; športno vzgojo otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport; kakovostni šport; vrhunski šport; šport invalidov; športno rekreacijo in šport starejših.

Postopek sofinanciranja izvajalcev LPŠ je izveden na podlagi javnega razpisa in je pojasnjen v prilogi 2. V okviru razpisanih sredstev se sofinancira tiste programe ali področja, ki so glede na pogoje in merila iz javnega razpisa najboljše ocenjeni oziroma ovrednoteni najvišje.

V letu 2023 je prišlo do reorganizacije vlade, kar je vplivalo tudi na področje športa v RS. Dosežen je bil pomemben dogovor med Ministrstvom za gospodarstvo, turizem in šport, ki je od sedaj pristojno za področje športa, in Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje. Tako sta podpisnika LPŠ za leto 2023 oba ministra, minister pristojen za šport in minister pristojen za vzgojo in izobraževanje. Na podlagi prvega odstavka 12. člena ZŠpo-1 (Ur. l. RS, št. 29/2017, št. 21/2018, št. 82/2020 in št. 3/2022), skladno z Resolucijo o Nacionalnem

programu športa v RS za obdobje 2014–2023 (Ur. l. RS, št. 26/2014), minister, pristojen za šport, določa programe in področja športa, ki se sofinancirajo v tekočem letu ter obseg javnih sredstev, ki se zagotovijo v Proračunu RS za tekoče leto (Ur. l. RS, št. 187/2021 in št. 150/2022). Strokovni svet RS za šport je sprejel LPŠ v RS za leto 2023 vreden 33,4 milijona evrov. Za primerjavo, v letu 2017 je bil ta znesek 18,2 milijona evrov. V lanskem letu 2022 je država namenila LPŠ 24,8 milijona evrov. Tako lahko vidimo več kot 22 % povečanje sredstev v primerjavi z letom 2022 za prostočasno športno vzgojo otrok in mladine, štipendije za nadarjene in vrhunske športnike ter 57 % več denarja za spremljanje pripravljenosti športnikov.

Kot je razvidno iz tabele 3, se je financiranje športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, v sredstvih povečalo iz 5.055,909 milijona evrov v letu 2020, na 5.920,656 milijona evrov v letu 2023. Ampak, če pogledamo celotno strukturo sredstev v %, namenjeno za ta namen, lahko vidimo, da se je delež zmanjšal iz 22,57 % v letu 2020 na 17,71 % v letu 2023. Od tega je bilo v letu 2020 za programe NPŠŠ namenjeno 1.865,000 milijona evrov, v letu 2023 pa 2.252,156 milijona evrov.

Tabela 3: Obseg sredstev državnega proračuna RS za LPŠ

NEKATERE vsebine izvedbenega načrta nacionalnega programa športa v RS	Sredstva v LPŠ 2023	Struktura v %	Sredstva v LPŠ 2022	Struktura v %	Sredstva v LPŠ 2021	Struktura v %	Sredstva v LPŠ 2020	Struktura v %
ŠPORTNI PROGRAMI	15.867.006,00 €	47,46	13.805.391,00 €	55,70	14.130.163,00 €	54,12	14.523.440,00 €	64,84
Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine	599.000,00 €		489.594,00 €		972.894,00 €		1.302.124,00 €	
Dodatne ure športne dejavnosti v šoli	23.000,00 €		20.000,00 €		591.770,00 €		660.000,00 €	
Promocijski športni programi (Naučimo se plavati, Šolska športna tekmovanja idr.)	576.000,00 €		469.594,00 €		381.124,00 €		642.124,00 €	
Športna vzgoja otrok s posebnimi potrebami	24.150,00 €		21.000,00 €		21.000,00 €		21.000,00 €	
Obštudijske športne dejavnosti	92.000,00 €		80.000,00 €		80.000,00 €		80.000,00 €	
Športna vzgoja otrok in mladine usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport	5.920.656,00 €	17,71	5.066.797,00 €	20,44	5.099.788,00 €	19,53	5.055.909,00 €	22,57
Nacionalne panožne športne šole (JR NPŠŠ)	2.252.156,00 €	6,74	1.876.797,00 €	7,57	1.908.879,00 €	7,31	1.865.000,00 €	8,33
Priprave in nastopi državnih reprezentanc otrok in mladine	3.668.500,00 €		3.190.000,00 €		3.190.909,00 €		3.190.909,00 €	
Vrhunski šport	8.840.200,00 €		7.808.000,00 €		7.641.481,00 €		7.749.407,00 €	
RAZVOJNE DEJAVNOSTI V ŠPORTU	989.125,00 €	2,96	2.623.317,00 €	10,58	2.125.566,00 €	8,14	1.966.749,00 €	8,78
Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu	- €		1.800.000,00 €		1.200.000,00 €		1.194.000,00 €	
Statusne pravice športnikov, trenerjev in strokovna podpora programom	815.125,00 €		549.700,00 €		527.200,00 €		527.200,00 €	
Športni oddelki v srednjih šolah	63.250,00 €		55.000,00 €		55.000,00 €		55.000,00 €	
Štipendije za nadarjene in vrhunske športnike	264.500,00 €		230.000,00 €		230.000,00 €		230.000,00 €	
Povračilo stroškov izobraževanja športnikov (35. člen Zšpo-1)	2.875,00 €		2.500,00 €		5.000,00 €		5.000,00 €	
Spremljanje pripravljenosti športnika	350.000,00 €		210.000,00 €		200.000,00 €		200.000,00 €	
Razvoj diagnostike v športu	100.000,00 €		22.200,00 €		7.200,00 €		7.200,00 €	
Nadstandardno zdravstveno zavarovanje vrhunskih športnikov	34.500,00 €		30.000,00 €		30.000,00 €		30.000,00 €	
ORGANIZIRANOST V ŠPORTU	2.237.649,00 €	6,69	1.981.336,00 €	7,99	1.440.940,00 €	5,52	1.837.906,00 €	8,21
Delovanje športnih organizacij	2.149.849,00 €		1.896.336,00 €		1.345.940,00 €		1.373.406,00 €	
Delovanje OKS-ZŠ	170.000,00 €		136.000,00 €		136.000,00 €		136.000,00 €	
Delovanje Zveza ŠIS-SPK	18.625,00 €		14.900,00 €		14.900,00 €		14.900,00 €	
Delovanje nacionalnih panožnih športnih zvez	747.375,00 €		597.900,00 €		597.900,00 €		597.900,00 €	
Delovanje nacionalnih športnih zvez na področju športne rekreacije	20.000,00 €		16.000,00 €		16.000,00 €		16.000,00 €	
Delovanje nacionalnih športnih zvez na področju občstudijske športne dejavnosti	20.000,00 €		16.000,00 €		16.000,00 €		16.000,00 €	
Delovanje zamejskih športnih zvez	30.000,00 €		24.000,00 €		24.000,00 €		24.000,00 €	
Delovanje javnih zavodov za šport na nacionalni ravni	1.124.299,00 €		1.074.536,00 €		504.640,00 €		531.606,00 €	
ŠPORTNE PRIRREDITVE IN PROMOCIJA ŠPORTA	4.005.000,00 €	11,98	257.300,00 €	1,04	292.000,00 €	1,12	152.000,00 €	0,68
Promocijski športni programi (Mali sonček, Zlati sonček, Krpan)	153.000,00 €		96.300,00 €		104.124,00 €		104.124,00 €	
Športne prireditve	3.799.000,00 €		109.000,00 €		250.000,00 €		110.000,00 €	
Velike mednarodne športne prireditve EP in SP	2.070.000,00 €		- €		150.000,00 €		- €	
OSTALE VSEBINE	10.334.264,00 €	30,91	6.118.700,00 €	24,69	8.118.970,00 €	31,10	3.918.700,00 €	17,50
SKUPAJ celotna sredstva namenjena LPŠ	33.433.044,00 €		24.786.044,00 €		26.107.639,00 €		22.398.795,00 €	

Prirejeno po MIZŠ (2020), MIZŠ (2021), MIZŠ (2022) in MIZŠ (2023).

2 NACIONALNA PANOŽNA ŠPORTNA ŠOLA

NPŠZ je zveza društev, registrirana v skladu z ZDru-1, ki je včlanjena v skupino NPŠZ v OKS-ZŠZ ali v ustrezno mednarodno športno federacijo. NPŠZ je nosilec uradnih tekmovalnih sistemov v RS. V NPŠZ so včlanjena športna društva, ki so registrirana v skladu z ZDru-1 in imajo v temeljnem aktu šport opredeljen kot pretežno dejavnost ter izvajajo programe športne vzgoje otrok in mladine, usmerjene v kakovostni in vrhunski šport, programe kakovostnega ali vrhunškega športa (MIZŠ, 2019).

Projekt NPŠŠ je nastal kot poskusni projekt leta 1997, od leta 2000 pa je opredeljen v usmeritvah nacionalnega programa športa in tudi v njegovi vsebini. NPŠŠ je organizirana oblika športne vzgoje za nadarjene mladostnike, uvrščene v programe kakovostnega in vrhunškega športa. Naziv panožna športna šola lahko pridobi izvajalec, če zadosti prostorskim, kadrovskim in drugim zahtevam za strokovno izpeljavo programa, ki jih določi najvišji strokovni organ v posamezni panožni športni panogi. Nosilci in izvajalci NPŠŠ so lahko NPŠZ, športna društva, šole, podjetja, zasebniki in druge organizacije, registrirane za opravljanje dejavnosti v športu. Podpisniki pogodbe so nosilec projekta, izvajalec projekta in trener, ki bo izvajal program v NPŠŠ. V prilogi 3 so dodatno razloženi njihovi pogoji sodelovanja (MIZŠ, 2019).

2.1 Cilji projekta

Osnovni namen projekta je (MIZŠ, 2019):

- Dvigniti raven športa otrok in mladine, usmerjene v kakovostni in vrhunski šport, do mednarodne primerljive ravni.
- Spodbuditi načrtno delovanje NPŠŠ.
- Skupaj z NPŠZ in izvajalci zagotoviti kakovostni proces treniranja in tekmovanja mladih, nadarjenih športnikov.
- Izbrati trenerje z visokošolsko izobrazbo športne smeri.
- Skrbeti za strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje trenerjev.
- Štipendirati študente Fakultete za šport na temelju LPŠ in objavljenega javnega razpisa z namenom, da po študiju nadaljujejo trenersko delo v projektu NPŠŠ.
- Sofinancirati pripravništvo za strokovne delavce v športu, ki ga bodo opravljali pri izvajalcih LPŠ.
- Zagotoviti stabilno sofinanciranje delovanja NPŠŠ.
- Spremljati delovanje športnih šol.

2.2 Predmet in pogoji za sofinanciranje

Posamezne NPŠZ lahko kandidirajo na razpisu za sofinanciranje programov NPŠŠ. Sofinancira se programe NPŠŠ tistih NPŠZ, ki izpolnjujejo določene pogoje. Predmet

sofinanciranja v programih NPŠŠ je plača strokovno izobraženega delavca, ki je zaposlen pri NPŠZ v programu, namenjenem pretežno športni vzgoji otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport (MIZŠ, 2019).

2.3 Udeleženci v projektu in njihove naloge

Udeleženci v projektu NPŠŠ so ministrstvo (pristojno za šport), NPŠZ (nosilci projekta) in izvajalci LPŠ (izvajalci projekta), trenerji v klubih, trenerji nacionalnih športnih zvez. V projektu so športniki v klubih, ki tekmujejo v različnih tekmovalnih sistemih, športniki, ki so vključeni v delo regijske skupine, in športniki reprezentanti. Naloge posameznih deležnikov v projektu NPŠŠ so točno in jasno določene ter so predstavljene v prilogi 3 (MIZŠ, 2019).

2.4 Izbor strokovnih delavcev

Pravilnik o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni NPŠZ določa, da na podlagi srednjeročne strategije panožne športne šole ter štiriletnega programa organiziranosti in delovanja NPŠŠ za posamezno športno panogo oziroma disciplino, pripravi merila za izbor strokovno izobraženih delavcev, ki bodo izvajali program. Merila izbora so prikazana v prilogi 3.

2.5 Merila, višina in trajanje sofinanciranja

Za namen določitve števila sofinanciranja plač strokovno izobraženih delavcev v programu NPŠŠ za posamezno športno panogo se, na podlagi Pravilnika o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni, uporabijo štiri splošna merila:

- Konkurenčnost športne panoge.
- Število športnikov oziroma razširjenost športne panoge.
- Uspešnost športne panoge.
- Nacionalni pomen športne panoge.

Pravilnik o merilih za sofinanciranje izvajanja letnega programa športa na državni ravni iz leta 2019 določa natančna merila ter način izračuna kvote (števila) strokovno izobraženih delavcev v programu NPŠŠ za posamezno športno panogo. Ministrstvo tudi sofinancira plačo strokovnemu delavcu v višini 80 % osnovne plače, določene za 35. plačni razred, v skladu s predpisi, ki urejajo plače v javnem sektorju. Trajanje sofinanciranja je praviloma za obdobje štirih let in je, poleg meril in izračuna kvot, prikazano v prilogi 3.

3 ANALIZA ORGANIZIRANOSTI IN DELOVANJA IZBRANIH NPŠŠ

3.1 Zasnova raziskovanja, metodologija in določitev izbranega vzorca

V uvodnem delu sem najprej opredelil namen svoje raziskave ter cilj in temeljna raziskovalna vprašanja, na katera sem skušal skozi delo odgovoriti. V nadaljevanju sem opisal metodologijo, s pomočjo katere sem pridobil podatke in pojasnil, zakaj sem si izbral to temo. Predstavil sem tudi svoj izbrani vzorec, s pomočjo katerega sem prišel do ugotovitev glede odgovorov na raziskovalna vprašanja. Na koncu sem v analizi rezultatov svoje rezultate raziskave tudi predstavil in interpretiral.

Samo magistrsko delo je sestavljeno iz dveh glavnih delov. Prvi del je teoretični in se nanaša predvsem na šport mladih, javne programe športa mladih, njihovo izvajanje in financiranje ter športno dejavnost mladih v povezavi z njihovim izobraževanjem. V drugem, empiričnem delu, sem s pomočjo opisne metode primerjal in opisoval, s pomočjo analize pa sklepal na možne povezave in izboljšave znotraj sistema NPŠŠ. Za postopek primerjanja dejstev, pojavov ali procesov in ugotavljanje njihovih podobnosti ter razlik sem uporabil komparativno metodo raziskovalnega dela. S pomočjo relevantnih dokumentov (Srednjeročne strategije NPŠŠ 2020–2028, Organiziranje in delovanje NPŠŠ 2020–2024 itd.) panožnih športnih zvez in posvetovanj z nekaterimi deležniki, sem prišel do vpogleda v izbrano tematiko oz. trenutno stanje na tem področju ter s tem do lažjih sklepov in priporočil za nadaljnje delovanje. Za povzetek stališč, spoznanj in sklepov sem uporabil opisno metodo deskripcije, skozi celotno magistrsko delo pa tudi metodi analize in sinteze. Del magistrskega dela je izveden tudi na podlagi izkušenj (15-letno aktivno delo v projektu NPŠŠ v programu Nogometnih oddelkov NZS), kjer sem iskal in pojasnjeval določene povezave. Tako sem se z različnimi metodami osredotočil na tiste dele, ki se dotikajo mojega raziskovanja. V osnovi je to organiziranost in delovanje izbranih NPŠŠ v Sloveniji ter v tem okviru opredelitev poslanstva, vizije in ciljev izbranih NPŠŠ v NPŠZ. Po analizi izbrane NPŠŠ NZS in prikazu modela, sledi primerjava le-tega z NPŠŠ Odbojkarske zveze Slovenije (v nadaljevanju OZS) in s podobnim primerom v tujini – Severna Makedonija (v nadaljevanju SM).

S proučevanjem javno dostopnih dokumentov – podatkov MIZŠ in NPŠZ, strokovnih študij, z analizo delovanja NPŠŠ izbranih panožnih zvez, sem na koncu izoblikoval priporočila in podal smernice za razvoj – nadgradnjo organiziranosti NPŠŠ v Sloveniji.

V svojem delu sem uporabil priložnostni vzorec, vanj sem namreč vključil panožno športno zvezo in njen projekt NPŠŠ, v kateri sem zaposlen in znotraj tega projekta aktivno delujem. Moj primarni načrt dela je bil pregled vseh NPŠŠ v Sloveniji po posameznih športnih zvezah in njihova primerjava. Ker so se ravno v času, ko sem zbiral podatke za delo, na MIZŠ dogajale spremembe in prestrukturiranje ministrstva, v tem času ni bilo mogoče dostopati

do večine dokumentov javnega značaja v okviru NPŠŠ. Na mojo pisno prošnjo, z dne 22. 2. 2023, za vpogled v dokumente NPŠŠ posameznih NPŠZ, sem dobil odgovor ministrstva oz. Direktorata za šport: »Trenutno nimamo uradne osebe, pristojne za informacije javnega značaja, zato v tem trenutku ne moremo omogočiti vpogled v željene podatke. Takoj, ko bomo uradno osebo imeli, vam seveda javimo«. Kljub temu sem uspel vzpostaviti stik s pristojno osebo na ministrstvu, ki je bila odgovorna za področje NPŠŠ do 31. 12. 2022. Po pogovoru in pridobitvi natančnejšega vpogleda v dogajanje na področju NPŠŠ v Sloveniji v zadnjih letih ter zaradi časovnice izdelave magistrskega dela, sem sklenil, da je bolje spremeniti oz. prilagoditi primarni načrt dela.

V nadaljevanju sem z namiznim raziskovanjem najprej zbral sekundarne podatke, se tako osredotočil na vire, do katerih sem imel dostop in možnost natančnejšega vpogleda. Raziskal sem razpoložljive dokumente NZS, vezane na projekte NPŠŠ. Po pregledu javno dostopnih virov sem dobil vpogled v delovanje NPŠŠ na OZS, ki mi je kasneje služila kot primerjava znotraj delovanja posameznih NPŠŠ v Sloveniji. Zbiranja primarnih podatkov sem se lotil z intervjujem predstavnika nogometne akademije v Skopju. Primerjava s podobnimi projekti NPŠŠ v tujini je težavna, ker so projekti izvedeni na podoben način zelo redki. Na podlagi večletnega sodelovanja NZS in Nogometne zveze Makedonije v okviru NPŠŠ in z nestrukturiranim intervjujem sem dobil podatke o organiziranju in delovanju podobnega projekta v SM, ki so mi kasneje služili kot primerjava s tujino. Tako sem določil in izbral vzorec za moje delo, ki mi je omogočal dovolj podatkov, da pridem do konkretnih končnih ugotovitev in podam rezultate.

3.2 Delovanje in organiziranost projektov NPŠŠ NZS

NZS je največja panožna športna zveza pri nas, ki že več kot 100 let skrbi za razvoj nogometa, najpopularnejše športne igre na svetu. Glavno poslanstvo NZS temelji na skrbi za razvoj in širjenje nogometa v Sloveniji. Tako NZS organizira in vodi slovenske nogometne reprezentance od članske A-izbrane vrste navzdol do mlajših kategorij. Uspešnost oz. napredek nogometa v Sloveniji se v splošni javnosti največkrat ocenjuje preko slovenske članske A-representance. Če pogledamo bolj natančno, lahko vidimo, da je delovanje osrednje slovenske nogometne organizacije precej globlje in širše.

NZS ima devet Medobčinskih nogometnih zvez (v nadaljevanju MNZ), ki pokrivajo celotno področje RS. Delo temelji na sodelovanju, medsebojnem usklajevanju in načrtovanju preko komisij, izvršnega odbora NZS ter skupščine NZS. V devet MNZ je včlanjenih 262 klubov oz. 1618 ekip. Ob koncu leta 2022 je bilo v Sloveniji registriranih 66.227 igralcev in igralk. Znotraj sistema je registriranih 1753 trenerjev in 691 sodnikov. Največji nogometni stadion (Stožice) pri nas je v glavnem mestu in sprejme 15.507 gledalcev (NZS, 2023).

Kot krovna nogometna organizacija je NZS odgovorna za razvoj, širjenje in predstavljanje nogometne igre pri nas in popularizacijo le-te med mladimi. Skrbeti mora za organizacijo in vodenje razvejanih tekmovalnih sistemov ekip vseh starostnih kategorij, za usposabljanje

trenerskega, sodniškega in drugega strokovnega kadra. Ena pomembnejših nalog je vključevanje v svetovne in evropske nogometne organizacije in tokove ter ob tem zagotavljanje pogojev za vrhunski nogomet. Med ključne naloge sodi tudi področje mladinskega nogometa, vzpodbujanje in skrb za nogomet mladih. V tem kontekstu je zelo pomemben podatek, da je bilo ob koncu leta 2022 registriranih 36.931 igralcev mlajših od 18 let. Od tega je bilo v otroške nogometne šole vključenih 4.253 otrok, v programe vrtcev pa 731. Zaradi dobre organiziranosti klubov in kvalitetnega dela z mladimi je nogomet v zadnjih desetih letih postal najbolj popularen in množičen šport v RS (NZS, 2023).

NZS kot organizacija skrbi za popularizacijo nogometne igre skozi različne načine in programe, kot sta tudi program nogometa za vse in mladinski program. Mladinski program v svojih izhodiščih poudarja pomen dela z mladimi igralci, tako na področju množičnosti kot tudi na področju kvalitete. Za te namene je NZS ustanovila inštruktorsko službo. S postavitvijo jasnih vsebin strokovnega dela daje vsem nogometnim sredinam usmeritve in izhodišča za načrtno delo ter v ospredje postavlja razvoj mladih igralcev in klubov. Iz tega izhaja tudi jasen cilj programa – razvoj mladinskega nogometa na nacionalni, regionalni in klubski ravni (NZS, 2023).

Programi Nogometa za vse se v Sloveniji nadgrajujejo že od leta 2008 naprej in so del obvezne strategije vseh nacionalnih zvez v Evropi. Program Nogomet za vse za obdobje 2019–2023 predstavlja nadgradnjo vseh preteklih programov. S sloganom »Z nogometom v življenje« želi NZS predstaviti poslanstvo programa Nogometa za vse. Ne le biti del družbe, temveč postati družba sama, ki jo nogomet oblikuje v vseh njenih bistvenih sestavnih delih, predvsem pa pri vzgoji in zagotavljanju človeškega potenciala prihodnosti. S programom se želi vplivati na temelje razvoja nogometne igre v RS z množično udeležbo in vztrajanjem v nogometni igri. Vsebine programa so razdeljene na tri osnovna področja, ki so otroško-mladinski nogomet, športno okolje in razvoj vsebin ter družbena odgovornost (NZS, 2023).

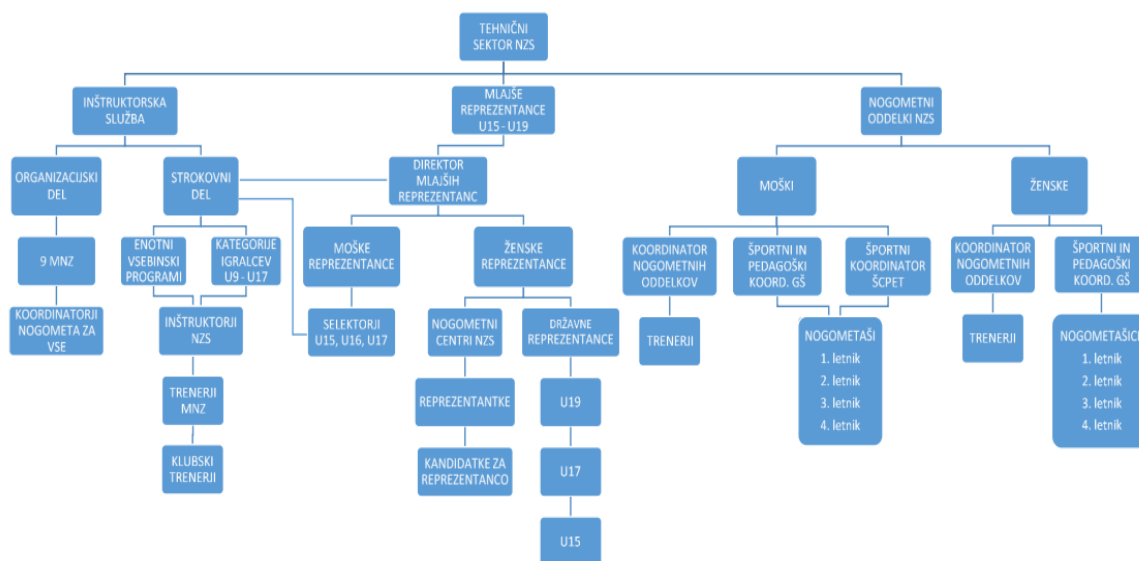
Nogomet je kot šport odvisen od svežega priliva mladih nogometašev. Brez načrtnega dela in usmerjanja otrok v šport ni svetle nogometne prihodnosti. Zato imajo Otroške nogometne šole posebno veljavo v sistemu popularizacije nogometa med najmlajšimi. Širjenje informacij o pomembnosti dela z najmlajšimi po šolah daje svoje rezultate. Število aktivnih šol, na katerih nogometni klubi izvajajo nogometni program in usmerjajo otroke v nogomet, narašča. Danes ima približno polovica osnovnih šol po Sloveniji vpeljane te programe, kjer vadi več kot štiri tisoč otrok v starosti 6 in 7 let. To predstavlja široko bazo mladih nogometašev, zagotavlja množičnost, da bi čim več otrok igralo nogomet in uživalo ob nogometni žogi. Skozi to množičnost ter kasnejše kvalitetno evidentiranje in selekcioniranje igralcev v klube ter mlajše reprezentance Slovenije, lahko na koncu prinese kvaliteto posamezne generacije (NZS, 2023).

3.3 Programi NZS za obdobje 2020–2028 v okviru projekta NPŠŠ

Primarna naloga ministrstva, zadolženega za izobraževanje in šport, je, da v okviru programa NPŠŠ zagotavlja, da se v delo z mladimi športniki vključujejo izobraženi kadri – diplomanti športnih smeri, ki imajo dovolj znanja in pedagoških spretnosti, da mladim športnikom omogočajo kvaliteten igralski in osebnostni razvoj. Glede na zgoraj navedeno se NZS v celoti zaveda odgovornosti, tako na športnem kot tudi na vzgojnem področju. Zato ima NZS v okviru svojega dolgoročnega programa dela in razvoja mladinskega nogometa v RS sprejet kadrovski program, ki se v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za šport, uspešno izvaja že vrsto let. Zelo pomembno je, da se na področje izobraževanja in usposabljanja mladih igralcev in igralk vključi trenerje, ki bodo sposobni vzgajati mlade nogometaše kot celovite osebnosti. Zato želi NZS preko programa NPŠŠ (Programi NZS v okviru projekta NPŠŠ 2020–2028 in Štiriletni program organiziranosti in delovanja NPŠŠ NZS 2020–2024) ter v sodelovanju s Fakulteto za šport v Ljubljani, Pedagoško fakulteto v Mariboru in Kopru, vključiti v program NPŠŠ NZS čim več mladih diplomantov, ki so usmerjali področje nogometa. V obdobju 2020–2024 je v okviru projekta NPŠŠ v panogi nogomet zaposlenih 11 strokovnih delavcev s končano univerzitetno izobrazbo športne smeri in pridobljeno licenco strokovne usposobljenosti nogometnih trenerjev Evropske nogometne zveze (angl. the professional coaching licence mandated by Union of European Football Associations – UEFA PRO oz. UEFA A) (MIZŠ, 2019; NZS, 2019d).

Projekt NPŠŠ je nastal kot poskusni projekt leta 1997, od leta 2000 pa je opredeljen v usmeritvah nacionalnega programa športa in tudi v njegovi vsebini. NZS je vključena v program NPŠŠ že vse od leta 2001, ko je v sodelovanju z Gimnazijo Šiška (v nadaljevanju GŠ) ustanovila program nogometnih oddelkov. To je bil homogen športni oddelek (razred) na GŠ, v katerega so bili vključeni samo nogometaši. V programu NPŠŠ NZS so v začetku delovali štirje trenerji, ki so izvajali programe NPŠŠ. Od takrat naprej pa vse do danes NZS v sodelovanju z GŠ in Šolskim centrom za pošto, ekonomijo in telekomunikacije (v nadaljevanju ŠC PET) izvaja ta program, ki v osnovi predstavlja organizirano obliko športne vzgoje za nadarjene mladostnike, uvrščene v programe kakovostnega in vrhunškega športa. NZS ima v obdobju 2020–2024 v projekte NPŠŠ vključenih 11 trenerjev, ki delujejo v treh različnih programih NPŠŠ NZS. Sprejet dolgoročni Mladinski program NZS za različna obdobja predstavlja nadgradnjo predhodno sprejetih programov in kaže smernice razvoja nogometa mladih v RS. Primarna naloga NZS je spodbujati in razvijati nogometno igro, večati članstvo ter skrbeti za vzgojo in strokovno delo v vseh nogometnih sredinah, na vseh nivojih in za oba spola. Tako so bili leta 2016 preko programov NPŠŠ ustanovljeni tudi dekliški nogometni oddelki, ki se izvajajo še danes. Vsi programi so vodeni in nadzirani s strani NZS na način, ki je prikazan na sliki 1.

Slika 1: Način vodenja in koordiniranja NPŠŠ NZS

Vir: NZS (2019d).

NZS ima v svojih dolgoročnih programih dela jasno opredeljene cilje in projekte, ki jih želi uresničevati tudi preko projekta NPŠŠ. Na podlagi dolgoročnih programov dela z mladimi, so postavljeni realni temelji za uspešno izvedbo programov, ki predstavljajo prioriteto. Vsi programi so potrjeni s strani najvišjega strokovnega organa NZS (Izvršni odbor NZS) in predstavljajo podlago za izvajanje programov NZS v okviru projekta NPŠŠ. Sprejeti dolgoročni programi so naslednji (NZS, 2019d):

- Strategija NZS 2020–2025.
- Strategija Nogometa za vse 2019–2023.
- Mladinski program 2018–2022.
- Strategija razvoja deklishega in ženskega nogometa 2018–2022.

Na podlagi zgoraj navedenih dolgoročnih programov, postavljenih projektov, ki so že v izvajanju, zgrajene infrastrukture in organizacije NZS, ima NZS točno zastavljene kadrovske zahteve in cilje ter jasne vsebinske programe. Tako kot v preteklem obdobju financiranja strokovnega kadra s strani ministrstva, pristojnega za šport (projekt NPŠŠ) NZS tudi v tem finančnem obdobju (2020–2024) zaposluje strokovne delavce, ki izvajajo programe nacionalnega pomena in niso vezani na posamezne klube ali selekcije. NZS zaposluje strokovne delavce v treh različnih programih, in sicer (NZS, 2019d):

- Nogometni oddelki NZS (fantje in dekleta).
- Inštruktorska služba NZS (regijski centri).
- Mlajše ženske reprezentance NZS.

Organizacijske spremembe na področju izvajanja praktičnih strokovnih vsebin so bile narejene tudi v posameznih MNZ. Osnovan je bil program Inštruktorske službe NZS. Namen

NZS je, da se s pomočjo inštruktorske službe ponudi pomoč posameznim MNZ, klubom, trenerjem in igralcem ter igalkam s ciljem izboljšati kvaliteto strokovnega dela. Inštruktorji vsebine posredujejo in izvajajo z enotno pripravljenimi programi NZS, ki so podrobno opisani v nadaljevanju. Znotraj programa Inštruktorske službe NZS, panožna zveza zasleduje naslednje vsebinske cilje (NZS, 2019b):

- Sodelovanje s selektorji mlajših reprezentanc ter pomoč v procesu selekcioniranja igralcev.
- Evidentiranje igralcev kategorije pod 14. letom starosti (angl. Under 14, v nadaljevanju U14) za selekcijo vzhoda in zahoda preko treningov, testiranj in tekem med posameznimi selekcijami MNZ.
- Skrb za razvoj, evidentiranje in dodatno informiranje nadarjenih igralcev preko regijskih centrov MNZ U12 in U13.
- Strokovno sodelovanje s klubi MNZ preko različnih programov.
- Skrb za pripravo strokovnih gradiv za pomoč klubom v procesu nogometne vzgoje mladih igralcev.
- Prenos znanja in izkušenj na izbrane perspektivne trenerje v regiji v obliki mentorstva.
- Pomoč pri organizaciji in izvedbi trenerskih usposabljanj.
- Aktivno sodelovanje pri pripravi dodatnih strokovnih izpopolnjevanj za trenerje.

Strokovni kader in vloga Inštruktorske službe NZS predstavlja pomemben strokovni del za razvoj nogometa pri nas. Za potrebno funkcioniranje, organizacijo in izvajanje strokovnega dela programov inštruktorske službe, deluje devet trenerjev, ki niso vsi sofinancirani iz projekta NPŠŠ. Na sliki 2 so prikazane območne nogometne zveze v RS, razdeljene na devet MNZ oziroma regij glede na delež mladinskih ekip. Eden od pomembnejših ciljev programa Inštruktorske službe NZS je skrb za razvoj, evidentiranje in dodatno informiranje mladih igralcev, ki se izvaja preko programa Regijskih centrov in programa Centrov NZS. Oba sta dodatno predstavljena v prilogi 4.

Slika 2: Medobčinske nogometne zveze

Vir: NZS (2019d).

Za učinkovito izvajanje programov je pomembno sodelovanje inštruktorske službe, strokovnega vodstva mlajših reprezentanc, MNZ in klubov. Organizacijska shema na sliki 1 (v levem delu) predstavlja povezanost med naštetimi nogometnimi deležniki.

Še en projekt v okviru NPŠŠ NZS je program Mlajše ženske reprezentance NZS. Vizija NZS je, da bi se skozi ta program razvijale kvalitetne igralko, ki bodo lahko s širokim nogometnim znanjem, izkušnjami ter izdelano osebnostjo dostojno zastopale RS na mednarodnem prizorišču v mladinskih kategorijah in kasneje v članski vrsti. Na podlagi omenjenega ima projekt jasno zastavljene cilje. V projektu NPŠŠ, znotraj programa Mlajše ženske reprezentance, je trenutno zaposlena ena trenerka. Cilj NZS je v ta namen do leta 2028 zaposliti še enega trenerja oz. trenerko z ustrežno strokovno izobrazbo, ki bo zaposlen preko NPŠŠ in bo deloval v tem programu. Finančne in materialne pogoje za izvajanje programa zagotavlja NZS (NZS, 2019c).

Od leta 2016 NZS v okviru projekta NPŠŠ izvaja tudi program Dekliški nogometni oddelki, ki deluje in sledi podobnemu principu dela, kot bo na primeru nogometnih oddelkov fantov, predstavljen v naslednji točki magistrskega dela. Kot zanimivost lahko dodam, da je bila pred ustanovitvijo programa Dekliških nogometnih oddelkov NZS, vpisana v program nogometnih oddelkov tudi Lara Prašnikar, ki je danes profesionalna nogometašica in članska reprezentantka Slovenije. V vsej zgodovini je bilo to prej izjema kot pravilo, vendarle pa je bilo pred ustanovitvijo dekliškega oddelka nekaj dekletom omogočeno trenirati v nogometnih oddelkih skupaj s fanti (NZS, 2019a).

3.4 Analiza projekta NPŠŠ – primer programa Nogometni oddelki NZS

Projekt nogometnih oddelkov, ki ga NZS že več kot 20 let izvaja skupaj s svojima partnerjema GŠ in ŠC PET, je posebnost v slovenskem nogometnem prostoru in tudi širše. Delovanje projekta je postavljeno na nacionalni nivo, saj ministrstvo, zadolženo za področje športa, preko programov NPŠŠ sofinancira projekt in vrši nadzor nad izvajanjem. Projekt Nogometnih oddelkov NZS predstavlja poseben internatski tip šolanja nogometašev »šola – dijaški dom – šport«, združeni na enem mestu, po vzoru kolidžev (Jelnikar, Pavlin, Kostric & Zver, brez datuma).

Vsi zgoraj omenjeni deležniki so zasnovali in omogočajo projekt, ki na edinstven način povezuje slovenski srednješolski sistem s sistemom kakovostnega in vrhunškega športa mladih ter tako ponuja optimalne pogoje za razvoj dijakov na obeh področjih, tako šolskem kot športnem. S svojim sistemom dela in izobraževanja projekt dijakom omogoča možnost razvoja dvojne kariere in pomembno vpliva na njihov razvoj. Vse skupaj je dobra popotnica za kasnejše uspešno življenje, tako na osebnostnem, poklicnem in pri nekaterih tudi športnem področju. Mladim perspektivnim nogometašem in nogometašicam je tako ponujena priložnost, da izkoristijo pogoje za kakovosten trenažni proces, ob hkratni učni podpori pri opravljanju šolskih obveznosti.

3.4.1 Nastanek in razvoj projekta

V šolskem letu 2001/2002 je GŠ v sodelovanju z NZS oblikovala homogen športni (nogometni) oddelek. Nogometni oddelek na GŠ je tako postal prvi nogometno-šolski center v državi, v katerem so bili zbrani nadarjeni perspektivni nogometaši iz vse Slovenije (GŠ, 2008). Vsebine nogometnih treningov so bile sestavljene na osnovi slovenskega modela šolanja igralcev, ki ga je postavil dr. Elsner in sodelovanja ter dela s priznanimi slovenskimi trenerji, in so bile predstavljene v strokovnem programu nogometnih razredov. Z ustanovitvijo šolskega nogometnega centra je bil osnovni namen dvigniti kvaliteto dela z mladimi nogometaši na višjo raven, ki bi bila primerljiva z nogometno najbolj razvitimi državami (Jelnikar, Pavlin, Kostric & Zver, brez datuma).

V skladu z namenom je bil glavni cilj projekta ustvarjati kvalitetne igralce za klube, za katere so dijaki nogometnih oddelkov registrirani, in posledično tudi za kadetske in mladinske reprezentance Slovenije. Poudarek tega nogometnega projekta je bil na začetku predvsem na kakovostnih treningih pod vodstvom trenerjev z najvišjo nogometno izobrazbo. Ob tem je NZS s postavitvijo sodobnih (za takratne razmere) nogometnih igrišč z umetno travo poskrbela za odlične pogoje za trening, tako da je delo lahko nemoteno potekalo tudi pozimi, ko je večina klubov mirovala. Cilj projekta, da nogometaši nogometnega oddelka s povečano kvantiteto in kvaliteto treningov hitreje napredujejo v nogometnih testih v primerjavi z ostalimi sovrstniki, ki trenirajo v nogometnih klubih, se je kasneje potrdil tudi na letnih testiranjih nogometašev, vključenih v projekt.

Skozi čas so se glavni cilji in namen projekta prilagajali potrebam vseh vpletenih deležnikov, v osnovi pa je projekt vseskozi skušal perspektivnim mladim nogometašem omogočiti optimalne pogoje za nogometni razvoj. V prvih letih delovanja projekta je bil velik poudarek na tem, da bi bilo v projekt vpisanih čim več mladih reprezentantov Slovenije, kjer bi nato pod vodstvom selektorjev opravljali trenažni proces. Že v prvih letih se je pokazalo, da je bil ta cilj preveč optimističen, saj število reprezentantov v posamezni generaciji nikoli ni preseglo tretjine vseh vpisanih igralcev v posamezni letnik. Dobro je izpostaviti nekaj dejavnikov, ki so imeli določen vpliv: šolska sposobnost (nadarjenost), izbor programa šolanja, oddaljenost od Ljubljane (predaleč – preblizu), breme samostojnosti (življenje stran od družine), klubski interesi, nepoznavanje – unikum projekta itd. Jasno je, da samo biti reprezentant v nekem trenutku igralčevega razvoja ni bilo dovolj, da bi se večina posameznikov odločila za ta način razvoja svoje športne in poklicne kariere.

V kasnejšem obdobju, ko so se pokazali prvi rezultati projekta in se je skozi različne raziskave potrdil hitrejši nogometni napredek fantov v projektu, v primerjavi s klubskimi sredinami, je NZS začela projekt uporabljati tudi kot vzorčni način dela z mladimi nogometaši. Tako je bil projekt Nogometnih oddelkov NZS predstavljen kot zgleden primer trenažnega procesa – dela z mladimi nogometaši, ki naj bi se v čim večji meri prenesel v klubske sredine. S tem bi se posledično dvignil nivo dela po klubih v RS. Projekt je tako služil kot osnova – vzorčni model – za ustanavljanje bodočih klubskih akademij pri nas.

Tako je bil definiran naslednji cilj projekta, da bi se na podlagi znanj in izkušenj delovanja projekta, podobno organiziranost preneslo v klube v obliki klubskih nogometnih akademij.

V Sloveniji je bilo nekaj poskusov ustanavljanja internatskih nogometnih klubskih akademij (Celje, Maribor, Domžale...), ampak vsi podobni projekti so imeli svoje specifične, zato projekt v enaki obliki nikoli ni bil uspešno prenesen v klubsko okolje. Veliko oviro za klube je predstavljala povezava in usklajevanje s šolskim sistemom (igralci so obiskovali različne šolske programe po različnih šolah), domska infrastruktura (klubi so imeli premajhne kapacitete, da bi lahko vsi fantje bivali skupaj), število izobraženega kadra v projektu (v preteklosti je (en) trener sam vodil svojo selekcijo, kar je bilo občutno premalo za kvaliteten trenažni proces). V klubih pri mlajših selekcijah ni bilo ostalega podpornega strokovnega kadra, kot je trener za telesno pripravo, koordinatorji (pedagoški, športni), psiholog, fizioterapevt ipd. Skozi leta so se nekateri od teh deležnikov uspešno prenesli v klubsko sredino in so danes v veliki meri prisotni v delovanju klubskih nogometnih šol (več trenerjev prisotnih v trenažnem procesu s sodelovanjem ostalega strokovnega kadra, prilagajanje in poglobljeno sodelovanje s šolami, manjši klubski domovi za nogometaše, enotna oprema na treningih itd.). Tako sta se, tudi s pomočjo projekta Nogometnih oddelkov NZS, delovanje in organizacija dela z mladimi nogometaši po klubih v Sloveniji, dvignili na višji nivo.

V zadnjem obdobju projekt zelo uspešno zasleduje predvsem cilj, omogočiti nogometašem, ki so zaradi različnih vzrokov ostali neopaženi v selekcijskem procesu, da dobijo možnost preskoka na višji nivo trenažnega procesa in s tem rešilno bilko za razvoj svojega nogometnega potenciala. Projekt s tem odigra zelo pomembno vlogo v sistemu evidentiranja talentov, saj omogoča številnim nogometašem v zelo občutljivi fazi njihovega razvoja, da ne glede na njihov socialno-ekonomski položaj, posameznikov biološki razvoj (zakasnitev v primerjavi s sovrstniki), karijerne želje (gimnazija ali poklicna šola), dobijo priložnost za razvoj svojega potenciala v procesu in načinu dela, ki je do sedaj niso imeli. Ker je Slovenija kot država majhna in tako nabor perspektivnih nogometašev omejen, projekt odigra zelo pomembno vlogo pri optimizaciji evidentiranja in selekcioniranja nogometašev pri nas. Rezultati skozi leta kažejo, da je veliko število igralcev prišlo v projekt samovoljno, iz majhnih klubskih sredin, predvsem z namenom in željo treniranja nogometa na višjem nivoju. Skozi dobre pogoje treniranja ter kvaliteten trenažni proces, ob vsestranski podpori na ostalih področjih, je veliko nogometašev svoje sanje uresničilo in s tem dajejo veliko potrditev vrednosti projekta v slovenskem nogometnem prostoru.

Na prvem uradnem seznamu selektorja članske nogometne reprezentance Slovenije za kvalifikacijski cikel za uvrstitev na Evropsko prvenstvo v nogometu (angl. European Football Championship, v nadaljevanju EURO), ki bo leta 2024 v Nemčiji, so bili štirje fantje, ki so obiskovali štiriletni program Nogometnega razreda NZS. Reprezentanti: Jure Balkovec (NK Bela Krajina), Žan Karničnik (NK Radlje ob Dravi), Jaka Bijol (NK Dravograd) in Žan Zaletel (NK Rudar Trbovlje) so pred člansko reprezentanco Slovenije hkrati zastopali barve omenjenih klubov in barve nogometnih oddelkov. Zanimivo je, da nihče od fantov pred prihodom in v prvem letu programa ni bil selekcioniran v mlajše

reprezentance Slovenije. Med in ob koncu šolanja so bili trije, razen enega (kasnejši biološki razvoj), reprezentanti v svoji starostni kategoriji. Na podlagi poteka nogometnega razvoja teh fantov, se jasno kaže, kako vidno vlogo (lahko) ima projekt v slovenskem nogometnem prostoru.

Z analizo poteka razvoja bivših igralcev projekta, lahko na različnih primerih opišemo nekatere možne poti razvoja igralcev v povezavi s projektom Nogometnih oddelkov NZS. Dva primera razvoja igralca sta prikazana na sliki 3.

Slika 3: Razvoj igralca – Nogometni oddelki NZS (primer 1 in 2)

RAZVOJ IGRALCA – primer 1	RAZVOJ IGRALCA – primer 2
<p><i>Igralec v biološkem razvoju zaostaja za sovrstniki. V klubu je zapostavljen (ne igra) in posledično ne more biti opažen skozi selekcijski proces. Na podlagi zavedanja in potrditvi svojega talenta na testiranjih, se vpiše v projekt Nogometnih oddelkov NZS iz nižje ligaškega kluba. Tako dobi, na podlagi svojih sposobnosti, priložnost treniranja na višjem nivoju. Skozi trenajni proces in napredek se potrdi njegov potencial (talent). Ob hitrejšem biološkem in nogometnem razvoju v letih 15–19 postane zanimiv za boljše klube. Sledi prestop v bolj urejene klubske sredine. Postane opažen v selekcijskem procesu, kasneje reprezentant v mlajših selekcijah. Zaradi visokega nivoja odziva na trenajni proces hitro napreduje vse do A-reprezentance.</i></p>	<p><i>Podobno je tudi z igralci, ki v selekcijskem procesu niso prisotni zaradi drugih razlogov. Po biološkem razvoju so na nivoju sovrstnikov, ampak so spregledani zaradi drugih dejavnikov. To je največkrat socialno-ekonomski status družine nogometaša, ki mu ne nudi vseh pogojev za njegov optimalni razvoj. Starši nimajo ne časa, ne sredstev za dnevno vožnjo igralca na treninge v oddaljene kraje (klubske sredine). Posledično igralec ne razvija svojih potencialov in kljub talentu ostane neopažen. Projekt Nogometnih oddelkov NZS takim igralcem daje možnosti za razvoj njihovega talenta.</i></p>

Vir: lastno delo.

V zadnjih letih je projekt Nogometnih oddelkov NZS dobil predvsem vlogo »zatočišča talentov iz manjših klubskih sredin«, ki do te faze svojega razvoja še niso prišli v ospredje in niso bili evidentirani in selekcionirani s strani boljših klubov. Tako jim projekt nudi možnost svobodne izbire poti za njihov nogometni razvoj, kar je opisano na sliki 4.

Slika 4: Razvoj igralca – Nogometni oddelki NZS (primer 3 in 4)

RAZVOJ IGRALCA – primer 3	RAZVOJ IGRALCA – primer 4
<p><i>Veliko je primerov, ko zelo nadarjeni igralci v svojem okolju (domaćih klubskih sredinah), zaradi različnih dejavnikov, niso imeli dovolj kvalitetnih pogojev za optimalni razvoj in posledično niso imeli priložnosti razviti svojega potenciala. Tako so ostali neopaženi v selekcijskem procesu. Takšni igralci lahko dobijo skozi projekt Nogometnih oddelkov NZS priložnost (boljše pogoje za svoj razvoj), da naredijo korak naprej na svoji karierni poti nogometaša.</i></p>	<p><i>Mogoče celo najpomembnejši pa je primer »spećih talentov«. To so igralci, ki imajo ogromen potencial, ampak so zadovoljni sami s sabo in vztrajajo z igranjem in treniranjem nogometa v domaćem okolju. Najvećkrat se svojega talenta niti ne zavedajo v popolnosti, ker jim domaće okolje ne omogoća razviti celotnega potenciala, ki ga premorejo. V domaćem okolju se dobro počutijo, raje so »prvi na vasi, kot zadnji v mestu«, in jih šele odhod v srednjo šolo sredi najstniških let, stran od domaćega kraja, preprića v razmišljanje po iskanju novih pogojev za trening v času šolanja. Tako jim je s projektom Nogometnih oddelkov NZS ponujena ena od možnih poti hkratnega poklicnega in nogometnega razvoja v novem okolju. Ti igralci kasneje skozi organiziran trenajni proces hitro napredujejo in postanejo zanimivi boljšim klubom, ki jih kasneje povabijo v svoje sredine. Tako igralci zaćutijo svoj potencial in naredijo premik naprej v svojem razmišljanju in ambicioznosti na svoji športni poti.</i></p>

Vir: lastno delo.

Z nogometnega vidika projekt nudi igralcem optimalne pogoje za njihov nogometni napredek, pri čemer je nogometni napredek mišljen predvsem v smislu nogometne tehnike, telesne in psihološke priprave ter individualne in skupinske taktike. V projekt je bilo od leta 2001 vključenih več kot 600 nogometašev. Nekaj od njih je pustilo svoj pečat tudi v članski reprezentanci Slovenije: Bojan Jokić (100 nastopov), Mišo Brečko (77), Andraž Kirm (71), Rene Krhin (48), Jaka Bijol (37), Jure Balkovec (28), Robert Berić (25), Nejc Skubic (23), Aleš Mertelj (16), Žan Karničnik (16), Boban Jović (4), Etien Velikonja (3), Antonio Delamea Mlinar (2), Jan Koprivec (1), Matija Boben (1), Žan Zaletel (vpoklic). Še veliko več pa jih je doseglo nivo profesionalnega nogometaša: Luka Majcen, Rok Vodišek, Ažbe Jug, Žiga Frelj, Dejan Vokić, Aljaž Tavčar, Mitja Novinič, Tadej Apatič, Erik Salkić, Vinko Vedran, Domen Gril, Gašper Tratnik, Matej Pučko, Ben Gasser, Gal Primc, Patrik Bordon, Filip Lojen, Aljaž Tavčar, Haris Kadrić, Matic Žitko, Til Mavretič, Miha Tetičkovič, Turk Stanislav, Kristjan Arh Česen, Anže Pišek, Cene Kitek, Azizi Maksut, Jan Pahor, Blaž Božič, Uroš Korun, Dejan Gerić, Lamin Diallo, Kristjan Trdin in drugi.

3.4.2 Družbeni vidik projekta

Delovanje NZS presega interese njenih ustanoviteljic in je splošno koristno za državo in družbo. NZS s svojim delovanjem uresničuje javni interes, katerega skrbnik je ministrstvo, pristojno za šport, na temelju ZŠpo-1. Ministrstvo prek NZS uresničuje naloge, ki jih ima država na področju delovanja športnih organizacij, strokovnega dela v športu, statusa športnikov in drugih ciljev nacionalnega programa športa. Ministrstvo skrbi za oblikovanje LPŠ, s katerim na državni ravni določa programe in področja športa, ki jih država financira. NZS s podporo LPŠ sodeluje tudi v programih športne vzgoje otrok in mladine, usmerjene v kakovostni in vrhunski šport.

Vseskozi je pomembno vodilo projekta Nogometnih oddelkov NZS tudi vzgoja pozitivnih, celostnih in športno naravnanih osebnosti, ki bodo imele nogomet v srcu in bodo v prihodnje kot funkcionarji, trenerji, donatorji ali sponzorji skrbeli za razvoj nogometa v Sloveniji.

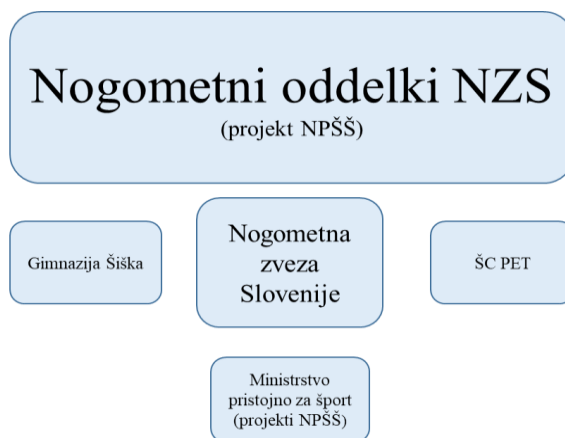
Nogomet je že od nekdaj zelo privlačna igra za širše množice po celem svetu. Zato je v sodobnem svetu postal zanimiv in ekonomsko privlačen za različne veje gospodarstva. Tako kot tudi na vseh drugih področjih, je tudi v nogometnem svetu, mogoče celo predvsem tu, dobro in zaželeno imeti izobražene ljudi, ki nogomet, tudi izven igrišč, v vsej svoji širini predstavljajo svetu. Ker je v družbi še vedno zelo prisoten stereotip o »neumnih nogometaših«, je projekt Nogometnega razreda NZS dober primer nasprotovanja takšnemu mišljenju družbe. Večina dijakov, vključenih v projekt, šolanje zaključi z maturo (ali zaključnim izpitom) in ima odprte vse možnosti za nadaljnje šolanje na fakultetah. Res je, da nogometaši, ki uspejo narediti preskok v profesionalizem, največkrat po končanem srednješolskem izobraževanju, prekinejo šolanje za čas trajanja njihovih karier. Velika večina, ki jim ta preskok med profesionalne nogometaše ni uspel, pa jih s šolanjem nadaljuje in se kasneje v življenju posvetijo drugim prioritetam.

Če analiziramo delež mladih, ki jim uspe v profesionalnem nogometu in jim je to glavni vir zaslužka v življenju, vidimo, da je ta delež nogometašev zelo nizek. Zato je družbeni vidik tega projekta še toliko bolj pomemben in odgovoren. Omogočiti mladim odrasti z in ob nogometni žogi, hkrati pa jim omogočiti, da se izobrazijo in si postavijo dobre temelje za kasnejše akademske in druge kariere. In prav ti mladi, ki so v večini, in so v odrasčanju vzljubili igro kot takšno, jo bodo kasneje v življenju tudi podpirali in pomagali pri njenem razvoju. Šport in njegove vrednote ponotranjijo in jih prenašajo v naslednje generacije. Vsi dijaki, ki so vpisani v projekt, z dokončanjem šolanja poskrbijo za svoj intelektualni in športni razvoj. Ne izgubi se izobrazbeni nivo zaradi športa in ne opusti šport zaradi izobrazbe. Profesionalni nogometaši začnejo igrati nogomet že zelo mladi, zato nimajo časa za izobraževanje, kar pa velikokrat privede do tega, da jih družba dojema kot manj inteligentne. Ta projekt športnikom nogometašem omogoča prav nasprotno, usklajevanje šole in športa skozi obdobje srednješolskega izobraževanja in na koncu šolanja možnost odločitve šport ali/in šola.

3.4.3 Izvajalci projekta

Projekt je primer sodelovanja na najvišji državni ravni, RS skozi svoj šolski sistem (pristojnega ministrstva) in največje panožne športne zveze v Sloveniji – NZS. V osnovi projekt vodi NZS v tesnem sodelovanju z GŠ in ŠC PET, kar je prikazano na sliki 5.

Slika 5: Organizacijska struktura izvajalcev projekta

Vir: lastno delo.

GŠ je med najmlajšimi gimnazijami v Ljubljani. Ustanovljena je bila z namenom, da bi se v gimnaziji izobraževali dijaki športniki v športnih oddelkih in dijaki, ki imajo radi šport, v splošnih oddelkih. Uradno je bila ustanovljena v šolskem letu 1992/93. V šolskem letu 2022/2023 ima gimnazija 24 oddelkov, od tega 16 športnih in 8 splošnih. Gimnazijski predmetnik je v športnih oddelkih prilagojen potrebam in interesom dijakov športnikov. Dijaki športniki imajo šest ur športne vzgoje, ki jo pod vodstvom usposobljenih trenerjev, v dopoldanskem času, dopolnjuje del vsakodnevnega treninga. Posebnost šole so oddelki

internatskega tipa – Nogometni oddelki NZS – s prilagojenim dnevnim urnikom dela, katere je v šolskem letu 2022/23 obiskovalo 45 dijakov. Najpomembnejše poslanstvo šole je, da dijakom športnikom omogoči, da lahko uspešno usklajujejo šolske in športne obveznosti. Zato je šolsko delo prilagojeno tako, da dijaki športniki pridobivajo kakovostno znanje in zaključujejo šolanje z maturo. To jim omogoča, da lahko enakovredno (drugim gimnazijcem) kandidirajo za vstop na katerokoli fakulteto (GŠ, 1999; GŠ, 2005).

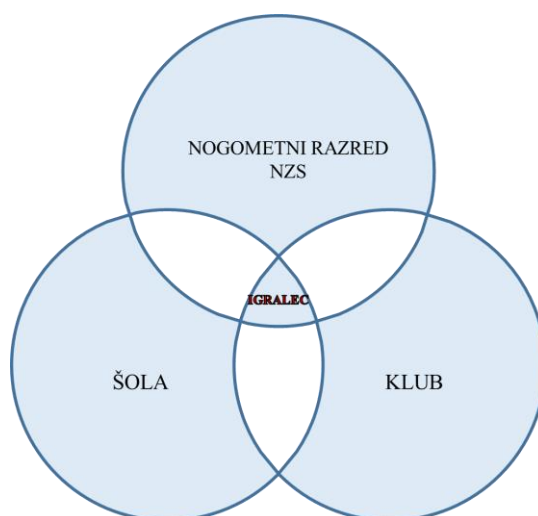
Drugi šolski zavod, ki je vpet v delovanje Nogometnih oddelkov NZS ima že dolgo zgodovino. ŠC PET stalno ohranja povezanost z osnovno izobraževalno dejavnostjo in usmeritvijo. Danes je šolski center prepoznaven predvsem po unikatnih izobraževalnih programih s področja telekomunikacij ter raznolikih možnostih za šolanje bodočih ekonomistov. Glavna posebnost šolskega centra je, da se je uveljavil kot zavod, ki posveča posebno skrb izobraževanju dijakov s statusom športnika. V šolskem letu 2006/2007 so na srednji šoli ŠC PET prvič uvedli prva dva športna oddelka v programu ekonomski tehnik in programu tehnik elektronskih komunikacij (ŠC PET, brez datuma). Postopoma so gradili športne oddelke po celotni vertikali na obeh programih in tako ima danes v šolskem letu 2022/2023 v 20 oddelkih vpisanih 386 dijakov s statusom športnika, od tega 102 dijaka s statusom A. Dva izobraževalna programa srednjega strokovnega izobraževanja, ekonomski tehnik in tehnik elektronskih komunikacij, sta vseskozi tesno povezana tudi s projektom nogometnih oddelkov NZS, saj so znotraj obeh programov organizirani športni oddelki, ki jih obiskujejo tudi nogometaši, vpisani v projekt NZS. V šolskem letu 2022/2023 je bilo takšnih dijakov 45.

3.4.4 Namen in cilji projekta

Namen in vodilo pri razvoju in ustanovitvi nogometnih oddelkov na GŠ in ŠC PET v Ljubljani, je želja, da šola mladega človeka ne odvrne od športa, in na drugi strani, da udeleževanje v športu ni razlog za slabši učni uspeh. Nogometni oddelki so uvedeni z namenom, da mladim nogometašem in nogometašicam omogočijo hkratno pridobivanje srednješolske izobrazbe in uspešno napredovanje v športu. Pri tem se upošteva in sledi splošnim pedagoškim in športnim ciljem.

V današnjem projektu poimenovanem Nogometni razred NZS (prej Nogometni oddelki NZS) je posameznik vedno postavljen v središče, kar vidimo na sliki 6. Takšen koncept dela, s športnega vidika, trenerjem omogoča popolno osredotočenost na vsakega posameznika posebej, kar pripomore k njihovem hitrejšemu napredku v vseh segmentih nogometne igre, še posebej v nogometni tehniki, telesni in psihološki pripravi ter individualni in skupinski taktiki. Če pogledamo s pedagoškega vidika, je dijak stalno voden ter obravnavan s strani različnih strokovnjakov na svojem področju. S tem se zasleduje enega izmed pomembnih vodil tega projekta, to je vzgoja pozitivnih, celostnih (zrelost in samostojnost) in športno naravnanih osebnosti, ki bodo v kasnejšem življenjskem obdobju uspešni na različnih področjih svojega delovanja.

Slika 6: Igralec v središču

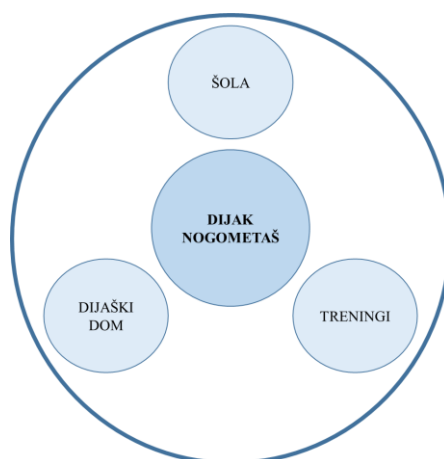

Vir: lastno delo.

3.4.5 Organiziranost projekta Nogometnih oddelkov NZS

Organiziranost nogometnih oddelkov se je skozi leta spreminjala v skladu s potrebami in možnostmi delovanja znotraj šolskega in nogometnega okolja. Osnovna organiziranost, internatski tip šolanja, je do danes ostala osnova projekta. Na sliki 7 je prikazana osnovna organizacija »šola – dijaški dom – treningi« vse na enem mestu, ki je ena od največjih prednosti projekta.

Slika 7: Organiziranost »šola – dijaški dom – treningi«

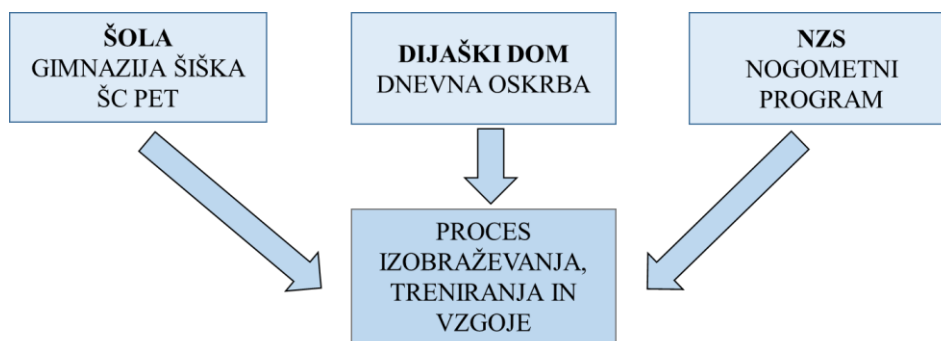
Vir: lastno delo.

Vsi mladi nogometaši, ki so se in se danes vpišejo v projekt, bivajo v skupnem dijaškem domu. Organiziranost na ta način dijakom nogometašem časovno optimizira njihov dan. Tako se lahko popolnoma osredotočijo na šolo in treninge. Ni nepotrebne izgubljanja časa z vožnjo v šolo in na treninge. To jim omogoča, da ta čas kvalitetno porabijo za druge

pomembne dejavnosti, kot so učenje, počitek, regeneracija, dodatni treningi, druženje s sovrstniki, osebni hobiji ipd.

Vzgoja, izobraževanje in treniranje v nogometnih oddelkih je novit proces, prikazan na sliki 8. Nujno je upoštevati zakonitosti vrhunškega športa, specifično nogometa in sprejeti zahteve srednješolskega izobraževalnega programa. NZS, kot glavni nosilec projekta, skrbi za proces treniranja. Oba šolska zavoda, GŠ in ŠC PET, za izobraževalni proces. Medtem ko vzgojni proces in domska oskrba potekata v dijaškem domu Šiška, ki je v neposredni bližini gimnazije. Sistem dela v projektu je načrtovan na način, da so ti procesi med seboj čim bolj usklajeni ter po potrebi omogočajo medsebojno prilagajanje. Njihova optimalna prepletenost omogoča mladim nogometašem kvaliteten razvoj in napredek, tako na nogometnem kot tudi vzgojno-izobraževalnem področju.

Slika 8: Proces vzgoje, izobraževanja in treniranja v projektu.

Vir: lastno delo.

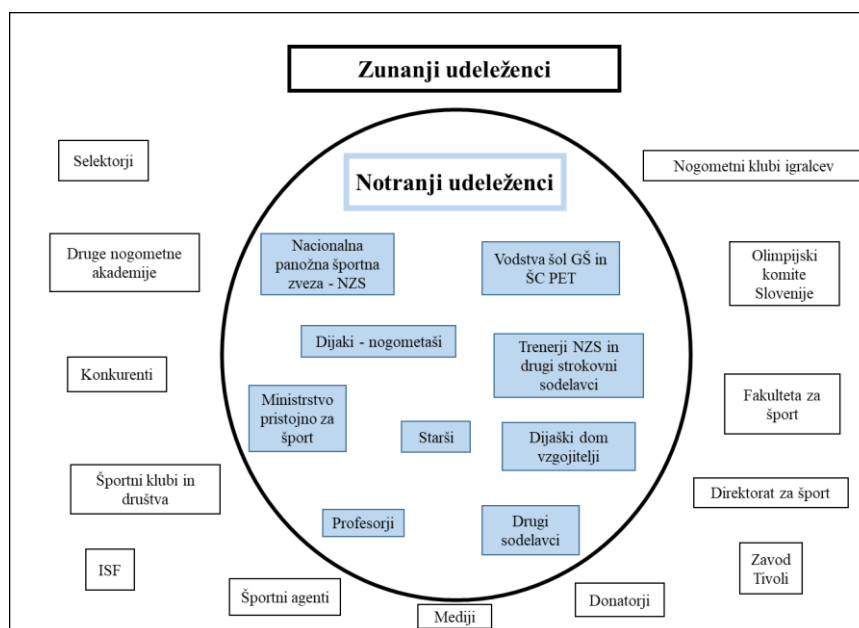
3.4.6 Analiza udeležencev v projektu

V nadaljevanju sem za potrebe analize organizacije in delovanja projekta Nogometnih oddelkov NZS uporabil Brysonov model, ki ga je avtor sicer razvil za večje nedobičkovne organizacije, ki zahtevajo formalne pristope k razvijanju in uresničevanju strategij. Uporaba tega modela se mi zdi primerna tudi z mojega vidika analiziranja projekta. Predvsem zaradi nepredvidljivega okolja, v katerem delujejo nogometni oddelki, omejenih finančnih virov, velike konkurence nogometnih klubov in različno velikih generacij, ki se vpisujejo v projekt.

Analizo organiziranja nogometnih oddelkov sem začel z iskanjem odgovora na vprašanje, kdo so zunanji in notranji udeleženci projekta, ki vplivajo na njegovo delovanje, ga vodijo, razvijajo, ogrožajo, zagotavljajo vire, storitve itd.

Med pomembne udeležence v projektu Nogometnih oddelkov NZS prištevamo notranje in zunanje subjekte, ki vplivajo na delo v teh oddelkih ter njihove storitve in vire, kar je razvidno iz slike 9.

Slika 9: Udeleženci projekta Nogometnih oddelkov NZS

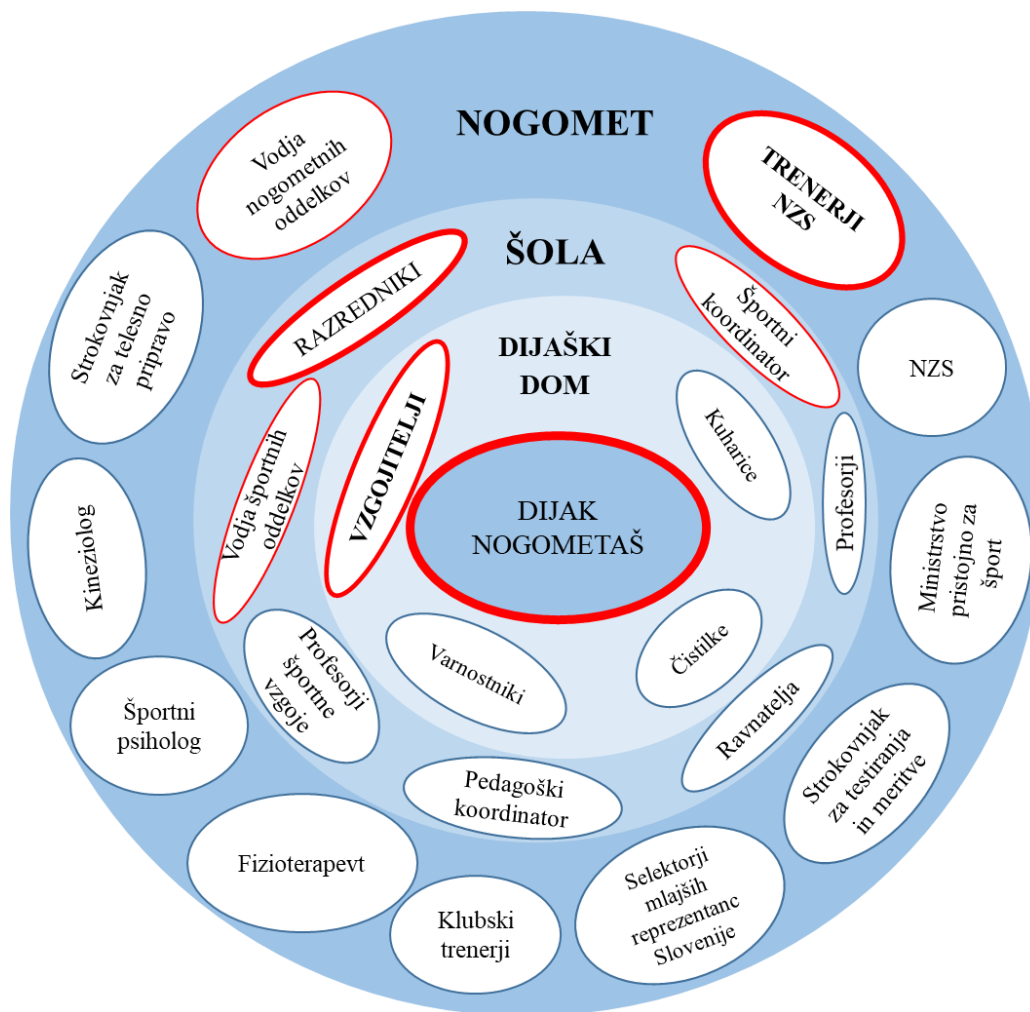
Prirjeno po Bryson in Alston (1996).

Dobra organiziranost in ustrezna hierarhija vseh sodelujočih v projektu nogometnih oddelkov sta izjemnega pomena za uspešno delo z dijaki nogometaši. Komunikacija in sodelovanje med vsemi strokovnimi delavci, ki sodelujejo neposredno v projektu ter z vsemi drugimi subjekti, ki so soudeleženi v procesu projekta, je izjemnega pomena za njegovo uspešno delovanje. Strokovni delavci šol (ravnatelj, razredniki, vodja športnih oddelkov, pedagoški in športni koordinator, vzgojitelji) ter strokovni delavci NZS (trenerji) so dnevno vključeni v delo nogometnih oddelkov. Med vsemi akterji so vzpostavljeni ustrezni medsebojni odnosi, definirane naloge in kompetence posameznikov ter omogočeni dobri pogoji dela. Na vrhu piramide odgovornosti za delovanje projekta so: predstavnik NZS (vodja tehničnega sektorja NZS) in ravnatelj obeh partnerskih šol v projektu, GŠ in ŠC PET.

Na operativni ravni je po odgovornosti in hierarhiji za nemoteno delovanje projekta odgovoren vodja nogometnih oddelkov NZS, ki tesno sodeluje z vodjem športnih oddelkov posamezne šole oz. s športnim ter pedagoškim koordinatorjem obeh srednjih šol. Tudi vsi ostali udeleženci imajo natančno določene naloge in kompetence. Enkrat tedensko se na koordinaciji strokovnih delavcev nogometnih oddelkov sestanejo ravnatelj, pedagoški koordinator, športni koordinator, trenerji NZS, razredniki nogometnih oddelkov, vzgojitelji nogometnih oddelkov, da se medsebojno informirajo glede trenutnega stanja, seznanijo s pomembnimi informacijami in uskladijo glede rešitev. Na te redne koordinacije so po potrebi vabljeni tudi ostali zunanji strokovni delavci, ki so soudeleženi v vzgojno-izobraževalnem procesu. To so psiholog, trener vratarjev, trener za telesno pripravo, fizioterapevt, profesorji itd. Ko se pokaže potreba, so na te sestanke vabljeni tudi starši nogometašev v projektu in predstavniki klubov, katerega član je dijak. Na teh koordinacijah se redno analizira potek

dela nogometnih oddelkov (šola – dijaški dom – treningi), izmenjajo mnenja, predlagajo izboljšave in rešitve. Predvsem se na teh sestankih celostno obravnava dijak nogometaša in rešuje njihove težave. Nogometaši, vpisanih v projekt, so tako nenehno spremljani na vseh področjih njihovega delovanja in imajo pri tem stalno podporo vseh strokovnih delavcev v projektu. Celoten model sodelovanja vseh deležnikov je prikazan na sliki 10.

Slika 10: Model sodelovanja strokovnjakov z dijakom nogometnega oddelka

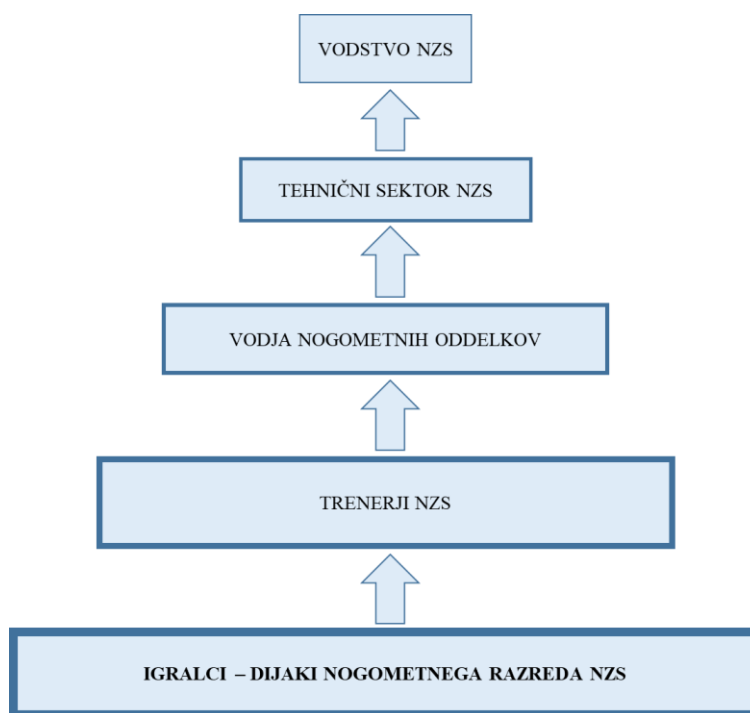

Vir: lastno delo.

Model sodelovanja strokovnjakov z dijakom, vpisanim v nogometni oddelek, vsebuje redno spremljanje vzgojno-izobraževalnega in športnega procesa dijaka skozi celoten potek srednješolskega izobraževanja. Bistvo delovanja je odprta komunikacija in dobro sodelovanje vseh subjektov, ki so del projekta. Le na ta način je mogoče ažurno prepoznati in sprotno odpravljati težave in slediti zastavljenim učnim ter športnim ciljem posameznega dijaka nogometaša.

Vodja nogometnih oddelkov ima pomembno operativno funkcijo znotraj samega projekta ter je glavni vezni člen med NZS in projektom, kar prikazuje slika 11.

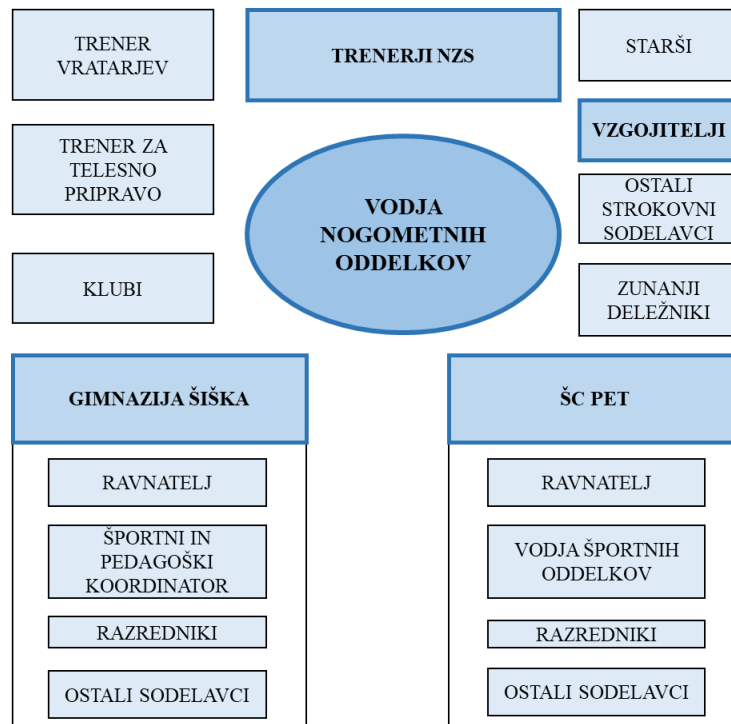
Slika 11: Komunikacijski kanal NZS pri izvajanju projekta

Vir: lastno delo.

Funkcija vodje je gonilna sila nogometnih oddelkov in od le-te je v veliki meri odvisna organiziranost, funkcioniranje in razvoj nogometnih oddelkov. Poleg vodstva NZS in ravnateljev obeh srednjih šol, ima pomembno vlogo motivatorja, ki na primeren način spodbuja in skrbi za sodelavce in za uspešno sodelovanje vseh v projektu nogometnih oddelkov. Sposobnosti vodje nogometnih oddelkov so odločilnega pomena za optimalno delovanje in dobro sodelovanje vseh ostalih subjektov znotraj projekta. Zelo pomembna je ustrezna komunikacija in ažurno informiranje vseh sodelujočih. Funkcija vodje nogometnih oddelkov zahteva sposobnosti, ki sežejo izven dometa strogega pedagoškega in trenerskega dela. Njegova pomembna naloga je namreč opravljanje vodstvenih – managerskih del, saj se od njega pričakuje, da je glavni strateg načrtovanja v nogometnih oddelkih in mora imeti širok spekter osebnih sposobnosti in kompetenc ter odličen vpogled v širšo sliko dogajanja na nogometnem področju. Zelo pomembno je, da zna odigrati vlogo povezovalnega člana, tako med subjekti, neposredno vpletenimi v projekt nogometnih oddelkov, kot z zunanjimi deležniki – vodilnimi na NZS, s klubi in njihovimi trenerji, NPŠZ, z združenjem nogometnih trenerjev Slovenije, OKS itd. Komunikacijska mreža nogometnih oddelkov je ponazorjena na sliki 12.

Slika 12: Komunikacijska mreža nogometnih oddelkov

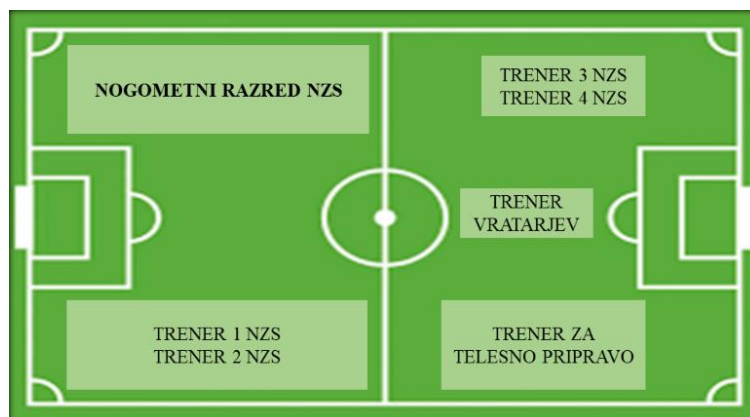
Vir: lastno delo.

Eno od vodilnih – najpomembnejših vlog v projektu nogometnih oddelkov imajo štirje trenerji NZS, ki načrtujejo, organizirajo in vodijo trenažni proces. Poleg vodje nogometnih oddelkov, ki je hkrati tudi trener, imajo tudi ostali trije trenerji zelo pomemben vpliv na organizacijo in delovanje nogometnih oddelkov ter so kot takšni postavljeni v vlogo svetovalcev in pomočnikov vodje nogometnih oddelkov. Vsi štirje trenerji so zaposleni na NZS v okviru projekta NPŠŠ. Osnovni pogoj za zaposlitev kot trener nogometnih oddelkov v projektu NPŠŠ, je končana Fakulteta za šport (naziv Profesor športne vzgoje) in nogometna izobrazba Trener PRO ter opravljen strokovni izpit na področju športa. Vsak trener ima poleg osnovne funkcije trenerja tudi managersko vlogo vodje enega razreda nogometnašev, s katerim sodeluje skozi štiriletno obdobje (od prvega letnika do konca srednje šole). Poleg vloge vodje posameznega nogometnega oddelka, je ena najpomembnejših nalog trenerja, skrb za formalno spremljanje in beleženje razvoja igralcev (priprava mesečnih in letnih poročil za posamezni oddelek).

Glavno vlogo trenerji NZS opravijo na igrišču, znotraj samega treninga pri neposrednem pedagoškem – trenažnem delu z igralci. V preteklosti je vsak trener skrbel za trenažni proces svojega oddelka. Pri izvajanju le-tega mu je pomagal trener drugega oddelka. Tako sta bila na treningu vedno prisotna vsaj dva trenerja. V zadnjih letih se je sodelovanje trenerjev poglobilo. Zaradi vedno večjih zahtev vadbenega procesa, se je spremenilo v smer, da vsi trenerji tedensko sodelujejo pri trenažnem procesu vseh oddelkov, tako pri načrtovanju, izpeljavi in analizi samega procesa. Posledično je trenažni proces z igralci na igrišču kvalitetnejši in še bolj organiziran. Glede na potrebe in zahtevnost posameznega treninga so

na njem prisotni najmanj dva ali po potrebi vsi štirje trenerji (individualizacija). Za vsak oddelek posebej trenerji dvakrat letno pripravijo Polletni delovni načrt (jesen in pomlad) in pri tem sledijo zadnjim smernicam razvoja nogometne igre. Pomembno vlogo pri izvajanju trenažnega procesa imajo tudi ostali strokovni delavci. Nekateri so izpostavljeni na sliki 13.

Slika 13: Strokovni tim in nogometni razred

Vir: lastno delo.

Že od samega začetka delovanja projekta je zelo pomemben člen pri strokovnem delu trener vratarjev, ki načrtuje, organizira in izvaja treninge z igralci – vratarji. Od leta 2022 je v strokovni tim dodan tudi kineziolog oziroma trener za kondicijsko – telesno pripravo (prej je to delo opravljal trener v tesnem sodelovanju s profesorjem športne vzgoje GŠ), ki skrbi tudi za preventivno vadbo in pozno rehabilitacijo igralcev po poškodbah.

Pedagoški koordinator v nogometnih oddelkih deluje kot glavna vez med profesorji in dijaki. Odgovoren je za usklajevanje pedagoškega procesa in dnevno spremlja učni uspeh dijakov nogometašev. Profil pedagoškega koordinatorja zahteva izkušenega pedagoga, ki ima poglobljeno psiho-pedagoško in metodološko znanje, ker je le tako lahko kos številnim pedagoškim izzivom in nalogam, ki jih zahteva delo v nogometnih oddelkih. Glavne naloge in kompetence pedagoškega koordinatorja nogometnih oddelkov so:

- Sodelovanje pri pripravi pedagoškega načrta nogometnih oddelkov z vodstvom šole.
- Planiranje organizacije pouka nogometnih oddelkov.
- Vodenje tedenske koordinacije strokovnih delavcev nogometnih oddelkov.
- Koordinacija sodelovanja med dijaki in učitelji ter načrtovanje vključevanja staršev, trenerjev in vzgojiteljev.
- Predlaganje ukrepov in načinov reševanja težav v primeru slabih učnih rezultatov.
- Sodeluje pri pripravi osebnih izobraževalnih načrtov za dijake nogometaše.
- Skrbi za ustreznost pedagoškega procesa v nogometnih oddelkih.
- Predlaga in določa individualne oblike dela za dijake nogometaše.
- Sodeluje na roditeljskih sestankih.
- Opravlja pedagoško mentorsko delo dijakom nogometašem.

Športni koordinator v nogometnih oddelkih ima pomembno usklajevalno vlogo med športom in šolskim sistemom, saj skrbi za športni del izobraževalnega procesa in je v stalnem stiku s trenerji NZS, klubskimi trenerji in klubi. Športni koordinator spremlja in skrbi za dijakovo športno ter učno pot. Koordiniranje in organiziranje dela same športne vzgoje znotraj izobraževalnega procesa s treningi nogometnih oddelkov in klubskimi treningi, zahteva poseben pristop in široke kompetence ter izkušnje športnega koordinatorja. Tako so nekatere glavne naloge športnega koordinatorja v nogometnih oddelkih sledeče:

- Usklajevanje urnika treningov dijakov nogometnih oddelkov NZS s pedagoškim procesom šole.
- Komunikacija in sodelovanje s trenerji, klubi, starši in z zdravniki.
- Seznanjanje s programi in poznavanje športnih ciljev dijakov nogometašev.
- Spremljanje športnega razvoja dijaka nogometaša (morfološki, motorični status).
- Usklajevanje športnih obveznosti dijakov v primeru poškodb, klubskih priprav, tekem ali treningov.
- Koordinira in opravičuje športne izostanke dijakov nogometašev.
- Skupaj s trenerji skrbi in svetuje pri individualizaciji športne vzgoje dijakov nogometašev.
- Sodeluje na tedenskih koordinacijah in roditeljskih sestankih.
- Sodeluje pri pripravi športnega dneva za nogometne oddelke.
- Sodeluje pri promocijskih dejavnostih šole v nogometnih oddelkih.
- Opravlja uvodne individualne razgovore z dijaki nogometaši.
- Sodeluje pri pripravi in vodi informativni dan nogometnih oddelkov.
- Sodeluje pri dejavnostih in pri vpisu dijakov v nogometne oddelke.

Razredniki v nogometnih oddelkih so izbrani in določeni s strani ravnatelja šole. Prednost pri izboru imajo predvsem tisti profesorji, ki si želijo sodelovati v tem projektu in imajo občutek ter afiniteto dela z mladimi športniki. Specifičen način dela v nogometnih oddelkih od profesorjev – razrednikov zahteva osebno predanost projektu, razumevanje le-tega in velikokrat poglobljeno in obsežnejše delo (tesno sodelovanje s starši, trenerji, koordinatorji in profesorji na šoli, individualno delo z dijaki, priprava spletnih učilnic, dodatne konzultacije itd.). Razredniki so tedensko prisotni na koordinaciji strokovnih delavcev nogometnih oddelkov NZS, kjer redno poročajo o trenutnem učnem uspehu dijakov (ocenah), poteku pedagoškega procesa in morebitnih težavah dijakov pri šolskem delu.

Vzgojitelji v nogometnih oddelkih so v dijaškem domu odgovorni za štiri oddelke/generacije nogometašev (1. letnik, 2. letnik, 3. letnik in 4. letnik). Vzgojitelj prevzema skrb in svoj del odgovornosti za osebno rast in razvoj posameznega nogometaša, skrbi za uspešno delovanje vzgojne skupine nogometašev in celotnega doma. Vzgojna skupina je organizirana kot formalna skupina nogometašev, ki se v določenem šolskem letu vpišejo v projekt Nogometnega razreda NZS. V domu so hkrati štiri vzgojne skupine nogometašev. V skupini je okoli 30 nogometašev obeh šol, GŠ in ŠC PET. Vzgojitelj ob vpisu prevzame

oddelek ene generacije nogometašev ter z njim sodeluje in ostane povezan skozi štiriletno obdobje srednje šole. V tem času skrbi za planiranje učnih ur dijakov nogometašev; spremlja njihove učne in vzgojne rezultate; jih motivira za šolsko in obšolsko delo; jim svetuje ter spodbuja k aktivnostim na vseh področjih; sodeluje pri pripravi letnega delovnega načrta; sooblikuje pravila življenja in dela v domu; vodi njihovo pedagoško dokumentacijo; je v nenehnem stiku s starši preko govorilnih ur, roditeljskih sestankov in drugih oblik povezovanja. Vzgojitelj sodeluje tudi z ravnateljem, sodelavci, šolo, trenerji in ostalimi strokovnimi delavci v projektu nogometnih oddelkov, zdravstveno službo itd.

Način internatskega – domskega načina vzgojnega dela predstavlja veliko dodano vrednost projektu nogometnih oddelkov. Dijaki nogometaši s skupnim bivanjem v dijaškem domu Šiška skozi čas razvijejo pripadnost projektu, se povežejo kot skupina, čeprav prihajajo iz različnih okolij in klubov. Že takoj na začetku se velika večina fantov hitro prilagodi na bivanje v domu in jim to skozi nadaljnje šolanje predstavlja veliko prednost ter priložnost za optimalno razporejanje in koriščenje svojega časa. Hiter odhod od doma v novo okolje, v samostojno domsko življenje stran od družine, je za igralce nogometnih oddelkov dobra popotnica za kasnejše življenje, tako zasebno kot seveda športno. Tistim, ki na koncu uspejo v profesionalnem nogometu, to predstavlja prvo stopničko pri osamosvajanju in daje dobre temelje za kasnejše življenje profesionalnega nogometaša. Dijaški dom prevzema, kot pomemben del srednješolskega sistema, veliko vzgojnih in izobraževalnih ciljev. Prispeva k motivaciji za učenje, sekundarni socializaciji, večji socialni odgovornosti, fizični in psihološki kondiciji, osamosvajanju socialni in osebni integraciji dijaka nogometaša.

Profesorji športne vzgoje na dveh šolah (GŠ in ŠC PET), v sodelovanju s trenerji NZS, z dijaki nogometaši izvajajo dodatne ure športne vzgoje. Dve šolski uri na teden sta v programu nogometnih oddelkov dodatno namenjeni vadbi atletike in gimnastike z akrobatiko. Profesorji z nogometaši po potrebi izvajajo tudi treninge regeneracije ter rehabilitacije oz. individualne programe treningov. Sodelujejo tudi pri organizaciji in izpeljavi šol v naravi za nogometaše, šolskih tekmovanjih in so prisotni na letnih pripravah nogometnega razreda.

Tudi ostali strokovni delavci v projektu (psiholog, fizioterapevt, profesorji, kuharice, varnostnik v domu...) so v dnevnem stiku z dijaki in imajo vsi pomembne, nekateri po potrebi bolj specifične naloge, znotraj programa nogometnih oddelkov.

V programu že nekaj let redno sodeluje tudi športni psiholog, ki v prvem letniku nogometnih oddelkov, izven rednega pouka, opravi nekaj skupnih predavanj in praktičnega dela s področja psihologije športa. V naslednjih letnikih se dijake nogometaše po potrebi in po predhodnem soglasju strokovnih delavcev, staršev in dijaka samega, usmerja na individualno delo s športnim psihologom, ki jim pomaga pri njihovem športnem razvoju in napredku. Športni psiholog je v modernem nogometnem trenažnem procesu in tako tudi v projektu Nogometnih oddelkov NZS, postal nujni del strokovnega tima.

V dijaškem domu je postavljena in bogato opremljena soba za rehabilitacijo in regeneracijo, ki jo dijaki nogometaši uporabljajo po predhodnem dogovoru s trenerjem ali profesorjem športne vzgoje. Dijak nogometaš po poškodbi opravi pregled pri fizioterapevtu, ki je prisoten in ima svoje prostore v domu Šiška ali v primeru resnejših poškodb tudi dodatne preglede/preiskave pri svojem osebem zdravniku. Nato se na podlagi izvidov dijaku nogometašu pripravi individualni program dela, s katerim je seznanjen tudi trener NZS, ki mu poleg ostalih strokovnih delavcev pri izvajanju nudi pomoč in podporo.

Zelo pomembno vlogo pri razvoju vsakega športnika ima prehrana. Zato je v projektu nogometnih oddelkov temu področju namenjena velika pozornost. Strokovnjaki za prehrano na začetku leta, v okviru finančnih možnosti ministrstva, določijo in naredijo načrt prehranjevanja, ki ga izvajajo kuharice v prostorih domske kuhinje. Načrt je sestavljen iz petih obrokov dnevno (zajtrk, dopoldanska malica, kosilo, popoldanska malica in večerja). Za red in nadzor v jedilnici skrbijo vzgojitelji, s katerimi se dijaki tudi dogovarjajo o določenih prilagoditvah, odpovedih ali dodatnih potrebah znotraj rednih obrokov.

Za spremljanje prihodov in odhodov dijakov nogometašev iz dijaškega doma, za zagotavljanje splošnega reda, skrbi varnostnik, ki je med tednom od ponedeljka do petka stalno prisoten. Tako je v dijaškem domu vselej prisotna oseba, na katero se lahko dijaki nogometaši kadarkoli v dnevu obrnejo po pomoč ali nasvet.

Profesorji na obeh šolah, ki sodelujejo z dijaki nogometnih oddelkov, so pred začetkom vsakega leta skrbno izbrani. Prednost pri izboru imajo predvsem tisti, ki imajo močno notranjo motivacijo in poznavanje področja športa na visokem nivoju. Veliko teh profesorjev je na lastni koži doživelo bolj ali manj zahteven proces športnega treniranja, zato imajo občutek za delo z mladimi športniki, in to delo razumejo predvsem kot priložnost in strokovni izziv. Obstaja tudi skupina profesorjev, ki so zaradi narave predmeta poučevanja, manjkajočih pedagoških ur itd., in kljub nižji motiviranosti za delo nogometaši, primorani sodelovati z nogometnimi oddelki. V celoti gledano, je znotraj projekta nogometnih oddelkov poskrbljeno za visok nivo strokovnega pedagoškega procesa, ki dnevno zahteva veliko prilagajanja ter usklajevanja profesorjev in dijakov nogometašev.

3.4.7 Način, posebnosti in prilagoditve dela v projektu

Letni delovni načrt trenažnega procesa v nogometnih oddelkih pripravijo štirje trenerji NZS, ki so odgovorni za posamezen oddelek nogometašev. V tem načrtu so jasno opredeljena in določena vsa področja trenažnega procesa, ki se jih skozi leto izvaja z dijaki nogometaši, vpisanimi v projekt. Velik poudarek je namenjen celostnemu razvoju nogometaša, zato je vsak igralec obravnavan individualno. Treningi so v prvi vrsti namenjeni in usmerjeni k optimalnemu razvoju vsakega igralca posebej. Zato so vsebine, ki so v ospredju pri delu z nadarjenimi nogometaši v projektu jasno določene (tehnika, telesna in psihološka priprava, individualna in skupinska taktika). V letni delovni načrt so vključene tudi ostale dejavnosti, ki se letno izvedejo in so sestavni del programa: štiridnevne priprave bodočih prvih in drugih

letnikov v mesecu juliju, svetovna prvenstva srednjih šol pod okriljem mednarodne šolske športne zveze na vsaki dve leti, prijateljske tekme z mlajšimi reprezentancami Slovenije, klubi in akademijami v tujini (z nogometno akademijo SM dvakrat letno), nogometno sodniški izpit za tretje letnike, testiranja tenziomiografije mišic, ogledi tekem članske reprezentance Slovenije, božični turnir med nogometnimi oddelki v malem nogometu, zaključni turnir nogometnih oddelkov na Nacionalnem nogometnem centru Brdo ob koncu šolskega leta itd.

Treningi v projektu Nogometnih oddelkov NZS večinoma potekajo v Športnem parku Ljubljana-Šiška na velikem igrišču z umetno travo. V sklopu športnega parka je tudi veliko igrišče z naravno travo in dve manjši igrišči z umetno podlago ter ostala športna infrastruktura. Za nemoten trenažni proces skozi celo leto je na voljo šolska telovadnica na GŠ, kot tudi vsi ostali prostori v okviru gimnazije (regeneracijsko-rehabilitacijska soba, fitnes, domski prostori, skupni prostori, učilnice, masažni prostori, trenažne sobe, knjižnica, plesna dvorana itd.). Nogometni treningi vključujejo dijake nogometaše, ki obiskujejo gimnazijski program na GŠ in poklicne programe na ŠC PET, ki je od dijaškega doma, igrišč in gimnazije oddaljena 20 min hoje. V vsakem nogometnem oddelku je od 25 do največ 30 (1. letnik) dijakov nogometašev, ki sedemkrat tedensko trenirajo skupaj. Pet treningov opravijo pod vodstvom 2–4 profesionalnih trenerjev NZS. En trening tedensko je opravljen pod vodstvom trenerja NZS za kondicijsko pripravo, dva dodatna treninga opravijo dijaki nogometaši v okviru šolske športne vzgoje (gimnastika, atletika, telesna priprava, regeneracija) s profesorji športne vzgoje posamezne šole. Vratarji opravijo 2–3 specialne treninge s trenerjem NZS, ki je zadolžen za njihov trenažni proces. Za vsak letnik fantov je primarno zadolžen en trener NZS, ki vodi evidenčni karton posameznikov tega oddelka.

Pouk na šolah, kateri obiskujejo dijaki nogometnih oddelkov, poteka v dopoldanskem času. Glede na specifiko in težavnost posameznih predmetov (maturitetni predmeti, strokovni predmeti) in zahtev dopoldanskega ali popoldanskega nogometnega treninga, se pri izdelavi urnika veliko pozornost nameni razporeditvi učnih ur. Tako dijaki nogometaši največkrat ne začnejo pouka pred 8. uro zjutraj, zadnje šolske ure pa so namenjene manj zahtevnim predmetom. Pri preverjanju in ocenjevanju znanja imajo pravico do napovedanega pisnega ali ustnega ocenjevanja, kar jim omogoča status športnika. Po predhodnem dogovoru s pedagoškim in športnim koordinatorjem, si načrtujejo termine za ustno in pisno preverjanje znanja skupaj s profesorji. Tako se učijo usklajevati svoje učne in športne obveznosti. S tem pridobivajo lastna zavedanja o pomembnosti svojih načrtov in določanja ciljev ter razvijajo osebno odgovornost do dogovorjenih terminov ter optimalne priprave na preverjanje in ocenjevanje znanja. Nekateri fantje imajo v začetku nekaj težav s prilagajanjem na takšen način dela, ampak se le-te sproti rešujejo s pomočjo dodatnih strokovnih delavcev (svetovalna služba, trenerji, psiholog, koordinatorji), po potrebi tudi z vključitvijo in sodelovanjem staršev. Nogometašem v projektu Nogometnih oddelkov NZS, ki s klubi že med srednješolskim izobraževanjem sklenejo profesionalne, štipendijske ali druge pogodbe, je omogočeno, da se z njimi sklene pedagoško pogodbo, ki natančno definira obveznosti

dijaka v učno-vzgojnem procesu in obveznost šole do dijaka. Takšnemu dijaku – vrhunskemu športniku se v okviru projekta nogometnih oddelkov individualno prilagodi tudi trenajni proces. S tem najbolj nadarjeni nogometaši dobijo optimalno podporo, tako z učnega kot športnega zornega kota.

3.4.8 Postopek in pogoji za vpis v projekt

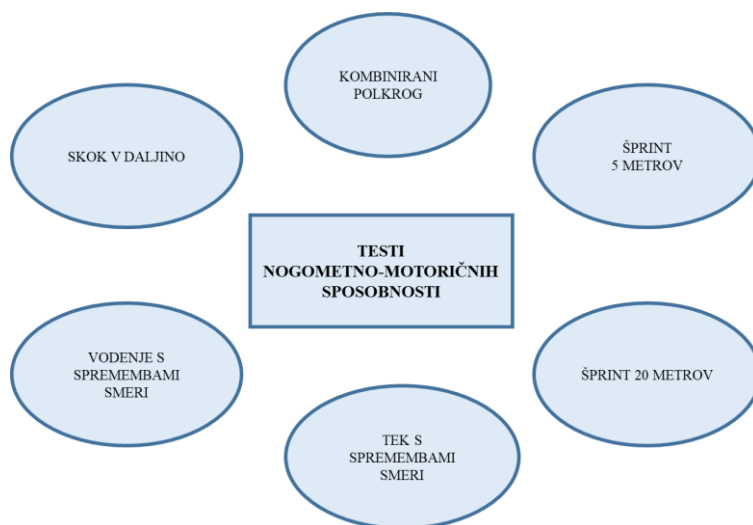
Pogoji za učence, ki po uspešno končanem devetem razredu osnovne šole kandidirajo za vpis v program Nogometnega razreda NZS, so podobni za oba šolska zavoda: kandidati morajo biti registrirani nogometaši, kar je razvidno iz uradne Evidence registriranih in kategoriziranih športnikov (morajo predložiti potrdilo NZS). Za vpis v nogometni oddelek je v za to določenih rokih potrebno oddati tudi naslednje obrazce:

- Izpolnjen vpisni obrazec na eno izmed šol v projektu: izobraževalni program GŠ ali ŠC PET.
- Oddaja vloge za bivanje v Dijaškem domu Šiška (ni samodejno vezana na vpis v nogometne oddelke).
- Izpolnjen obrazec za testiranja nogometno–motoričnih sposobnosti, ki jih vsako leto v začetku marca izvaja NZS.
- Izpolnjen obrazec o članstvu v društvu oz. nogometnem klubu.
- Izpolnjen obrazec o statusu športnika, ki ga določi NZS ali OKS.
- Zdravniško potrdilo.
- Podpisano izjavo klubskega trenerja o sodelovanju s šolskim centrom (GŠ ali ŠC PET).

Ko se učenec vpisuje v program Nogometnega oddelka NZS, je osnovni pogoj za sprejem v projekt vpis v enega od srednješolskih programov (športni oddelki), ki ga ponujata GŠ in ŠC PET (posameznik mora imeti dovolj veliko število zbranih točk v osnovnošolskem izobraževanju, pri čemer mu lahko dodatne točke prinese pridobljen status na testiranju nogometno-motoričnih sposobnosti NZS (status A prinese 10 dodatnih točk). Izmed učencev, ki se jim uspe vpisati na GŠ ali ŠC PET, NZS izbere 30 kandidatov, ki se imajo kasneje možnost šolati v projektu nogometnega razreda NZS. Če je zanimanje za nogometne oddelke večje, kot je število prostih mest, v izbor pride tisti kandidat, ki ga na podlagi rezultatov testiranja nogometno-motoričnih sposobnosti (in splošne ocene nogometnega znanja), izbere NZS.

NZS, na podlagi opravljenega testiranja nogometno-motoričnih sposobnosti nogometašev (vsako leto v začetku meseca marca), podeli statuse igralcem in jih določi za perspektivne. Testiranja, ki se opravljajo so predstavljena na sliki 14.

Slika 14: Testi nogometno-motoričnih sposobnosti NZS

Prirejeno po Pocrnjič (1995).

Od 30 vpisnih mest so najmanj štiri mesta rezervirana za specifični igralni položaj vratarjev. Vpisna mesta vratarjev se razvrščajo po enakem postopku kot pri igralcih.

Vsi, ki se jim ne uspe vpisati v nogometne oddelke, so pa bili sprejeti v programe ene od obeh šol, lahko začnejo šolanje v splošnih športnih oddelkih te šole in počakajo na kakšno prosto mesto v nogometnih oddelkih, ki se sprosti med ali po koncu šolskega leta. Analize dosedanjega poteka projekta namreč kažejo, da se zaradi različnih razlogov 1–3 dijaki nogometaši, med ali po prvem letu šolanja, izpišejo iz projekta. Največkrat so razlogi v težkem prilagajanju na samostojno življenje stran od svojega doma, pogrešanju staršev, družine in prijateljev, slaba prilagoditev na ritem »treningi – šola – dijaški dom«, pritiski na dijaka zaradi nestrinjanja kluba (klubskega trenerja) z načinom šolanja igralca, težavnost šolskega programa in drugo.

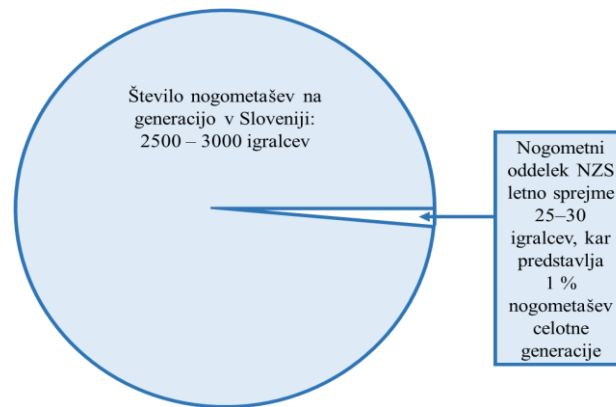
Dolgoletne izkušnje kažejo, da večina dijakov nogometašev hitro ponotranji način dela v nogometnih oddelkih in s prilagajanjem nimajo večjih težav. Skozi vsa leta izvajanja projekta je prisoten podoben vzorec, ki kaže, da nekaj dijakov nogometašev, predvsem v prvih mesecih, potrebuje več podpore in pozornosti, da se lažje privadijo na novo okolje in nov ritem dela.

Kandidati, ki izpolnjujejo vse pogoje vpisa in so sprejeti v nogometni oddelek NZS, dobijo na uradnem sprejemu srednješolcev prvi šolski dan v podpis individualno pogodbo z NZS, v kateri so opredeljene dolžnosti in pravice dijaka v projektu. Hkrati ob podpisu pogodbe NZS dijaku, sprejetemu v projekt, podeli opremo za treniranje (torbe, trenirke, majice, nogavice, kratke in dolge hlače, vetrovke itd.).

NZS v nogometni oddelek vsako leto sprejme samo okoli 1 % nogometašev posamezne generacije nogometašev v RS, starih 14 oz. 15 let. V vsaki generaciji je približno 2500 do

3000 registriranih igralcev. Vključenost nogometašev posamezne generacije v projekt Nogometnega oddelka NZS je ponazorjen na sliki 15.

Slika 15: Vključenost nogometašev v projekt

Vir: lastno delo.

Vpis v nogometne oddelke je bil od leta 2001 konstanten, vsako leto je bilo vpisanih 25 do 30 nogometašev. Razen v letih 2019 in 2020 (generacija fantov rojenih v letih 2004 in 2005) je bilo v nogometni razred vpisanih manjše število nogometašev od razpoložljivih mest (20–22 dijakov), ampak število vpisanih nogometašev v 1. letnik nikoli v zgodovini ni bilo manjše od 20. Že v letu 2021 in 2022 je ta številka spet poskočila na maksimalno število vpisa, to je 30 nogometašev na oddelek. Največje omejitve pri vpisu v nogometne oddelke predstavlja predvsem visok cenzus točk, zahtevanih za vpis v gimnazijski program GŠ (športni oddelki). V zadnjih letih je opazen trend naraščanja tudi na ŠC PET. Točke potrebne za vpis so iz leta v leto različne in so odvisne predvsem od splošnega zanimanja za te učne programe v Sloveniji. V zadnjih letih je opazen visok trend naraščanja. Za šolsko leto 2023/2024 je bilo potrebnih kar 172 točk za vpis v športne oddelke GŠ.

3.4.9 Sodelovanje med nogometnimi oddelki in klubi

Ko se dijak vpiše v projekt Nogometnega razreda NZS (podpiše pogodbo z NZS), sprejme program dela v tem projektu. Celoten projekt zajema tako proces treningov NZS, izobraževalni program na GŠ ali ŠC PET kot tudi pedagoško-vzgojni proces v Dijaškem domu Šiška. S tem dijak nogometaš prejme določene ugodnosti, ki mu jih ponuja projekt in seveda tudi dolžnosti, ki so mu naložene.

V prvi vrsti se poskuša, že takoj na začetku šolanja, klubom nogometašev razložiti in natančno opisati, za kakšen način šolanja se je odločil njihov igralec. Zelo pomembno je, da klubi razumejo in spoštujejo igralčevo odločitev in mu pri njegovi odločitvi nudijo podporo. V ta namen vodja nogometnih oddelkov v začetku šolanja opravi predstavitev projekta po posameznih klubih, ki si to želijo. Sodelovanje klubov, katerih člani so dijaki nogometnih oddelkov, s projektom Nogometnega razreda NZS je zelo pomembno za optimalni razvoj

posameznega igralca. Sodelovanje s klubi se je v zadnjih letih, predvsem na operativnem nivoju, izboljšalo. Pred 20. leti, ko se je projekt nogometnih oddelkov pričel, so se klubi po večini zavedali visokega nivoja dela v nogometnih oddelkih (pogoji in kvaliteta trenažnega procesa na višjem nivoju glede na ostala okolja po Sloveniji) in niso imeli večjih pomislekov glede načina šolanja svojih igralcev. Tako so nogometaši skozi ves teden trenirali in bivali v Ljubljani ter se ob koncih tedna udeleževali enega klubskega treninga (ob petkih) in tekem svojih klubov med vikendi. Ker so se pogoji in nivo dela po klubih skozi leta dvignili na višji nivo, je vse več klubov izražalo željo po večjem številu med tednom opravljenih treningov njihovega igralca v matičnem klubu. Zato se je proces dela v nogometnih oddelkih NZS delno prilagodil željam klubov, na način, ki prinaša dijakom nogometašem kar se da optimalne pogoje za njihov razvoj.

Danes ima dijak nogometaš vpisan v nogometne oddelke možnost, da pred začetkom šolskega leta izbere osebno prilagojen način treniranja, enega izmed dveh tedenskih ciklov trenažnega procesa v nogometnem razredu NZS. En cikel treningov poteka po stalnem urniku, skoraj nespremenjeno že vrsto let, po osnovnem načrtu trenažnega procesa – modelu A. To pomeni, da dijak nogometaš med tednom zelo malo ali sploh ne odhaja v svoj matični klub. Od ponedeljka do četrтка sodeluje v trenažnem procesu nogometnega razreda NZS in nato v petek opravi trening ter v soboto ali nedeljo odigra tekmo za svoj klub. Na ta način vadijo predvsem fantje, ki so bolj oddaljeni od Ljubljane in bi jim odhajanje v klube med tednom vzelo preveč časa in stroškov povezanih s prevozom. Drugi cikel treniranja – model B, ki se je zaradi potrebe razvil v zadnjih letih, je postavljen na način, da nogometašem nogometnih oddelkov ponuja trenažni proces, ki je prilagojen in podrejen klubskemu ciklu treniranja. Igralci, katerim vožnja in odhajanje v klub med tednom ne predstavljata prevelike obremenitve, lahko izberejo način treniranja po modelu B. To pomeni, da fantje 2–3 popoldanske treninge med tednom opravijo v klubu s svojimi ekipami. Znotraj programa nogometnih oddelkov še vedno opravijo pet nogometnih treningov, vendar so ti po dnevih, času trajanja, intenzivnosti ter vsebini treninga prilagojeni osnovnemu klubskemu ciklu treningov. Tako lahko igralci v projektu Nogometnega razreda NZS opravijo veliko število dodatnih treningov (individualni/skupinski treningi, treningi tehnike, individualne/skupinske taktike, telesne priprave, regeneracije itd.) s poudarkom na vsebinah, za katere v klubih zmanjkuje časa in se jim zaradi tekmovalnega naboja daje manj poudarka. Tako lahko, z dobrim sodelovanjem klubskega trenerja s projektom Nogometnega razreda NZS, klub ogromno doprinese k dodatnemu individualnemu napredku svojega nogometaša.

Poleg prilagoditve načina izpeljave trenažnega procesa ima igralec na voljo tudi vse ugodnosti in možnosti, ki mu jih daje projekt in so predstavljene ter analizirane skozi delo. Z vpisom igralcev v nogometne oddelke in s pozitivnim sodelovanjem klubov (v prvi vrsti predvsem v dobro in korist igralcev) je program organiziran tako, da ni potrebe staršev po plačevanju dodatnih individualnih nogometnih trenerjev, individualnih trenerjev za telesno pripravo, psihologov, fizioterapevtov, testiranj, opreme, ker sam projekt Nogometnega razreda NZS vse to že vključuje v svoj program.

Če je sodelovanje klub – nogometni razred zgledno, se igralci v programu lahko v popolnosti posvetijo šoli in treningom ter svojemu napredku na obeh področjih. V preteklosti je veliko klubskih trenerjev izkazovalo določene pomisleke glede programa nogometnih oddelkov, kar izhaja tudi iz tega, da klubski trenerji premalo natančno poznajo organizacijo in način delovanja projekta. Zato je cilj, da se v prihodnosti nameni še večji poudarek na sodelovanje s klubskimi sredinami in s tem dijakom nogometiščem, vpisanim v projekt, s tega vidika omogoči še boljše pogoje za njihov napredek.

Najpomembneje je, da se vsi deležniki v procesu razvoja igralcev (igralci, starši, klubski trenerji, trenerji NZS in ostali strokovni delavci) zavedajo, da je sistem tekmovalnega športa naravnano v smeri velike selektivnosti in večina dijakov športnikov se nikoli ne prebije v tekmovalni vrh, še manj pa jih doseže življenjsko eksistenco preko športa. Tako jim kot alternativa ostane šola in pridobljena izobrazba. Ker imajo fantje, ki se vpisujejo v projekt Nogometnih oddelkov NZS, v teh letih zelo močno izraženo nogometno identiteto in veliko zaupanje v lik trenerja, tukaj nastopi neprecenljivo velika odgovornost trenerja (kluba in klubskega trenerja), da svoje mlade nogometišče vzpodbuja tudi v smeri šolske izobrazbe in njihove starše korektno informira o vseh možnih tveganjih, pasteh in morebitnih nerealnih pričakovanjih na športni poti. Projekt Nogometnih oddelkov NZS poleg športnega dela skrbno uresničuje prav to.

3.4.10 Financiranje projekta

Letni finančni načrt projekta Nogometnih oddelkov NZS pripravi vodja nogometnih oddelkov skupaj s tehničnim sektorjem NZS. Glavno vlogo pri financiranju projekta ima NZS, ministrstvo, pristojno za šport, GŠ/ŠC PET ter starši dijakov nogometiščev vpisanih v projekt.

NZS pokriva stroške opreme ter igrišč za trening, opreme nogometiščev, zaposli in delno financira plače trenerjev, zaposlenih preko projekta NPŠŠ. Financira trenerja vratarjev, trenerja za telesno pripravo, dodatne strokovne delavce (športnega psihologa), testiranja nogometiščev, dodatna izobraževanja igralcev, dodatne dejavnosti (avtobusni prevozi, ogledi tekem članske reprezentance Slovenije), uporabo igrišč za zaključni turnir nogometnih oddelkov na Nacionalnem nogometnem centru Brdo itd. Ministrstvo, pristojno za šport, sofinancira plače trenerjem NZS, ki so zaposleni v okviru projekta NPŠŠ. GŠ zagotavlja dodatno prostorsko podporo (športno dvorano, šolsko telovadnico, fitnes prostore, rehabilitacijsko sobo, knjižnico, domske prostore, garderobo/pisarno trenerjev NZS) in nudi kadrovsko podporo projektu (športnega koordinatorja, pedagoškega koordinatorja, vzgojitelje, varnostnike, čistilke, kuharice, individualne ure profesorjev, sofinancira fizioterapevta, športnega psihologa, zunanje predavatelje itd.). ŠC PET v prvi vrsti zagotavlja projektu širino s svojim izobraževalnim programom (ekonomija in telekomunikacije). V povezavi s projektom Nogometnih oddelkov NZS je finančno vrednotenje oz. stroški, ki jih ima zavod ŠC PET, povezano s športnimi oddelki zavoda. Na

šoli so štirje oddelki, ki so v celoti popolnjeni z nogometaši. En oddelek od teh je pretežno oz. delno popolnjen z igralci Nogometnega razreda NZS. Tako šola zagotavlja prostorsko podporo (šolsko telovadnico ter ostale prostore) in kadrovske podpore projektu (dodatne ure športne vzgoje, športne koordinacije, vodjo športnih oddelkov, individualne ure profesorjev, psihologa, kineziologa, zunanje predavateljce itd.). Glavna razlika države pri financiranju obeh sodelujočih šol v projektu je v tem, da srednje strokovne in poklicne šole niso upravičene do sredstev ministrstva za sofinanciranje športnih oddelkov, ker to ni zakonsko urejeno. V gimnazijskih športnih oddelkih je normativ 20 dijakov na razred, v strokovnih programih pa 30. Tako morajo strokovne šole svoje športne oddelke, katere obiskuje tudi del dijakov Nogometnega razreda NZS, financirati iz lastnih sredstev.

3.4.11 SWOT-analiza projekta Nogometnih oddelkov NZS

SWOT-analizo projekta sestavlja rezultat ocenjevanja zunanjega in notranjega okolja nogometnih oddelkov in je seznam v prihodnost usmerjenih priložnosti in nevarnosti ter sedanjih prednosti in slabosti. Z analiziranjem različnih dejavnikov, pri čemer so prednosti in slabosti notranji dejavniki, na katere lahko vplivamo, medtem ko so priložnosti in nevarnosti zunanji dejavniki, na katere nimamo vpliva, dobimo sliko o stanju projekta in na podlagi tega lahko ustrezno razvijamo projekt (Kotler, 1998).

Po analizi projekta v tabeli 4 navajam glavne prednosti projekta Nogometnih oddelkov NZS.

Tabela 4: Prednosti projekta Nogometnih oddelkov NZS

PREDNOSTI projekta Nogometnih oddelkov NZS
Projekt povezuje nacionalni javni šolski sistem in največjo panožno športno zvezo (NZS).
Internatski način izobraževanja in treniranja: "treninzi – šola – dijaški dom" – vse na enem mestu.
Več kot 20-letna tradicija nogometnih oddelkov.
Kvaliteten trenažni proces z nogometaši.
Možnost izobraževanja v gimnazijskem ali strokovno-poklicnem programu.
Velik poudarek programa na izobrazbo nogometaša.
Prilagojen in načrtovan dnevni urnik dijaku nogometašem.
Dodatne ure športne vzgoje in podpora športnemu treningu.
Široka strokovna podpora različnih strokovnjakov dijaku nogometašu na športnem in učnem delu šolanja.
Individualna obravnava dijaka nogometaša v procesu razvoja.
Dober učni uspeh bivših dijakov nogometašev in uspešno opravljena matura oz. zaključni izpit.
Dodatno individualno delo z dijaki nogometaši.
Skupno bivanje nogometašev v dijaškem domu (medsebojna podpora ter pomoč).
Visoko izobražen in izkušen kader trenerjev nogometnih oddelkov.
Strokovno interdisciplinarno usposobljen aktiv profesorjev športne vzgoje in ostalih sodelavcev v projektu.
Dobri pogoji za trenažni proces (športna oprema in infrastruktura).
Dobra lokacija izvajanja projekta v središču glavnega mesta Slovenije.
Lastna šolska kuhinja in možnost dodatne prilagojene prehrane športnikom.
Veliko število uspešnih vrhunskih nogometašev, ki so obiskovali projekt.
Nosilec projekta (NZS) je finančno stabilna, največja panožna športna zveza v Sloveniji.
Sodelovanje in podpora države oz. ministrstva, pristojnega za šport, pri izvedbi projekta.
Sofinanciranje trenerjev nogometnih oddelkov s strani ministrstva, v okviru projektov NPŠŠ.
Sodelovanje projekta Nogometnih oddelkov NZS z nogometno akademijo v SM.

Vir: lastno delo.

Na drugi strani analiza pokaže tudi slabosti projekta Nogometnih oddelkov NZS, ki so dodane v tabelo 5.

Tabela 5: Slabosti projekta Nogometnih oddelkov NZS

SLABOSTI projekta Nogometnih oddelkov NZS
Vežanost projekta na 4-letno razpisno obdobje ministrstva, pristojnega za šport.
Posreden vpis nogometašev v projekt Nogometnih oddelkov NZS (vpis preko GŠ ali ŠC PET).
Stroški financiranja dijaškega doma s strani samih dijakov nogometašev, vpisanih v projekt.
Projekt nima lastne spletne strani (slabo pojavljanje na spletnih straneh).
Neuporaba novih komunikacijskih orodij na spletu (You Tube, Twitter, Instagram itd.).
Premajhno poznavanje projekta splošne – širše javnosti.
Ne-tekmovalni sistem treniranja znotraj projekta (nogometaši tekmujejo za svoje klube).
Neustrezen sistem nagrajevanja strokovnih delavcev v projektu.
Souporaba igrišč za trening z ostalimi deležniki.

Vir: lastno delo.

Glede na analizo notranje organizacije nogometnih oddelkov lahko povzamem veliko prednosti. Zelo pomembna je več kot 20-letna tradicija projekta in izkušen strokovni kader, ki v središče projekta stalno postavlja igralca. Vsekakor je velika vrednost projekta tudi v samem načinu organiziranja in delovanja, ki je unikaten v našem prostoru in tudi širše – internatski način izobraževanja »šola – dijaški dom – treningi« vse na enem mestu (sistem kolidžev in športnih akademij v tujini). Omeniti je potrebno tudi veliko število uspešnih dijakov, tako športnikov kot akademikov, ki jih je projekt so-izoblikoval skozi štiri letno obdobje srednješolskega izobraževanja. Veliki slabosti projekta sta vezanost projekta in njegovega razvoja na 4-letno obdobje ter postopek vpisa v Nogometne oddelke NZS, ki je mogoč samo preko vpisa na šolska zavoda GŠ ali ŠC PET.

Po analizi zunanega okolja so v tabeli 6 vidne priložnosti projekta nogometnih oddelkov.

Tabela 6: Priložnosti projekta Nogometnih oddelkov NZS

PRILOŽNOSTI projekta Nogometnih oddelkov NZS
Edinstven način šolanja in treniranja nogometašev v Sloveniji po vzoru kolidžev.
Pomanjkanje konkurence podobnih projektov pri nas in v bližnji okolici.
Veliko število registriranih mladih nogometašev v Sloveniji.
Velike generacije učencev, ki trenutno vstopajo v srednješolske programe šolanja.
Velika prepoznavnost NZS v slovenskem in mednarodnem okolju.
Velika popularnost nogometne igre po svetu.
Večji interes sodelovanja in komuniciranja panožnih športnih zvez ter nekaterih klubov.
Večje prepoznavanje projekta v slovenskem in mednarodnem okolju.

Vir: lastno delo.

Natančnejša analiza nam pokaže, s katerimi nevarnostmi se projekt lahko srečuje v prihodnosti. Le-te so prikazane v tabeli 7.

Tabela 7: Nevarnosti projekta Nogometnih oddelkov NZS

NEVARNOSTI projekta Nogometnih oddelkov NZS
Omejitev vpisa – visoki pogoji (cenzus točk) za vpis v program GŠ.
Pomanjkljiv nadzor izvajanja programov NPŠŠ na državni ravni.
Premajhna podpora panožne zveze projektu v zadnjih letih.
Pomanjkanje vizije razvoja projekta s strani vodstvenih kadrov NZS.
Slaba pripravljenost projekta na prilagoditve in zahteve modernega nogometa v smislu moderne tehnološke podpore trenažnemu procesu.
V zadnjih letih naraščajoč trend vpisa na program GŠ ostalih športnikov (omejen vpis).
V zadnjih letih naraščajoč trend vpisa na ŠC PET nogometašev, stanujočih v Ljubljani (niso primerni kandidati za internatski način šolanja).
Nepoznavanje in nerazumevanje projekta nekaterih klubskih trenerjev in posledično slaba podpora projektu.
Osip vpisovanja dijakov nogometašev iz vzhodnega dela države v projekt.
Slabo opredeljena pravila in pogoji za možnost šolanja dijakov športnikov na daljavo.
Slabo urejen status trenerjev (pogodbe za določen čas, slaba sistematizacija delovnega mesta, napredovanja, itd.).
Omejene kapacitete dijaškega doma in naraščajoč vpis v dijaški dom Šiška ostalih dijakov, ki niso del projekta.

Vir: lastno delo.

Analiza kaže, da je mogoče predvideti veliko priložnosti in tudi nevarnosti, s katerimi se nogometni oddelki soočajo. Priložnosti projekta so predvsem v njegovem unikumu – v internatskem načinu bivanja ter treniranja nogometašev, v pomanjkanju konkurenčnih projektov doma ter bližnji okolici in v zavedanju, da je ena od zelo pomembnih priložnosti tudi ta, da projekt neposredno povezuje javni šolski sistem in največjo panožno športno zvezo v državi. Največjo nevarnost vidim v vedno višjih vpisnih pogojih na obe sodelujoči šoli v projektu, še posebej na gimnazijski program. Večina ostalih nevarnosti izhaja iz pomanjkljive vizije razvoja in podpore projektu.

3.4.12 Identifikacija poslanstva in postavitev strateških ciljev projekta

Nova identifikacija poslanstva projekta Nogometnih oddelkov NZS je nujna, predvsem z vidika preprečitve napačnih interpretacij njenega poslanstva v javnosti. V preteklosti naj bi nogometni oddelki na GŠ prevzeli vodilno vlogo razvoja mladih nadarjenih reprezentantov Slovenije (U15 do U19), ki pa nikoli ni bila popolnoma uresničena, ker se je skozi čas pokazalo, da ta cilj ni bil realno postavljen in izvedljiv. Da bi vsi talentirani igralci mlajših reprezentanc Slovenije trenirali v nogometnih oddelkih, pod vodstvom selektorjev mladih reprezentanc, je bilo neuresničljivo zaradi več dejavnikov. Nekateri od njih so bili: preslab učni uspeh med reprezentanti za vpis na gimnazijski program izobraževanja, nepripravljenost selitve reprezentantov v Ljubljano v internatski način bivanja, nestrinjanje klubov s šolanjem svojih reprezentantov v projektu, spreminjanje sestave reprezentanc itd. Skozi leta se je nekatere od teh dejavnikov poskušalo prilagoditi (npr. reprezentanti Slovenije so se lahko kasneje vpisovali tudi na strokovno šolo z lažjim izobraževalnim programom ŠC PET itd.), kljub temu število reprezentantov v posameznem oddelku nikoli ni preseгло števila deset.

Skozi leta je projekt prevzel vlogo nekakšnega »učitelja – vzornika«, predvsem v smislu, da se je preko projekta Nogometnih oddelkov NZS poskušalo dvigniti strokovno delo z mladimi

po nogometnih klubih v Sloveniji. Veliko mladih nogometnih trenerjev se je mentoriralo skozi projekt in prenašalo usvojeno znanje v klubske sredine. Še veliko več trenerjev se je zgledovalo, učilo in prevzemalo način dela v projektu in ga uspešno prenašalo v svoje klube. Projekt je v nekem obdobju svojega obstoja, na tem področju, opravil odlično delo.

V zadnjih letih je širše poslanstvo projekta nekoliko zakrito širši nogometni javnosti. Nivo dela z mladimi nogometaši se je po boljše razvitih klubih, tudi po zaslugi različnih projektov NZS, med katerimi je eden najstarejših prav projekt Nogometnih oddelkov NZS, dvignil na višji nivo. Posledično ima vse več mladih nogometašev dobre trenajzne pogoje za svoj razvoj že v domačem okolju. V teh okoljih mladi nogometaši ne čutijo potrebe po menjavi in odhodu v drugo okolje, ki bi jim omogočilo višji nivo treniranja in korak naprej v njihovem razvoju.

Tudi s strokovnega vidika gre razumeti nogometaša, ki ima optimalne (dobre) pogoje v svojem klubu, da mu ta projekt ne predstavlja dodatnega motiva. Po rezultatih projekta danes lahko vidimo, da ima le-ta svojo vlogo pri evidentiranju, selekcioniranju in razvoju nekaterih mladih igralcev, ki so bili zaradi različnih dejavnikov do 15. leta starosti spregledani. Projekt Nogometnih oddelkov NZS je skozi leta obstoja veliko nogometašem omogočil korak naprej v njihovem razvoju in jim dal možnost treniranja na višji ravni. Nogometaši, ki so prišli v projekt zaradi boljših pogojev trenažnega procesa, so bili tudi nekateri bivši in trenutni članski reprezentanti Slovenije in reprezentanti do 21 let. V mesecu marcu leta 2023 so bili na seznamu selektorja Keka za prvo kvalifikacijsko tekmo za EURO 2024 kar štirje bivši dijaki nogometnih oddelkov: Jure Balkovec, Jaka Bijol, Žan Karničnik in Žan Zaletel. Njihova razvojna pot jasno kaže, da ima projekt lahko vidno in uspešno vlogo v sistemu evidentiranja, selekcioniranja in razvijanja mladih nogometašev.

Postavitev strateških ciljev nogometnih oddelkov je druga zelo odgovorna naloga, ki bo vplivala na nadaljnji (ne)razvoj projekta. Cilji so osnovno vodilo delovanja vsakega projekta ter osnova načrtovanja vseh aktivnosti, s katerimi bomo zastavljene cilje skušali uresničiti. Njihova določitev je zato izredno pomembna, saj pomeni okvir vseh aktivnosti. Strateška vprašanja in izzivi zadevajo vsa področja politike programa nogometnih oddelkov, povezane s poslanstvom, vrednotami, programi dela, njihovim obsegom, kakovostjo, financiranjem, organizacijskimi in tehnološkimi rešitvami, dijaki, starši, trenerji in drugimi udeleženci projekta. Če izpostavim samo nekatere, ki bodo po mojem mnenju dolgoročno vplivali na delovanje nogometnih oddelkov v prihodnje. Nujno bi bilo nadgraditi organiziranost modela nogometnih oddelkov, saj je to strateški cilj, ki se nanaša na različne segmente. Sistemsko bi bilo potrebno urediti: neposreden vpis v nogometne oddelke na ravni države (nogometni razred – samostojna enota); vodenje in organizacijo dela nogometnih oddelkov; šolske urnike v nogometnih oddelkih; sodelovanje s klubi; podporo panožne zveze projektu in delu strokovnih delavcev; povezljivost med vsemi deli programa ter v prihodnosti poskusiti uresničiti vizijo samostojne neodvisne nogometne akademije NZS itd. Kljub spremembam je vseskozi potrebno ohranjati glavni cilj projekta in skozi optimalno organiziranost modela nogometnih oddelkov, na podlagi ustrezne organizacijske in kadrovske strukture ter

stabilnim virom financiranja, doseči, da s kakovostnim trenažnim in pedagoškim procesom mladim dijakom nogometašem omogočimo čim boljši športni napredek ter dokončanje srednješolske izobrazbe.

Med tem procesom razvoja mora biti vpisanim dijakom nogometašem omogočeno optimalno usklajevanje šolskih obveznosti in treningov nogometa ter s tem njihov ustrezen športni in intelektualni razvoj. Zato je potrebno dvigniti podporo in vodenje projekta na višji nivo. Pri tem izboljšati komuniciranje znotraj projekta in tudi z zunanjimi deležniki. S tem doseči še večjo kredibilnost in prepoznavnost med mladimi nogometaši, trenerji, nogometnimi klubi, starši in drugimi deležniki na področju celotne Slovenije.

3.4.13 Vizija razvoja projekta za obdobje 2024–2034

Ko razmišljamo o viziji projekta Nogometnih oddelkov NZS, moramo imeti v mislih dejstvo, da projekt že vrsto let neposredno povezuje največjo panožno športno zvezo s šolskim sistemom RS. Projekt tako daje možnost mladim nogometašem, ki imajo tako športne kot akademske ambicije, da jih lažje usklajujejo in uresničijo. Glavno poslanstvo projekta za prihodnje mora ostati, da projekt mladim spregledanim nadarjenim nogometašem (talenti iz manjših sredin – klubov) omogoča korak naprej v njihovem razvoju, ne glede na trenutni biološki razvoj posameznika (zaostajanje v biološkem razvoju), nižji ekonomski in socialni položaj posameznika in njegove družine (neenake možnosti razvoja v domačem klubskem okolju), kasnejši začetek treniranja nogometa (nekateri igralci so veliki talenti z visokim odzivom na trenažni proces, ampak so pozno prišli v stik z nogometom). Nekateri posamezniki ne želijo prenehati s treniranjem nogometa po zaključeni osnovni šoli, ampak so zelo oddaljeni od izobraževalnih ustanov – srednjih šol, na katerih bi radi nadaljevali šolanje. Nenazadnje je v Sloveniji veliko mladih nogometašev, ki jim že samo način šolanja in treniranja v sistemu nogometne akademije, predstavlja veliko motivacijo za predano delo in uresničenje svojih sanj. V in zunaj okvira naštetega je v prihodnosti potrebno zasledovati glavno poslanstvo projekta Nogometnih oddelkov NZS, pri tem imeti jasno vizijo ter nenehno stremeti k identifikaciji dodatnih poslanstev, ki bi jih s projektom lahko zasledovali v prihodnje.

NZS bi morala s posodobitvijo ter nadgradnjo sistema delovanja in razvoja projekta NPŠŠ nogometnih oddelkov temu nuditi še večjo podporo. S tem bi neprestano zagotavljala večjo kakovost ter kredibilnost projekta. Obenem bi pripomogla k temu, da bi v Sloveniji razvoj mladih nogometašev še naprej ostal sistemsko neposredno povezan z javnim izobraževalnim sistemom in NPŠZ. Slovenija je majhna država, število mladih nogometašev je omejeno, zato si ne smemo privoščiti, da bi skozi razvojno sito neopazno izgubljali mlade talente. Potrebno je podpreti vse projekte, ki delujejo v dobrobit razvoja in popularizacije nogometa v Sloveniji in pri tem še posebej veliko pozornosti nameniti razvoju mladih nogometašev in njihovih trenerjev. Poleg nogometnega razvoja mora biti vizija projekta še naprej usmerjena tudi v vzgojo celostnih, zdravih in športno naravnanih osebnosti, bodočih intelektualcev, ki

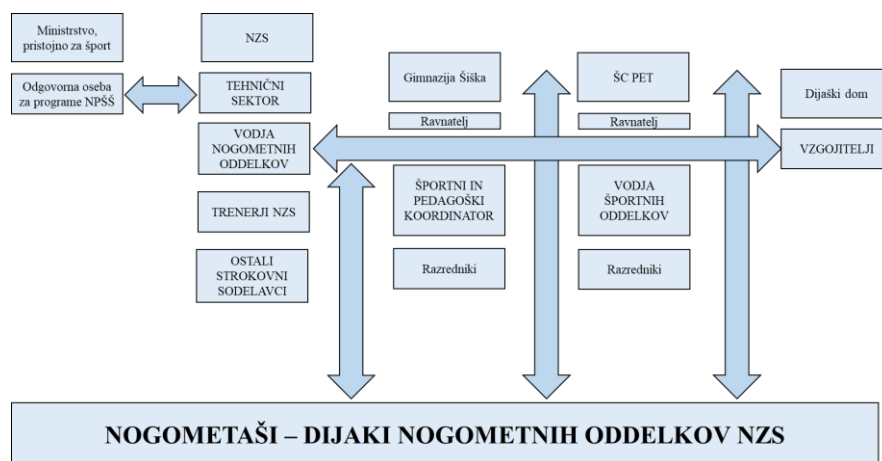
bodo imeli radi nogomet in bodo kasneje v življenju, kot izobraženi posamezniki, funkcionarji, pedagogi, trenerji ali donatorji, doprinesli k razvoju slovenskega nogometa.

Projekt Nogometnih oddelkov NZS, od leta 2021 preimenovan v projekt Nogometni razred NZS, bi lahko z jasno vizijo in usmeritvijo, v prihodnosti ponovno postal center znanja, razvoja ter sinonim kakovostnega dela z mladimi nogometaši, ki bo domače in mednarodno prepoznavno, konkurenčno tujini in enakovredno vključeno v svetovni nogometni prostor. Vizija projekta Nogometnega razreda NZS bi morala seči še globlje in dlje... da bi postal center za raziskovalno dejavnost razvoja mladih nogometašev v Sloveniji. Sodelovanje in povezovanje projekta z modernimi projekti – akademijami v tujini – bi nujno moralo postati stalnica, kot tudi poglobljeno sodelovanje s Fakulteto za šport – Inštitutom za šport in ostalimi izobraževalnimi ustanovami. Projekt bi lahko postal podporni steber vsem klubom po Sloveniji pri delu z mladimi nogometaši (testiranja, meritve, načrtovanje – izvedba trenajžnega procesa in analize le-tega itd.); vzor inovativnosti in interdisciplinarnega pristopa k razvoju nogometašev (moderna tehnologija, inovativen pristop, vpeljava novosti ter različnih strokovnih delavcev v procese razvoja mladih nogometašev); center kritičnega presojanja pri prevzemanju dobrih praks iz tujine v naše okolje; center znanja (praktičnih izobraževanj, usposabljanj in mentorstev) pri prenosu le-tega med trenerje; vzor sodelovanja z vsemi nogometnimi deležniki pri razvoju mladih nogometašev, ne glede na tekmovalnost med njimi, vse v dobrobit razvoja nogometa v Sloveniji.

3.5 Model izvajanja projekta NPŠŠ Nogometnih oddelkov NZS

Osnovni model izvajanja NPŠŠ nogometnih oddelkov je širše predstavljen na sliki 16 in je edinstven v našem prostoru ter se je skozi leta zelo malo spreminjal. Glavni deležniki v projektu so: NZS, kot nosilec in glavni izvajalec projekta, v sodelovanju s srednjima šolama GŠ z dijaškim domom Šiška in ŠC PET. Ministrstvo, pristojno za šport, neprestano bdi nad izvajanjem projekta in ga sofinancira.

Slika 16: Model izvajanja NPŠŠ – Nogometni oddelki NZS

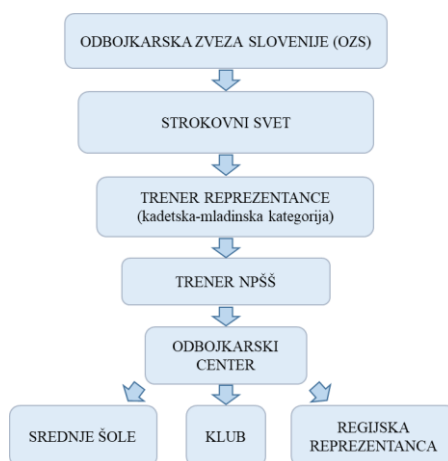
Vir: lastno delo.

3.6 Primerjava projekta z izbrano panožno športno zvezo v Sloveniji

V nadaljevanju je prikazana primerjava NPŠŠ NZS z izbrano panožno športno zvezo, ki prav tako kot NZS izvaja program NPŠŠ v kolektivnem športu. Predstavljen in na sliki 17 je ponazorjen model delovanja in organiziranost NPŠŠ OZS na primeru Slovenske odbojcarske športne šole. Dotično panožno športno zvezo sem v magistrskem delu izbral na podlagi treh glavnih dejavnikov:

- Dostopnosti do podatkov.
- Izvajanja projekta NPŠŠ izbrane panožne zveze v praksi.
- Kolektivne narave zvrsti športne panoge (objektivna primerjava z nogometom).

Slika 17: Model organiziranosti NPŠŠ OZS

Vir: OZS (2020).

Primerjava je narejena na podlagi podrobne analize dostopnih strokovnih del na to temo in dokumentov OZS: Dolgoročni program OZS 2020–2028 panožna športna šola odbojka in Delovanje in organiziranost NPŠŠ 2020–2024, ki sta delno dodana v prilogo 5.

Če primerjamo delovanje projektov NPŠŠ NZS in OZS lahko vidimo veliko podobnosti in tudi razlik v organizaciji in delovanju programov NPŠŠ. NZS ima predvsem zelo jasno postavljeno shemo treh programov (Nogometni oddelki, Inštruktorska služba in Mlajše ženske reprezentance) znotraj projekta NPŠŠ NZS. Predvsem projekt Nogometnih oddelkov NZS ima že zelo dolgo (več kot dvajsetletno) zgodovino in s tem natančno izdelano organizacijsko strukturo, način delovanja in financiranja, ki že vrsto let deluje v praksi in daje dobre rezultate.

Na drugi strani OZS, s programom Slovenska odbojcarska šola, šele postavlja oz. želi vpeljati podoben sistem s programom Športni razredi OZS. Zanimivo je, da je NZS v okviru projekta NPŠŠ najprej začela s programom nogometnih oddelkov na srednjih šolah in šele po petnajstih letih delovanja tega programa v svoj sistem vpeljala tudi regijske centre (del programa Inštruktorske službe NZS). OZS se je odločila za obratno pot, od programa

regijskih centrov (Slovenska odbojcarska šola) do kasnejše namere ustanavljanja športnih razredov v šolah.

Enako kot NZS je tudi OZS, kot nosilec projekta Odbojcarska športna šola, odgovorna za načrtovanje programa. Poleg tega tudi vrednoti, razvršča, izbira in predlaga trenerje za zaposlitev v projekt. Redno nadzoruje izvajanje programa. Vsako leto poda oceno in poroča ministrstvu o delovanju programa, izvajalcih in strokovnih delavcih, zaposlenih v projektu.

Vizija razvoja, namen in cilji so podobno zastavljeni, kot jih NZS s programom nogometnih oddelkov NZS zasleduje že vrsto let. Koncept OZS regijskih reprezentanc je zelo podoben programu Inštruktorske službe NZS, predvsem v delu programa Regijskih centrov NZS.

OZS in NZS imata v glavnih konceptih zapisane zelo podobne namene in cilje ter podoben način organiziranja in delovanja po slovenskih regijah. Vendar natančna analiza obeh pokaže, da ima NZS svoj koncept bolj podrobno razdelan in zelo specificiran po posameznih programih. Vsi programi so jasno opredeljeni po svojem namenu, organizaciji, delovanju, financiranju in z jasno podanimi cilji.

Program Slovenske odbojcarske šole je zasnovan na konceptu regijskih reprezentanc in je organizacijsko enostavnejši model. Prav tako kot koncept NZS Inštruktorske službe zavzema podobne regije in deluje po celotni Sloveniji, kar je razvidno iz slike 18.

Slika 18: Odbojcarske regije v Sloveniji

Vir: OZS (2020).

Osnovni namen teh dveh konceptov, obeh panožnih športnih zvez znotraj projekta NPŠŠ, je povečati število mladih, ki se bodo ukvarjali z odbojko/nogometom, zagotoviti učinkovit izbor – selekcijo najboljših mladih odbojkarjev/nogometašev in dvigniti kakovost dela z mladimi v klubih in reprezentančnih vrstah obeh panog.

Pri razporeditvi trenerjev OZS NPŠŠ (2012–2016 5 trenerjev, 2016–2020 6 trenerjev in 2020–2024 6 trenerjev) zaposlenih v Odbojcarski športni šoli lahko razberemo, da število zaposlenih trenerjev v okviru dvanajstletnega časovnega obdobja projekta ostaja enako oz. se rahlo povečuje. Prav tako ostaja pokritost regij, v katerih ti trenerji delujejo, enaka. Želja

odbojgarske zveze je, da s svojim strokovnim kadrom (trenerji NPŠŠ) pokrije vse odbojgarske regije, vendar trenutna kvota sofinanciranih trenerjev tega še ne omogoča na optimalen način. NZS ima v programu Inštruktorske službe NZS zaposlenih 11 inštruktorjev, ki pokrivajo vse regije, ampak tako kot pri OZS je samo 6 od teh trenerjev zaposlenih preko programa NPŠŠ.

OZS ima namen s programi NPŠŠ zagotoviti ustrezno povezavo z obstoječim šolskim sistemom. NZS, s programom Nogometnih oddelkov NZS, to povezavo zagotavlja že več kot 20 let. Kot krovna organizacija želi OZS, kar največje število v projekt vključenih mladih športnikov (na osnovi njihovih sposobnosti), usmeriti v sistem izobraževanja na gimnazijah s športnimi oddelki. Kot nosilec projekta ima OZS cilj zagotoviti stabilno obliko sofinanciranja delovanja regijskih odbojgarskih šol in neprestano spremljati in nadgrajevati delovanje le-teh.

Financiranje trenerjev zaposlenih preko projektov NPŠŠ na NZS in OZS je s strani države urejeno na enak način. Ministrstvo sofinancira plačo strokovnemu delavcu v višini 80 % osnovne plače, določene za 35. plačni razred, v skladu s predpisi, ki urejajo plače v javnem sektorju. NZS ima v obdobju 2020–2024 zaposlenih 5 trenerjev več v programih NPŠŠ kot OZS. Trenerji NZS, vključeni v projekte NPŠŠ, so s pogodbo redno zaposleni na NZS za določen čas oz. čas trajanja projekta, ki traja štiri leta in ne smejo opravljati nobenih drugih del, nalog, funkcij v nogometu (po klubih itd.). Trenerji OZS imajo s tega vidika privilegiran položaj, saj lahko poleg opravljanja nalog znotraj projekta NPŠŠ hkrati delujejo tudi kot trenerji v klubih ali kot individualni trenerji in so kot pomočniki vpeti v mlajše reprezentance Slovenije. Tako lahko trenerji OZS svoje storitve dodatno ponudijo trgu in s tem razvijajo svoj osebni potencial tudi izven projekta NPŠŠ.

Obe panožni zvezi morata v projekt NPŠŠ vključevati ali zaposlovati visoko izobražen strokovni kader, ki tudi sodeluje v pripravi strokovnih programov na nivoju obeh zvez. Trenerji, zaposleni v NPŠŠ NZS in OZS, so odgovorni za izpeljavo programa in delovanje projekta. Posamezen trener mora vsako leto pripraviti in oddati letno poročilo ter podroben letni program za naslednje šolsko leto izvajalcu, ki ga posreduje ministrstvu, pristojnemu za šport.

Tako NZS kot OZS morata omogočiti, da se trenerji redno udeležujejo strokovnih usposabljanj in izpopolnjevanj. Za razliko od NZS, OZS trenerjem omogoča tudi, da sodelujejo v strokovnih organih izvajalca programa in nosilca programa. Trenerji obeh zvez sodelujejo s športniki, ki so v programu NPŠŠ, s starši in vzgojno-izobraževalnimi institucijami pri zagotavljanju najboljših možnosti za uresničevanje programa ter pri reševanju statusnih in drugih težav športnikov. OZS nekaterim strokovnim delavcem zaposlenim v NPŠŠ omogoča, da so reprezentančni trenerji ali pomočniki v teh reprezentancah. NZS trenerjem nogometnih oddelkov NZS, v zadnjih letih, tega ne omogoča več.

Skozi primerjavo vidimo veliko podobnosti in tudi razlik, ampak zaključimo lahko, da mora NPŠŠ v obeh primerih imeti:

- Ustrezno število športnikov in športnic, ki morajo biti uvrščeni v redni tekmovalni sistem NPŠZ.
- Primeren trenerski kader (ustrezna izobrazba oziroma usposobljenost).
- Ustrezen program z jasno opredeljenim dolgoročnim načrtom dela.
- Usklajenost programa s programom panožne zveze (program potrdi najvišji strokovni organ zvez).
- Materialne in finančne možnosti za izpeljavo programov.
- Organizirano sodelovanje s šolskim sistemom in ministrstvom.

3.7 Primerjava projekta s podobnim sistemom NPŠŠ v tujini

Primerjava projekta NPŠŠ NZS s podobnim projektom v SM je narejena na podlagi intervjuja s predstavnikom in vodjem Nogometne akademije SM v Skopju, Viktorjem Paloskim, dne 19. 12. 2022 ob 13. uri v prostorih tamkajšnje akademije. Intervju je bil nestrukturiran in je sledil cilju po pridobitvi čim natančnejšega vpogleda v organiziranje in delovanje projekta Nogometnih akademij v SM. Intervju je trajal 75 minut. Zbrane podatke sem uredil in jih uporabil za namen primerjave s projektom NPŠŠ NZS.

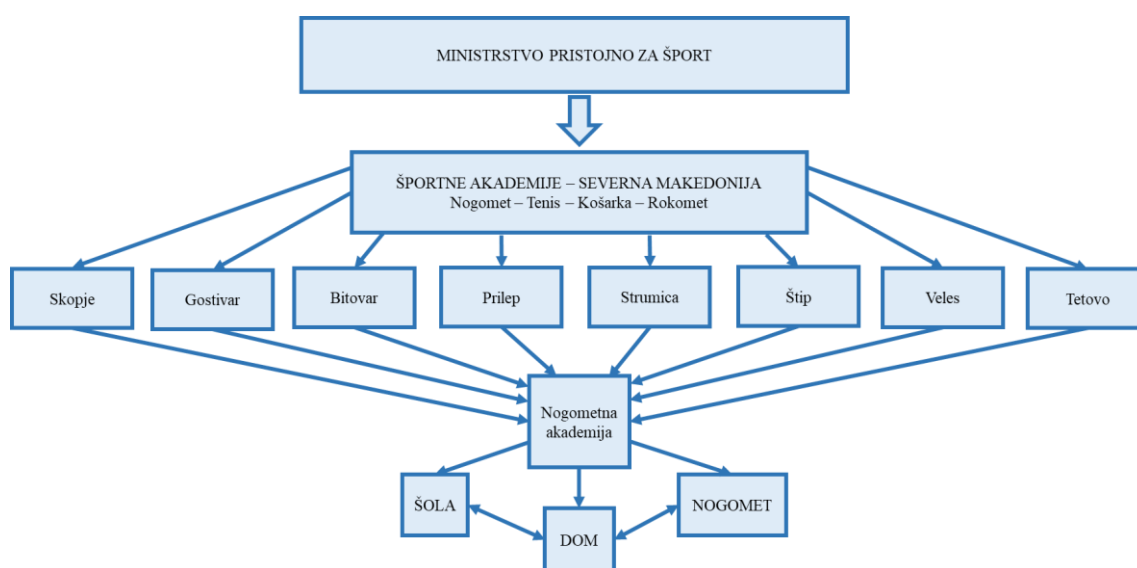
Ustanavljanje športih šol v razviti Evropi, kot jih poznamo v Sloveniji v okviru NPŠŠ, je prej izjema kot pravilo. V tujini so najboljši športni klubi ekonomsko dovolj močni, da ustanavljajo svoje športne akademije in tako prevzemajo vlogo države oz. programov NPŠŠ, kot jih poznamo v Sloveniji. Z šolskim letom 2012/2013 je bil podoben koncept, kot ga poznamo pri nas, vzpostavljen v SM. Idejo, koncept in zgled delovanja ter organiziranja so Makedonci zasledili prav v Sloveniji, na primeru projekta Nogometnih oddelkov NZS.

Ker je bil makedonski način delovanja športnih šol inspiriran in prevzet ravno iz Slovenije, je med njima veliko podobnosti. Primerjava konceptov pokaže, da so Makedonci projekt Nogometnih oddelkov NZS prilagodili svojemu okolju in pri tem upoštevali svoje prednosti in slabosti.

NPŠZ SM, ki so izbrale trenerje, so v sodelovanju z Agencijo za šport SM, ki je plačevala izbrane trenerje, vpeljale sistem delovanja športnih razredov v šolski sistem SM. Tako so panožne športne zveze za nogomet, košarko, rokomet in tenis ustanovile svoje športne razrede. Ti športni razredi so od začetka delovali in bili organizirani po principu slovenskih športnih oddelkov v gimnazijah. Nato so ob koncu leta 2016, na ravni države ustanovili športno akademijo, kjer je šola postavljena kot pravni subjekt. Od takrat naprej je plačevanje trenerjev od Agencije za šport prevzelo Ministrstvo za izobraževanje, ki je s trenerji podpisalo pogodbe o zaposlitvi za eno leto. Z ostalim strokovnim kadrom v akademiji so bile podpisane pogodbe za 6–8 mesecev. Tako je ministrstvo prevzelo tudi plačevanje plač profesorjem in štipendiranje igralcev, vpisanih v program.

V športnih akademijah poteka šolski program gimnazije, z možnostjo opravljanja mature, ki je prilagojen tem dijakom športnikom. Kot prikazuje slika 19 je bilo po celotni SM skozi določeno obdobje ustanovljenih devet športnih akademij, ki vključujejo športne panoge: nogomet, košarka, rokomet in tenis. Poleg Skopja na samem začetku, od leta 2014/2015 še v mestih: Gostivar, Ohrid, Bitovar, Prilep, Strumica, Štip in Veles. Od leta 2017/2018 pa tudi v mestu Tetovo. V teh akademijah je zaposlenih 80 trenerjev, od tega 13 trenerjev deluje v Skopju. Nogometna akademija v Skopju ima svoj trening center (2 igrišči z naravno travo, igrišče z umetno travo, slačilnice in prostore za regeneracijo) in glavno stavbo akademije (sobe za igralce, šolske prostore, pisarne za trenerje, kuhinjo z jedilnico). Podobno so organizirane tudi ostale akademije po državi.

Slika 19: Model organiziranja in delovanja športnih akademij v SM

Vir: lastno delo.

Koncept delovanja nogometne akademije v Skopju je zelo podoben delovanju programa Nogometnih oddelkov NZS. Dijaki športniki se vpišejo v srednjo šolo – projekt nogometne akademije in od ponedeljka do petka živijo, trenirajo in se šolajo v gimnaziji nogometne akademije ter nato čez vikend odigrajo tekme za svoje klube v domačem okolju. V sklopu same nogometne akademije je zasledovan enak koncept, kot ga zasleduje NZS s svojim projektom nogometnih oddelkov, in sicer »šola – dijaški dom – šport« vse na enem mestu. Omogočiti mladim nadarjenim športnikom čim boljše pogoje za njihov športni, poklicni in osebno-intelektualni razvoj. V delovanje akademije so poleg trenerjev vključeni tudi vsi ostali strokovni delavci, podobno kot pri nas. Od koordinatorjev, profesorjev, psihologov, fizioterapevtov, zdravnikov do kuharjev, varnostnikov, čistilk itd.

Organizacija nogometne akademije v Skopju je s svojimi prostori za trening, šolanje in bivanja športnikov neodvisna od ostalega šolskega sistema. Akademija je organizirana kot samostojna šola (gimnazija), zato se dijaki neposredno vpišejo v program akademije. Za razliko od Slovenije, kjer se morajo dijaki najprej vpisati v enega od programov obeh šol

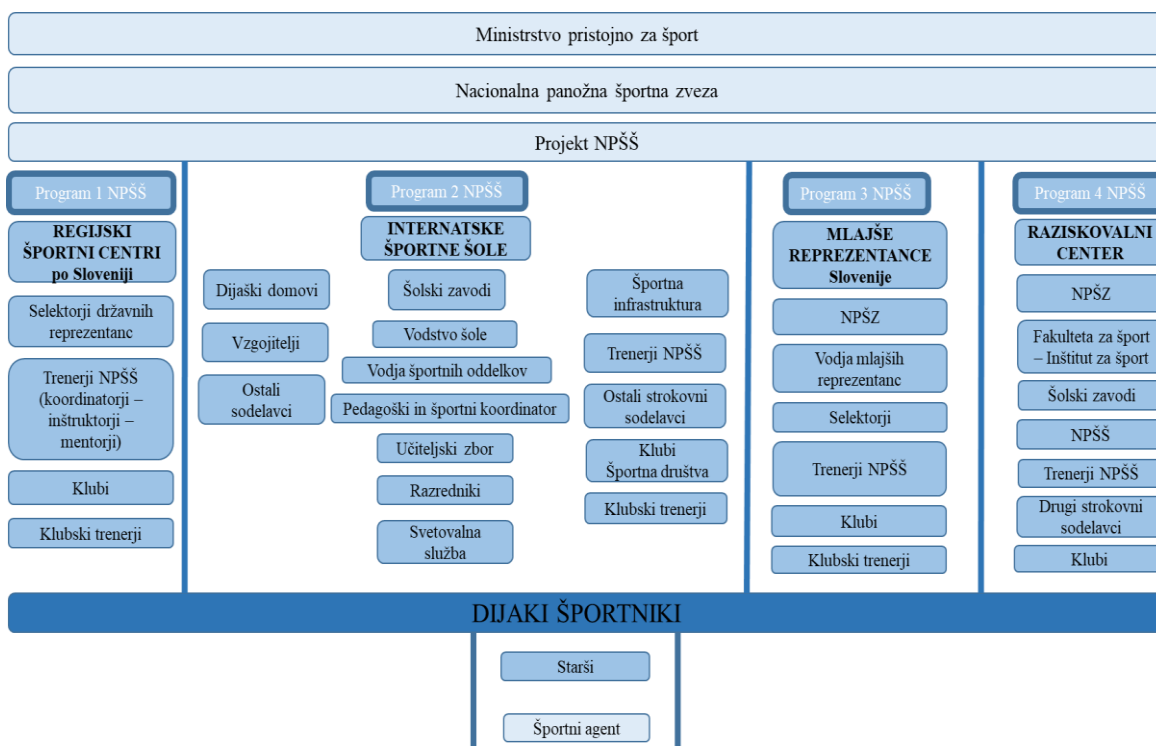
(GŠ ali ŠC PET) in se jih nato na podlagi sistema točkovanja razvrsti v projekt Nogometnih oddelkov NZS. Tako ti dijaki nogometaši tekmujejo za vpisna mesta teh dveh šol z vsemi ostalimi dijaki (športniki in ne-športniki), ne glede na željo po vpisu v nogometni razred. Podobno se dogaja na področju bivanja v dijaškem domu. V SM imajo vpisani dijaki športniki zagotovljene postelje v prostorih akademije, ki so namenjene samo njim in do njih nima dostopa širša populacija dijakov po državi. V Sloveniji lahko za bivanje v dijaškem domu Šiška zaprosi vsak dijak, ki to želi in nato se na podlagi točkovanja oceni, kdo je upravičen do bivanja. Glede pogojev za trening je slika zelo podobna sistemu vpisa v šolo in dijaški dom. V SM ima akademija svoja lastna igrišča, katerih uporaba je namenjena le še mlajšim reprezentancam SM in ostali nimajo dostopa do nogometnega centra akademije. V Sloveniji si nogometni oddelki NZS igrišča za trening delijo z ljubljanskimi nogometnimi klubi (predvsem NK Bravo, NK Ljubljana itd.) in del športnega centra je namenjen tudi splošni rekreaciji.

Po primerjavi obeh konceptov lahko vidimo, da so v SM v organizaciji projekta šli še korak dlje kot pri nas in je projekt nastavljen kot samostojna celota – športna akademija, sofinancirana s strani ministrstva za izobraževanje in nacionalne panožne zveze. V Sloveniji je projekt osnovan na sodelovanju več deležnikov, ki vsi dodajo svoj delež v mozaik uspešnemu delovanju projekta (ministrstvo, NZS in srednji šoli GŠ in ŠC PET). Tako postavljen projekt je lahko prednost zaradi stalnosti in nujnosti sodelovanja vseh deležnikov projekta. Po drugi strani pa je kompleksnost organizacije delovanja projekta velikokrat glavna ovira za njegov stalen razvoj.

3.8 Glavne ugotovitve

Osnovni namen projekta NPŠŠ je dvigniti raven športa otrok in mladine, usmerjene v kakovostni in vrhunski šport, do mednarodno primerljive ravni. Zato je zelo pomembno, da je sistem delovanja in organiziranja projekta osnovan na način, ki omogoča čim večjemu številu perspektivnih mladih športnikov razviti njihov potencial (talent) do ravni, ki jim omogoča doseganje vrhunskih rezultatov na svetovnem nivoju. Ob tem pa se morajo izvajalci programov nenehno zavedati, da bo delež športnikov, ki jim bo končni cilj dosegljiv in bodo uspeli priti v svetovni vrh, majhen. Zato morajo biti programi v projektu NPŠŠ zasnovani in izpeljani na strokoven način, s poudarkom tako na športno kot tudi vzgojno-izobraževalnem procesu mladih športnikov. Na sliki 20 je na osnovi štirih različnih programov podan splošen model organiziranja in delovanja projekta NPŠŠ v Sloveniji, ki je lahko za NPŠZ uporaben kot vzorčen model pri ustanavljanju novih NPŠŠ pri nas. Prve tri programe že zasledimo pri izvajanju NPŠŠ v Sloveniji. Kot nadgradnja modelu je dodan četrti program »Raziskovalni center«, ki bi za NPŠZ pomenil predvsem razvojni center določene športne panoge, stično točko vseh deležnikov in uporabnikov določenega športa ter možnost interdisciplinarnega pristopa in sodelovanja na nivoju države in širše.

Slika 20: Model organiziranja in delovanja projekta NPŠŠ v Sloveniji

Vir: lastno delo.

3.8.1 Analiza raziskovalnih vprašanj

Skozi magistrsko delo sem analiziral in skušal odgovoriti na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih postavil na začetku. Prvo vprašanje se glasi: Kakšen je način – model organiziranja in delovanja NPŠŠ NZS? Skozi delo mi je uspelo podrobno analizirati in opisati način – model delovanja in organiziranja NPŠŠ NZS. Dolgoročna vizija NZS je ustvariti kadrovske in organizacijske pogoje za kvaliteten proces izvajanja projektov NPŠŠ, ki bodo osnova za čim večje število zaposlenih strokovnih delavcev v okviru programov NPŠŠ. NZS ima v svojih dolgoročnih programih dela jasno opredeljene cilje in projekte, ki jih želi uresničevati tudi preko projekta NPŠŠ. Na podlagi dolgoročnih programov dela z mladimi, ima jasno postavljene temelje in že vrsto let uspešno izvaja več programov v tem okviru. Nogometni oddelki NZS, Inštruktorska služba NZS in Mlajše ženske reprezentance so programi, ki so potrjeni s strani najvišjega strokovnega organa NZS (Izvršni odbor NZS) in predstavljajo podlago za izvajanje programov NZS v okviru projekta NPŠŠ. Tako je NZS pristopila k izvedbi različnih projektov NPŠŠ, katere programi vsak na svoj način pokrivajo določeno področje v delovanju NPŠŠ. Ker je model delovanja in organiziranja NZS zelo široko in jasno zastavljen ter kot tak uspešno delujoč že vrsto let, je lahko kot vzorčni primer uporaben in v pomoč drugim panožnim športnim zvezam pri organiziranju projekta NPŠŠ. S to trditvijo je podan tudi pritrديلen odgovor na moje drugo zastavljeno vprašanje: Ali je lahko model NPŠŠ – NZS splošno uporaben tudi v drugih NPŠZ? Model delovanja in organiziranja

NPŠŠ, kot ga izvaja NZS, je lahko široko uporaben tudi pri ostalih NPŠZ, vendar je pri tem nujno poudariti, da je potrebno model prilagajati (individualne/kolektivne športne panoge, velikosti organizacije, zvrsti športne panoge in njegovi množičnosti – številu mladih športnikov, infrastrukturnim pogojem) ob tem pa ga nenehno nadgrajevati in izboljševati ter slediti sodobnim trendom (raziskovalni center, moderna infrastruktura, nove tehnologije). Pri vsem tem je potrebno upoštevati, da je vpeljevanje podobnega modela neposredno povezano z visokimi stroški financiranja, kar verjetno predstavlja glavno oviro pri ustanavljanju novih NPŠŠ programov po zgledu NZS.

Moje tretje in tudi zadnje raziskovalno vprašanje se je glasilo: Kakšne so smernice in priporočila za nadaljnji razvoj – nadgradnjo modela organiziranja in delovanja NPŠŠ v Sloveniji? Na to pomembno vprašanje odgovore podajam v naslednji točki Priporočila in smernice.

3.8.2 Priporočila in smernice

Smernice razvoja in prioritete NPŠŠ bi morale iti v smer inovativnega razvoja vsebine programov, poenotenja organizacijskega modela posameznih programov (športne akademije) in vzpostavitev večjega sodelovanja vseh NPŠZ, vključenih v projekte NPŠŠ. Pri vsem tem bi moral biti pomemben cilj kadrovska popolnitev in ureditev pogojev ter statusa trenerjev, zaposlenih v projektih NPŠŠ. Osnovni namen razvoja vsebine programov NPŠŠ je pripraviti prostor za sistematično delovanje NPŠŠ in s tem izboljšanje pogojev športnega razvoja otrok in mladine, ki so usmerjeni v kakovostni in vrhunski šport do mednarodne primerljive ravni v različnih športnih zvrsteh. To bi se dalo doseči:

- S sistemskim delovanjem NPŠŠ in rednim spremljanjem njihovega delovanja. Glavni kriterij pri oceni in spremljanju dela bi morala biti množičnost, zagotovljena redna, količinsko zadostna in kvalitetna vadba ter vključenost športnikov v tekmovalni sistem posameznih panožnih športnih zvez.
- Z izborom ustrezno izobraženih trenerjev (diplomantov Fakultete za šport), ureditvijo njihovih statusov na državni ravni (redna zaposlitev) ter sistemsko urejenim zagotavljanjem rednih strokovnih izobraževanj in izpopolnjevanj teh trenerjev, vključenih v projekte NPŠŠ.
- S postavitvijo jasnega sistema zagotavljanja finančnih virov ter s povečanjem finančnih sredstev, namenjenih razvoju programov NPŠŠ, tako s strani države kot tudi posameznih NPŠZ.
- Z ureditvijo pogojev za nemoteno in kakovostno izvajanje projektov NPŠŠ.
- Z razširitvijo programov NPŠŠ v smer raziskovalne dejavnosti, ki bi bila v pomoč pri neposrednem delu z mladimi športniki (analiza dobrih praks iz tujine, inovativnost itd.).
- Z izgradnjo dodatne športne infrastrukture, namenjene izvajanju programov NPŠŠ – moderno opremljeni športni objekti (športne akademije).

- Z vpeljavo modernih tehnologij pri načrtovanju, izvajanju in spremljanju učinkov trenažnega procesa mladih športnikov in posledično zagotavljanjem kakovostne ter prilagojene vadbe.
- S poglobitvijo povezave projektov NPŠŠ z obstoječim šolskim sistemom (izbranimi šolskimi zavodi): nujno vzpostaviti, omogočiti in pravno urediti neposreden vpis v šolske programe NPŠŠ (športne akademije) in na ta način poskušati kar največje število perspektivnih športnikov in športnic, na osnovi njihovih sposobnosti, zadržati v športu, jih usmeriti ter vključiti v sistem izobraževanja NPŠŠ in jim tako omogočiti optimalne pogoje za njihov razvoj, tako športni kot akademski.
- Posamezni strokovni delavci v programih NPŠŠ bi morali dobiti jasne smernice za svoje delovanje s strani posameznih NPŠZ, ki bi tudi izvajale nadzor na prvi stopnji pri izvajalcu. Koordiniranost, razvoj in enotne smernice njihovega dela bi se morale zagotavljati z letnimi posveti vodstvenih kadrov posameznih panožnih športnih zvez v okviru projekta NPŠŠ na državni ravni.
- Z izdelavo jasnega sistema ocenjevanja in spremljanja dela strokovno izobraženih delavcev, ki izvajajo program NPŠŠ.
- S popolno podporo NPŠZ delu strokovnih delavcev in vsem programom znotraj projekta.
- S sprejemom sistema stalne korekcije procesa dela NPŠŠ, ki bi omogočal medsebojno zaupanje in izboljšavo posameznih delov programa s predlogi za rešitev problemov med vsemi sodelujočimi deležniki.
- Z rednim sodelovanjem vseh NPŠZ, ki delujejo v programih NPŠŠ.

SKLEP

Skozi delo sem analiziral, opisoval, primerjal, kritično presojal in osvetlil trenutno stanje na področju organiziranja in delovanja NPŠŠ v izbrani panožni športni zvezi. Prikazal sem primer modela organiziranosti in delovanja NPŠŠ ter primerjavo le-tega s še enim modelom delovanja NPŠŠ v Sloveniji in enim v tujini. Zanimalo me je, na kakšen način bi se lahko še nadgradilo delujoče modele NPŠŠ, predvsem v smeri, da bi bili mladi perspektivni športniki številčno še bolj vključeni v sisteme NPŠŠ. S tem bi posledično povečali število športnikov, ki bi imeli boljše pogoje za svoj športni in akademski razvoj. Ker je bil končni cilj dela prikazati splošen model organiziranosti in delovanja NPŠŠ ter podati priporočila in smernice – napotke za izboljšanje in nadgradnjo (kar je pojasnjeno že v prejšnjem poglavju dela), v nadaljevanju podajam še nekaj sklepnih misli.

V interesu boljše organiziranosti NPŠŠ v Sloveniji in hkrati spoznanju, da je za dobre dosežke potrebno kvalitetno in sistematično delo že pri nižjih starostnih kategorijah, bi bilo nujno, da bi vsako leto vključili v projekt NPŠŠ čim večje število trenerjev, ki bi opravljali svoje delo kot neposredno delo z mladimi športniki. Pri zaposlovanju novih trenerjev je potrebno težiti k temu, da bodo imeli visoko strokovno izobrazbo ter zadostne trenerske izkušnje pri delu s posameznimi starostnimi kategorijami, s čimer bo zagotovljeno, da bodo za mlajše kategorije skrbeli dobro pedagoško usposobljeni strokovni kadri, ki bodo v

povezavi z ostalimi sodelujočimi v projektu zagotovili kvalitetno strokovno delo na področju športa in izobraževanja.

Razvoj vrhunškega športa zahteva iskanje novih, inovativnih in uspešnih rešitev pri evidentiranju in selekcioniranju nadarjenih otrok ter strokovno načrtovan proces za njihov celovit razvoj. Tekmovalni dosežek je pomemben, vendar samo ob zavedanju, da je to le eno od mnogih meril, ki so lahko pokazatelji uspešnega dela z mladimi športniki. Pot do vrhunškega dosežka je dolga, zato je dobro začeti s sistematičnim strokovnim delom že zelo zgodaj. Projektom NPŠŠ je potrebno sistemsko zagotoviti več finančnih sredstev ter tako privabiti najboljše strokovne kadre v projekte NPŠŠ (sistemsko urediti statuse trenerjem na ravni države) in s tem zagotoviti mladim športnikom še boljše pogoje treniranja in izobraževanja. Vloga športnih pedagogov in trenerjev je zelo pomembna. Od njih je odvisno, ali bo otrokova športna izkušnja kakovostna, izpolnjena z veseljem in užitkom, nenazadnje vseživljenjska.

Nogometna zveza je že pred več kot dvema desetletjema pričela z izvajanjem projekta NPŠŠ nogometnih oddelkov in skozi leta svoje programe še obogatila (inštruktorska služba, mlajše ženske reprezentance). Tako ima NZS kot ena redkih panožnih športnih zvez v Sloveniji jasno izdelan, široko zastavljen in dobro delujoč model delovanja in organiziranja NPŠŠ. Dolgoročna vizija vseh programov NPŠŠ NZS je ustvariti kadrovske in organizacijske pogoje za kvaliteten trenažni in selekcijski proces, ki bo osnova za povečanje števila perspektivnih mladih igralk in igralcev v mlajših reprezentančnih selekcijah, ki bodo kasneje predstavljali bazen kakovostnih igralk in igralcev za člansko reprezentanco.

Želja NZS je v naslednjih letih še povečati število strokovnega kadra, ki bo vključen v delovanje programov NPŠŠ. S tem bi lahko na različnih področjih dvignili kvaliteto dela na precej višji nivo. V osnovi pa cilj ostaja enak. Povečati množičnost, razviti čim več uspešnih nogometašev ter vzgojiti veliko zdravih in celostnih osebnosti, bodočih intelektualcev, ki bodo imeli radi nogomet in ki bodo, kot funkcionarji, pedagogi, trenerji, donatorji itd., doprinesli k razvoju slovenskega nogometa in širše. Za dobrobit celotnega slovenskega športa in družbe nasploh, bi se moralo tej smeri razmišljanja pridružiti še več NPŠZ, s čimer bi omogočili mladim kvalitetne pogoje in množično ukvarjaje s športom.

Da bi bil ta cilj uresničljiv, mora biti skupna temeljna naloga države in NPŠZ, optimizirati sistem, ki bo dopuščal uspešnost usklajevanja šolskih in športnih obveznosti mladih športnikov v izobraževalnem prostoru, ob upoštevanju športnih ambicij mladih in razvojnih posebnosti, v katerih se v tem času nahajajo. NZS je s svojimi programi NPŠŠ na dobri poti, vendar mora še naprej stremeti k napredku, inovativnim rešitvam in tako razvijati in izpopolnjevati svoje lastne programe, ki so že sedaj nekakšni vzorčni primeri dobre prakse delovanja in organiziranja projektov NPŠŠ v Sloveniji in bi v bodoče lahko pomenili osnovo za sistemsko rešitev na tem področju.

LITERATURA IN VIRI

1. Bednarik, J. (1999). *Nekateri vidiki financiranja in organiziranosti športa v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
2. Bednarik, J., Kolenc, M., Petrović, K., Simoneti, M., Mostnar, V. & Šugman, R. (1998). *Ekonomski pomen slovenskega športa: Vidiki organiziranosti in financiranja športnih organizacij v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
3. Bon, M., Pori, P., Škof, B., Rotovnik-Kozjek, N., Makuc, N., Hadžić, V., Rus, R., Zupet, P. & Ažman-Juvan, K. (2018). *Podprite svojega otroka športnika: za starše mladih športnikov*. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje.
4. Bryson, J. M. & Alston, F. K. (1996). *Creating and implementing your strategic plan: a workbook for public and nonprofit organizations*. San Francisco: Jossey-Bass Publisher.
5. Cankar, F., Markun-Puhan, N., Tratnik, M., Emberšič D. S., Tušak, M. & Žakelj, A. (1999). *Športni oddelki v gimnaziji. Novosti pri delu z dijaki, nadarjenimi za šport*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, GŠ.
6. Christensen, M. K. & Sørensen, J. K. (2009). Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. *European Physical Education Review*, 15, 115–133.
7. Direktorat za šport. (2009). Nacionalne panožne športne šole. *Šport mladih*, 16(151), 8–9.
8. European Commission. (2007). *White paper on sport*. Pridobljeno 7. februarja 2023 iz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>
9. GŠ. (1999). *Gimnazija Šiška – prava odločitev!: prava šola!*. Ljubljana: GŠ.
10. GŠ. (2005). *Razglašeno: glasilo Gimnazije Ljubljana Šiška*. Ljubljana: GŠ.
11. GŠ. (2008). *Gimnazija Šiška* (interno gradivo). Ljubljana: GŠ.
12. Haug, E. (2008). *Multilevel correlates of physical activity in the school setting*. Norway: University of Bergen, Faculty of Psychology, Research Centre for Health Promotion.
13. Hosta, M. (2000). *Figure športa*. Ljubljana: Samozaložba.
14. Hunger, J. D. & Wheelen, T. L. (1996). *Strategic management*. New York: Addison – Wesley Publishing Company.
15. Jelnikar, D., Pavlin, D., Kostric, T. & Zver, P. (brez datuma). *Nogometni razred NZS* (interno gradivo). Brdo pri Kranju: NZS.
16. Jelovčan, G., Pišot, R. & Žerjal, I. (2002). *Ukvarjanje s prostčasno gibalno/športno aktivnostjo otrok v zgodnjem šolskem obdobju*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
17. Jeriček Klanšček, H., Lavtar, D. & Pokrajac, T. (2007). *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju: HBSC Slovenija 2006* (raziskovalno poročilo). Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
18. Jurak, G. & Pavletič Samardžija, P. (2014). *Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014–2023*. Ljubljana: MIZŠ, Zavod za šport Republike Slovenije Planica.

19. Jurak, G., Kolar, E., Kovač, M., Bednarik, J., Štrumbelj, B. & Kolenc, M. (2010). Predlog nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2011–2020. *Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa*, 58(1/2), 133–172.
20. Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Starc, G., Žagar, D., Cecić Erpić, S., Paulič, O., Bednarik, J., Pajek, M. & Lorenci, B. (2005). *Športno nadarjeni otroci in mladina v slovenskem šolskem sistemu*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
21. Kapelj Gorenc, D. (2013). *Kronika Gimnazije Šiška od leta 1990–2012*. Ljubljana: GŠ.
22. Kolar, E. & Jurak, G. (2014). *Strateški management športnih organizacij*. Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Univerzitetna založba Annales.
23. Kolar, E., Jurak, G. & Kovač, M. (2010). *Analiza nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000–2010*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
24. Kotler, P. (1998). *Marketing management – analyses, planning and control*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
25. Kovač, M. & Cankar, A. (1992). *Poročilo o delu športnih oddelkov v srednji šoli v šolskem letu 1991/1992*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
26. Kovač, M., Jurak, G. & Leskošek, B. (2012). The prevalence of overweight and obesity in Slovenian children and adolescents from 1991 to 2011. *Anthropological Notebooks*, 18(1), 91–103. Ljubljana: Društvo antropologov Slovenije.
27. Krek, J. (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
28. Masten, I. (2003, april). *Športna vzgoja v šoli*. Pridobljeno 5. marca 2023 iz https://www.revija-vita.com/vita/38/%C5%A0portna_vzgoja_v_%C5%A1oli
29. MIZŠ. (2019). *Razpisna dokumentacija k javnemu razpisu za izbor izvajalcev in sofinanciranje plač strokovnim delavcem v programih nacionalnih panožnih športnih šol za štiriletno obdobje 2020–2024*. Ljubljana: MIZŠ.
30. MIZŠ. (2020). *Letni program športa v Republiki Sloveniji za leto 2020*. Ljubljana: MIZŠ.
31. MIZŠ. (2021). *Letni program športa v Republiki Sloveniji za leto 2021*. Ljubljana: MIZŠ.
32. MIZŠ. (2022). *Letni program športa v Republiki Sloveniji za leto 2022*. Ljubljana: MIZŠ.
33. MIZŠ. (2023). *Letni program športa v Republiki Sloveniji za leto 2023*. Ljubljana: MIZŠ.
34. Mlinarič, P. (2020). *Analiza povezanosti izobrazbe staršev z gibalno učinkovitostjo dečkov v obdobju poznega otroštva* (magistrsko delo). Maribor: Pedagoška fakulteta.
35. Nevill-Manning, C. (brez datuma). *Medals per capita*. Pridobljeno 28. avgusta 2023 iz <https://www.medalspercapita.com/#medals-per-capita:2022>
36. NZS. (2019a). *Nogometni oddelki NZS* (interno gradivo). Brdo pri Kranju: NZS.
37. NZS. (2019b). *Program dela – Inštruktorska služba NZS* (interno gradivo). Brdo pri Kranju: NZS.
38. NZS. (2019c). *Program Mlajše ženske reprezentance Slovenije 4-letni plan dela 2020–2024* (interno gradivo). Brdo pri Kranju: NZS.
39. NZS. (2019d). *Programi NZS v okviru projekta NPŠŠ 2020–2028* (interno gradivo). Brdo pri Kranju: NZS.
40. NZS. (2023). *Letno poročilo 2022*. Brdo pri Kranju: NZS.

41. OZS. (2020). *Dolgoročni program panožne šole 2020–2028 odbojka*. Pridobljeno 6. marca 2023 iz https://www.odbojka.si/source/DOKUMENTI/2020/RAZPIS%20NP%C5%A0%C5%A0%202020-24/Dolgoro%C4%8Dni%20program%20panozne%20sole%202020_2028.pdf
42. OKS-ZŠZ. (2023a). *Aktualni seznam kategorizacije športnikov, številčni pregled kategoriziranih športnikov po panogah*. Pridobljeno 14. februarja 2023 iz <http://stara.olympic.si/sportna-kariera/registracija-in-kategorizacija/aktualni-seznam/stevilo-sportnikov-po-panogah/>
43. OKS-ZŠZ. (2023b). *Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji*. Pridobljeno 14. februarja 2023 iz <http://olympic.si/sportniki/registracija-in-kategorizacija>
44. Petrović, K., Ambrožič, F., Bednarik, J., Berčič, H., Sila, B. & Doupona-Topič, M. (2001). *Športnorekreativna dejavnost v Sloveniji 2000*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
45. Plevnik, M. (2021). *Analiza javnega financiranja športa v Republiki Sloveniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
46. Pocrnjič, M. (1995). *Testiranje v nogometu: osnovna motorika: nogometna motorika (opisi testov)*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
47. Pohleven, N. (2012). *Razvoj strategije slovenskega ženskega rokometu* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
48. Prešeren, P. (2021). *30 let športnih uspehov*. Pridobljeno 4. aprila 2023 iz <https://www.gov.si/novice/2021-07-23-30-let-sportnih-uspehov/>
49. Robnik, P. (2016). *Detajlno poročilo Posveta Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport o razvojnih dejavnostih v športu: izobraževanje nadarjenih in vrhunskih športnikov, zaposlovanje vrhunskih športnikov in trenerjev, v javni upravi in podjetjih – dvojna športnikova kariera*. Ljubljana: OKS-ZŠZ.
50. Shank, M. (2005). *Sports marketing: A Strategic Prospective* (3. izd.). Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.
51. Sila, B. (2010). Delež športno rekreativnih Slovencev in pogostost njihove športne dejavnosti. *Šport*, 58(1–2), 94–99.
52. Srebotnik, I. & Plesec, M. (2011). Šport & šola z roko v roki: delo z dijaki s statusom športnika v ŠC PET Ljubljana. *Šolski razgledi*, 32(12), 12.
53. Starc, G., Strel, J. & Kovač, M. (2010). *Telesni in gibalni razvoj slovenskih otrok in mladine v številkah: šolsko leto 2007/08*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
54. Strel, J., Bizjak, K., Starc, G. & Kovač, M. (2009). *Longitudinal comparison of development of certain physical characteristics and motor abilities of two generations of children and youth, aged 7 to 18 in Slovenian primary and secondary schools in the period 1990-2001 and 1997-2008*. In B. Bokan, *International scientific conference Theoretical, methodology and methodical aspects of physical education*. Belgrade: Faculty of Sport and Physical Education of the Univeristy of Belgrade.

55. ŠC PET. (brez datuma). *Srednja tehniška in strokovna šola (brošura)*. Ljubljana: ŠC PET.
56. Škof, B. (2010). *Spravimo se v gibanje – za zdravje in srečo gre: kako do boljše telesne zmogljivosti slovenske mladine?* Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
57. Škof, B. (2016). *Šport po meri otrok in mladostnikov: pedagoški, didaktični, psiho-socialni, biološki in zdravstveni vidiki športne vadbe mladih*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
58. Štibelj, M. (2012). *Management nacionalnih panožnih športnih zvez in njihova uspešnost* (magistrsko delo). Koper: Fakulteta za management.
59. Šturm, J. (1992). *Nekateri splošni vidiki dela s športno nadarjenimi učenci* (gradivo za seminar v okviru stalnega strokovnega spopolnjevanja športnih pedagogov). Ljubljana: Fakulteta za šport.
60. Šugman, R. (1998). *Zgodovina svetovnega in slovenskega športa*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
61. Šugman, R., Bednarik, J., Doupona, M., Jurak, G., Kolarič, B., Kolenc, M., Rauter, M. & Tušak, M. (2006). *Športni menedžment*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
62. Tušak, M. (2003). *Strategije motiviranja v športu*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
63. Urad vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (brez datuma). *Slovenija Dežela vrhunskih športnih dosežkov*. Pridobljeno 20. decembra 2022 iz <https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/UKOM/Promocija-Slovenije/Slovenija-Dezela-vrhunskih-sportnih-dosezkov.pdf>
64. Videmšek, M. & Pišot, R. (2007). *Šport za najmlajše*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
65. Vodeb, R. (2000). *Ideološke paradigme v športu (...ko poseže vmes država)*. Trbovlje: FIT.
66. Vodeb, R. (2001). Koncept »mane« v športu – šport kot mana in zdravje kot mana. *Teorija in praksa*, 38(2), 290–306.
67. Zavod za šport Republike Slovenije Planica. (2021). *Pregled športa v Republiki Sloveniji v obdobju od leta 2016 do 2021*. Pridobljeno 5. marca iz https://www.zsrs-planica.si/PageFiles/Sport_v_stevilkah_2021_WEB.pdf.

PRILOGE

Priloga 1: Kategorizacija mladih športnikov in status športnika med izobraževanjem

Kategorizacijo mladih športnikov in status športnika med izobraževanjem ureja Pravilnik o prilagoditvah šolskih obveznosti dijaku v srednji šoli (Ur. l. RS, št. 30/2018), ki določa:

1. Postopek dodelitve statusa

Pridobitev statusa pisno predlagajo starši mladoletnega dijaka ali polnoletni dijak. K predlogu je treba priložiti dokazila. Dijak ima pravico povedati svoje mnenje ali predlog o pravicah in obveznostih v zvezi s statusom in ga mora šola pri odločanju upoštevati. Status se dijaku dodeli praviloma prvi mesec v šolskem letu. Predlog je potrebno predložiti najkasneje do 15. septembra. Izjemoma se lahko dijaku dodeli status tudi med šolskim letom, če izpolnjuje predpisane pogoje. Status se lahko nadaljuje tudi v naslednjem šolskem letu, če dijak še vedno izpolnjuje predpisane pogoje. Za dijake, ki imajo trajnejši status (vrhunski športniki), ni treba izdajati novega sklepa o statusu, niti ni treba sklepati novega dogovora.

Pravice in obveznosti oz. prilagoditve šolskih obveznosti določi ravnatelj s sklepom o dodelitvi statusa. Dijakom – perspektivnim športnikom se prilagoditve določijo že s sklepom o dodelitvi statusa. Predpisane obveznosti se praviloma opravijo v posameznem ocenjevalnem obdobju. O prilagoditvi obveznosti dijaka – vrhunškega športnika se šola, starši mladoletnega dijaka oz. polnoletni dijak in pri pristojni NPŠZ pooblaščen delavec (trener) pisno dogovorijo. Ker ta status narekuje vsebinsko in časovno obsežnejše prilagoditve, se je treba o njem dogovoriti individualno. Z dogovorom se lahko določi npr. opravljanje predmetnih izpitov zunaj rokov in šolskega leta, možno jim je podaljšati status dijaka, če v predpisanih rokih ne izpolnijo vseh obveznosti po programu.

Kot izhaja iz Pravilnika o prilagoditvah šolskih obveznosti dijaku v srednji šoli, se prilagodijo zlasti:

- Obdobja obvezne navzočnosti pri pouku in praktičnem izobraževanju (praktičen pouk oz. delovna praksa).
- Obveznosti dijaka pri pouku in drugih delih izobraževalnega programa (vaje, seminarske naloge, obvezne izbirne vsebine, strokovne ekskurzije in drugo).
- Način in roki ocenjevanja znanja oz. izpolnjevanja drugih obveznosti.
- Druge medsebojne pravice in obveznosti.

Dijaku se obveznosti prilagodijo tako, da jih lahko opravi v posameznem ocenjevalnem obdobju. Sklep o dodelitvi statusa začne veljati, ko je izročen staršem mladoletnega dijaka ali polnoletnemu dijaku in vsaj eden od staršev oz. polnoletni dijak podpiše, da z njim soglaša.

Dogovor o prilagajanju šolskih obveznosti se sklene v osmih dneh po pridobitvi statusa in začne veljati, ko ga podpišejo vsaj eden od staršev oz. dijak, ravnatelj in trener. Če status traja celo šolsko leto, se za posamezno ocenjevalno obdobje lahko določi izvedbeni načrt za

uresničevanje pravic in obveznosti iz statusa. Izvedbeni načrt je priloga in sestavni del sklepa o dodelitvi statusa oz. dogovora o prilagajanju šolskih obveznosti. Izvedbeni načrt pripravi razrednik (na predlog predmetnih učiteljev) in ga uskladi v oddelčnem učiteljskem zboru. Smiselno ga je določiti za vsako ocenjevalno obdobje in se lahko sproti spreminja in dopolnjuje.

2. Prenehanje in mirovanje statusa

Kot narekuje Pravilnik o prilagoditvah šolskih obveznosti dijaku v srednji šoli, lahko dijaku status preneha:

- Na njegovo izrecno željo ali zahtevno oz. zahtevno staršev mladoletnega dijaka.
- Če mu je dodeljen za določen čas.
- Če mu preneha status dijaka.
- Če mu preneha status perspektivnega oz. vrhunskega športnika po ZŠpo-1.
- Če se preneha ukvarjati z dejavnostjo, zaradi katere mu je dodeljen.
- Če se mu odvzame.

Šola lahko dijaku odvzame status, če dijak po svoji krivdi ne izpolnjuje dogovorjenih obveznosti in to povzroči negativen učni uspeh ali ima druge negativne posledice (šola mora krivdo dokazati v nepristranskem dokaznem postopku). Mnenje o dejstvih in okoliščinah poda oddelčni učiteljski zbor. Šola lahko določi, da dijaku status miruje, če tako sam želi ali to predlagajo starši oziroma drugi podpisniki dogovora. Med mirovanjem statusa dijak ne more uveljavljati pravic, ki so mu bile z njim dodeljene. O mirovanju statusa odloči ravnatelj v osmih dneh po prejemu utemeljenega pisnega predloga. Pred odločitvijo o mirovanju ali prenehanju statusa si mora ravnatelj pridobiti mnenje oz. izjavo drugih podpisnikov dogovora in upoštevati predpisana dokazila.

Priloga 2: Izvajalci LPŠ

Na razpis LPŠ se lahko glede na sklope prijavijo izvajalci športnih programov, ki so določeni v ZŠpo-1:

- Športna društva in športne zveze, registrirane v RS.
- Športna društva in športne zveze Slovencev v zamejstvu v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.
- Zavodi za šport po tem zakonu.
- Pravne osebe, registrirane za opravljanje dejavnosti v športu v RS.
- Ustanove, ki so ustanovljene za splošno koristen namen na področju športa, v skladu z zakonom, ki ureja ustanove.
- Zavodi s področja vzgoje in izobraževanja, ki izvajajo javnoveljavne programe.
- Lokalne skupnosti.
- Samostojni podjetniki posamezniki, registrirani za opravljanje dejavnosti v športu v RS.

- Zasebni športni delavci.

Pogoje in merila za izbiro in sofinanciranje izvajanja LPŠ, način določitve višine sofinanciranja, postopek izbire in sofinanciranje izvajanja letnega programa športa, način sklepanja in vsebino pogodb o sofinanciranju ter način izvajanja nadzora nad pogodbami o sofinanciranju določi minister v pravilniku (Jurak & Pavletič Samardžija, 2014).

Priloga 3: Razpisni pogoji – NPŠŠ

1. Podpisniki pogodbe NPŠŠ

Podpisniki pogodbe so nosilec projekta, izvajalec projekta in trener, ki bo izvajal program v NPŠŠ. Trener mora vsako leto predložiti podrobno poročilo o delu in programu dela za naslednje leto, njegovo delo pa mora oceniti tudi strokovni organ NPŠZ. Z izvajalcem, ki ne izpolnjuje določil pogodbe, se pogodba prekine. Prav tako se pogodba prekine ob negativnem mnenju NPŠZ o delu trenerja ali če trener prekine delovno razmerje zaradi osebnih razlogov (MIZŠ, 2019).

NPŠŠ mora imeti trenerski kader z ustrežno izobrazbo športne smeri, program z jasno opredeljenim dolgoročnim načrtom dela in ustreznim individualnim programom za trenerja, materialne prostorske možnosti za izpeljavo tega programa ter usklajenost programa s programom panožne športne zveze. Programu daje soglasje najvišji strokovni organ zvez (MIZŠ, 2019).

2. Predmet in pogoji sofinanciranja

Sofinancira se plača strokovno izobraženega trenerja za delo v programih NPŠŠ v kolektivnih in v individualnih športnih panogah, ki so na programu naslednjih olimpijskih iger, ob izpolnjevanju dodatnih pogojev, ki so (MIZŠ, 2019):

- Imajo registrirane športnike, ki so v zadnjih štirih letih pred razpisom nastopali na evropskih prvenstvih ali svetovnih prvenstvih ali na olimpijskih igrah.
- Imajo v evidenci registriranih in kategoriziranih športnikov najmanj 50 športnikov starih do 21 let v individualnih športnih panogah ali najmanj 100 športnikov starih do 21 let v kolektivnih športnih panogah.
- Po izračunu pravilnika mu pripadajo sredstva za vsaj enega strokovno izobraženega delavca.
- Pristojni organ NPŠZ sprejme najmanj štiriletni program organiziranosti in delovanja NPŠŠ za posamezno športno panogo oziroma disciplino.
- Izvajalec NPŠŠ, ki je lahko ali NPŠZ ali društvo, ki je član NPŠZ, sprejme individualni štiriletni program za posamezno NPŠŠ, namenjen pretežno športni vzgoji otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni ter vrhunski šport in v katerem so opredeljeni program dela, cilji, podatki o športnikih, vključenih v program, materialni in prostorski pogoji za izvajanje programa.

- Program iz prejšnje točke izvaja strokovni delavec z ustrežno izobrazbo športne smeri in opravljenim strokovnim izpitom na področju športa; če posameznik strokovnega izpita v času prijave na javni razpis še nima opravljenega, ga mora opraviti v roku enega leta od začetka sofinanciranja s strani ministrstva.
- Strokovni delavec, ki izvaja program NPŠŠ, ima z izvajalcem sklenjeno pogodbo o zaposlitvi.
- Izvajalec zagotovi strokovnemu delavcu bruto plačo najmanj v višini, izračunani v skladu s tem pravilnikom.
- Pristojni organ NPŠZ poda soglasje k individualnemu programu za posamezno NPŠŠ k izvajalcu in strokovnemu delavcu.

3. Merila za sofinanciranje NPŠŠ

Pred objavo javnega razpisa minister, glede na obseg sredstev določenih v LPŠ, za tiste NPŠZ, ki izpolnjujejo predpisane pogoje, določi za posamezno športno panogo število sofinanciranih strokovno izobraženih delavcev v programu NPŠŠ.

Posamezne vloge za sofinanciranje plače strokovnim delavcem v programih NPŠŠ, ki izpolnjujejo pogoje, se ovrednotijo po vnaprej določenih merilih, ki jih določa Pravilnik o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni. Število – kvota strokovno izobraženih delavcev v programu NPŠŠ za posamezno športno panogo se določi po naslednjih merilih:

1. merilo konkurenčnost športne panoge predstavlja 65 %, in sicer:

- Št. kategoriziranih športnikov v perspektivnem razredu 40 %.
- Št. kategoriziranih športnikov v mladinskem razredu in št. kategoriziranih športnikov do starosti 21 let v državnem razredu 25 %.

2. merilo razširjenost športne panoge predstavlja 15 %:

- Št. registriranih športnikov do starosti 21 let.

3. merilo uspešnost športne panoge predstavlja 20 %:

- Št. kategoriziranih športnikov v olimpijskem razredu 9 %.
- Št. kategoriziranih športnikov v svetovnem razredu 7 %.
- Št. kategoriziranih športnikov v mednarodnem razredu 4 %.

4. merilo nacionalni pomen športne panoge:

- V individualnih športnih panogah število medalj na olimpijskih igrah.
- V kolektivnih športnih panogah število medalj na evropskih ali svetovnih prvenstvih oz. delež registriranih športnikov v starosti do 21 let.

Pri vrednotenju števila kategoriziranih vrhunskih športnikov (olimpijski, svetovni ali mednarodni razred kategorizacije) se ne upošteva kategoriziranih vrhunskih športnikov, ki so kategorizirani v disciplinah, ki niso na programu naslednjih olimpijskih iger. Pri vrednotenju se upoštevajo podatki iz zadnje veljavne evidence registriranih in kategoriziranih športnikov na dan razpisa.

Izračun števila – kvot strokovno izobraženih delavcev v programu NPŠŠ za posamezno športno panogo poteka v več korakih in so določene v Pravilniku o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni. V prvem koraku se ugotovi izpolnjevanje pogojev za posamezne športne panoge, ki so določeni v pravilniku. V drugem koraku se izračuna število kvot po predpisanih merilih. Število kvot za posamezno športno panogo predstavlja vsoto deležev, ki jih prejme posamezna športna panoga za vsako posamezno merilo, pomnoženo s faktorjem števila kvot (faktor števila kvot je število strokovno izobraženih delavcev NPŠŠ deljeno s 100). Če po izračunu v prvih dveh korakih ostanejo nerazdeljena kvote za sofinanciranje strokovnih delavcev, se v tretjem koraku uporabi dodatno merilo (nacionalni pomen športne panoge).

Število sofinanciranih strokovno izobraženih delavcev v individualnih in kolektivnih športnih panogah se na podlagi Pravilnika o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni, razdeli na naslednji način: individualne športne panoge 60 % in kolektivne športne panoge 40 %.

4. Višina sofinanciranja NPŠŠ

Pravilnik o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni določa, da NPŠZ zagotovi najmanj 20 % osnovne plače strokovno izobraženemu delavcu, določene za 35. plačni razred, v skladu s predpisi, ki urejajo plače v javnem sektorju, in sredstva za vse pripadajoče prispevke in davke, ki jih je dolžan plačati izplačevalec plače. Javna sredstva za zaposlenega strokovno izobraženega delavca ne smejo presegati 100 % bruto plače, ki je določena v pravilniku.

5. Izbor strokovnih delavcev v programe NPŠŠ

Merila potrdi pristojni organ NPŠZ in morajo biti javno objavljena na spletni strani ali uradni oglasni deski, kot to predvideva Pravilnik o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni. Pristojni organ NPŠZ na podlagi meril določi seznam strokovno izobraženih delavcev, s katerimi bo kandidiral na javnem razpisu.

6. Trajanje sofinanciranja NPŠŠ

Menjave strokovno izobraženih delavcev niso mogoče, izjemoma le ob koncu tekmovalnega obdobja in le enkrat za posameznega izbranega strokovno izobraženega delavca. Strokovno izobraženi delavec, ki se na novo vključi v sofinanciranje, mora biti izbran skladno s Pravilnikom o merilih za sofinanciranje izvajanja LPŠ na državni ravni. V času veljavnosti

pogodbe o sofinanciranju iz prejšnjega stavka morajo izvajalci v skladu s pogodbo redno poročati o izvajanju programa.

7. Naloge deležnikov v projektu NPŠŠ (MIZŠ, 2019):

Naloge ministrstva, pristojnega za šport:

- Priprava javnega razpisa za vsako leto.
- Izbor novih kandidatov, ki se prijavijo na razpis.
- Preverjanje poročila o delu posameznega trenerja.
- Priprava razpisa za štipendiranje študentov Fakultete za šport, ki se bodo po študiju vključili v projekt.
- Priprava razpisa za sofinanciranje pripravniških mest.
- Spremljanje pripravništva strokovnih delavcev v športu, ki so zaposleni v projektu.
- Spremljanje napredovanja strokovnih delavcev v športu, ki so zaposleni v projektu, v nazive.

Naloge nosilcev projekta – NPŠZ:

- Skrb za dolgoročno načrtovanje programov NPŠŠ in za zaposlovanje strokovnih delavcev v teh programih.
- Redni nadzor in ocenjevanje izvajanja programov.
- Vsakoletna ocena najvišjega strokovnega organa o programu, izvajalcu in strokovnem delavcu, ki jo mora podati ministrstvu najkasneje do roka za prijavo na javni razpis za sofinanciranje programa za naslednje leto.
- Sodelovanje z ministrstvom pri spremljanju in koordiniranju izvajanja programa.
- Omogočanje sodelovanja strokovnega delavca v svojih strokovnih organih.

Naloge izvajalcev projekta – klubi ter društva:

- Omogočanje strokovne izpeljave programa.
- Redno spremljanje strokovnega delavca in obveščanje nosilca ter ministrstva o ugotovitvah, pomembnih za izvajanje programa.
- Posredovanje celovitega letnega poročila o izvajanju programa ministrstvu.
- Redno izplačevanje plačila strokovnemu delavcu.
- Spodbujanje sodelovanja strokovnega delavca v svojih strokovnih organih in podpiranje njegovega usposabljanja.

Naloge trenerjev:

- Strokovna izpeljava programa in koordiniranje dela drugih trenerjev, ki sodelujejo pri tem programu.
- Vsakoletno poročilo o delu v preteklem letu in podroben enoletni program za naslednje leto, ki ga mora predložiti izvajalcu in ministrstvu najkasneje do izteka roka za prijavo na javni razpis za sofinanciranje programa za naslednje leto.
- Redno obveščanje izvajalca programa, nosilca in ministrstva o tekočih zadevah.

- Strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje.
- Sodelovanje v strokovnih organih izvajalca in nosilca.
- Sodelovanje s športniki, ki so v programu, z njihovimi starši in vzgojno-izobraževalnimi ustanovami pri zagotavljanju najboljših možnosti za uresničevanje programa ter pri reševanju statusnih in drugih težav športnikov.

Priloga 4: Inštruktorska služba NZS

Del programa Inštruktorske službe NZS so tudi Regijski centri MNZ (U12 in U13). Vizija teh programov je s strani NZS že v osnovi zastavljena bolj dolgoročno. Ta je predvsem ustvariti pogoje za kvaliteten selekcijski proces, ki je osnova pri oblikovanju prve mladinske reprezentance Slovenije U15. Program omogoča mladim nadarjenim igralcem, poleg trenažnega procesa v svojem klubu, dodatne aktivnosti za njihov nogometni in osebostni razvoj. Igralci dobijo možnost treniranja in igranja tekem z najboljšimi vrstniki iz drugih klubov in MNZ, kar pomeni razvoj in primerjavo na višjem nivoju. Program je tudi zelo učinkovito orodje za prenašanje informacij in vsebin na klubske trenerje. S tem NZS posledično dviguje kvaliteto dela z mladimi v klubskih sredinah (NZS, 2019b).

Program Regijski centri NZS zasleduje naslednje cilje (NZS, 2019b):

- Evidentiranje in enotno spremljanje nadarjenih igralcev.
- Priprava treningov in strokovnih programov za delo z mladimi igralci.
- Zagotavljanje nadarjenim igralcem dodatno strokovno vodeno aktivnost.
- Motiviranje mladih igralcev za delo in razvoj.
- Pomoč klubom MNZ pri vzgoji in izobraževanju nadarjenih mladih igralcev.
- Ponuditi vsem sredinam enake možnosti pri selekcijskem izboru.
- Dodatno izobraževanje trenerjev.

Združevanje najboljših igralcev iz posameznih MNZ v selekciji U14 vzhoda in zahoda (Centri NZS U14), je naslednja stopnja, kjer poskuša NZS nadgraditi delo v Regijskih centrih MNZ. Ker je delo s perspektivnimi igralci zelo pomembno, je osnovni namen tega programa, da se najboljši igralci združujejo na skupnih treningih ter tekmah. S tem dobi NZS boljši vpogled v selekcijski proces. Pri selekcijskem procesu se znotraj programa izvajajo različne dejavnosti, ki pripomorejo k boljšemu evidentiranju in čim bolj objektivni oceni kvalitete posameznih igralcev (NZS, 2019b).

V programu Centri NZS U14 NZS zasleduje naslednje cilje (NZS, 2019b):

- Evidentiranje širšega izbora (od 100 do 140) najboljših igralcev U14.
- Primerjava nadarjenih evidentiranih igralcev iz projekta regijskih centrov na skupnih treningih in tekmah.
- Evidentiranje potencialnih igralcev (od 40 do 50) za oblikovanje reprezentance U15.

- Seznanjanje nadarjenih igralcev s tehnično/taktičnimi zahtevami treningov in principi igre v mlajših reprezentancah.
- Motiviranje mladih igralcev za delo in razvoj.

Priloga 5: OZS

OZS je prostovoljna zveza društev in organizacij, katerih glavna športna dejavnost je odbojka. OZS je ustanovljena s ciljem pospeševanja razvoja odbojke v RS (OZS, 2023).

Naloga OZS so, da skrbi za množični in kakovostni razvoj odbojke. Organizira šolanje – usposabljanje in izpopolnjevanje kadrov (trenerjev, sodnikov, igralcev in organizatorjev). Organizira, določa in vodi sistem državnih tekmovanj ter predpisuje pogoje za nastopanje v njih. Sodeluje pri organizaciji odbojkarskih prireditev ter širi prepoznavnost in popularnost odbojkarske igre. Spodbuja vključevanje mladih v odbojko. Organizira priprave in nastope državnih reprezentanc ter tako predstavlja kakovostno slovensko odbojko. Skrbi za založniško dejavnost in promocijo lastnih dejavnosti v skladu z veljavnimi predpisi. Sodeluje pri stalnih in občasnih športnih akcijah republiškega značaja. Razvija sodelovanje odbojkarskih organizacij v regionalnem in mednarodnem merilu. Koordinira delo svojih članic ter usmerja delovanje odbojkarskih organizacij. V predpisanih rokih obravnava pripombe in predloge svojih članov. Spoštuje in varuje statut, predpise in pravila igre ter zagotavlja, da jih spoštujejo tudi njeni člani (OZS, 2023).

V okviru delovanja in organiziranosti NPŠŠ je na OZS pred leti nastal projekt Slovenska odbojkarska športna šola. Projekt omogoča OZS, da zaposluje več izobraženih trenerjev, ki skrbijo za kvalitetno delo v 22 izbranih odbojkarskih sredinah. Tako je OZS s svojim strokovnim kadrom prisotna v vseh odbojkarskih regijah po Sloveniji in na osnovi dobre pokritosti dviguje raven dela svojih vzgojnih projektov na višjo raven. Slovenska odbojkarska šola je organizirana oblika izvajanja – treniranja odbojke za nadarjene otroke in mladostnike, uvrščene v programe kakovostnega in vrhunškega športa. Opredeljena je z usmeritvami in cilji nacionalnega programa športa. Projekt NPŠŠ OZS predvideva ustanovitev in aktivno delovanje regijskih odbojkarskih šol. Regijske odbojkarske šole izvajajo program dela Slovenske odbojkarske šole. Nosilci dejavnosti v posameznih regijah so strokovno izobraženi trenerji, zaposleni na OZS in v klubih. Trenerji so izbrani preko razpisa ministrstva, pristojnega za šport, ki sofinancira plače trenerjev v programih NPŠŠ (OZS, 2020).

Nosilec projekta Odbojkarska športna šola OZS je odgovorna za načrtovanje programa. Poleg tega tudi vrednoti, razvršča, izbira in predlaga trenerje za zaposlitev v projekt. Redno nadzoruje izvajanje programa. Vsako leto poda oceno in poroča ministrstvu o delovanju programa, izvajalcih in strokovnih delavcih zaposlenih v projektu. Projekt ji omogoča sodelovanje strokovnega delavca v svojih strokovnih programih. Trenerji, zaposleni v odbojkarski šoli, so odgovorni za izpeljavo programa in usmerjanje tudi drugih trenerjev, ki sodelujejo v NPŠŠ. Vsako leto mora trener oddati letno poročilo in podroben letni program

za naslednje leto tako izvajalca kot ministrstvu, pristojnemu za šport. NPŠZ mora omogočiti, da se trenerji redno udeležujejo strokovnih usposabljanj in izpopolnjevanj in sodelujejo v strokovnih organih izvajalca programa in nosilca programa. Trenerji sodelujejo s športniki, ki so v programu, s starši in vzgojno-izobraževalnimi institucijami pri zagotavljanju najboljših možnosti za uresničevanje programa ter pri reševanju statusnih in drugih težav športnikov. Nekateri so tudi reprezentančni trenerji ali pomočniki v teh reprezentancah (OZS, 2020).

Udeleženci projekta NPŠŠ OZS – Slovenska odbojcarska šola so (OZS, 2020):

- OZS.
- Strokovni svet OZS.
- Trenerji NPŠŠ – nosilci dela v posameznih regijah (regijski predstavniki).
- Trenerji v klubih.
- Trenerji reprezentanc OZS.
- Športniki/ce v klubih, ki tekmujejo na različnih tekmovalnih nivojih.
- Športniki/ce, ki so vključeni v delo regijske odbojcarske šole.
- Športniki/ce – reprezentanti/tke.

Strokovni svet OZS oblikuje in poda usmeritve v delovanju ter potrdi program dela Slovenske odbojcarske šole. Preverja in potrjuje predloge programov posameznih regijskih odbojcarskih šol. Zadolžen je za spremljanje in oceno kvalitete dela njihovih predstavnikov. Na podlagi razpisa (ministrstva, pristojnega za šport) in meril, ki so bila sprejeta in objavljena ob razpisu, ovrednoti prispelle vloge trenerjev, ki so kandidati za mesto trenerjev NPŠŠ. V skladu z normativi in zakonskimi določili odreja obseg zaposlitve regijskih predstavnikov – trenerjev NPŠŠ (OZS, 2020).

Regijski predstavniki so trenerji NPŠŠ, ki so se že dokazali pri delu z mladimi odbojkarji v klubih ali v reprezentancah OZS. Naloga trenerjev NPŠŠ je pomoč pri organizaciji dela v posameznih klubih (regijah), kot tudi neposredno delo z mladimi. Ena od pomembnejših nalog trenerjev NPŠŠ je pomoč klubom pri usmerjanju otrok v odbojko in tako načrtno vključevanje čim večjega števila mladih v proces treniranja odbojke, predvsem v začetnih selekcijah. Zato morajo regijski predstavniki nenehno iskati možnosti sodelovanja z osnovnimi šolami in drugimi dejavniki na območju regije. Ostale pomembnejše naloge trenerjev NPŠŠ so: nudenje pomoči klubom pri organizaciji in izvedbi regijskih tekmovanj mladih; spremljanje napredka najbolj nadarjenih igralcev in njihovo evidentiranje (kandidati za regijsko reprezentanco) ter vsakoletni izbor igralcev/igralk v slovenske reprezentance mlajših kategorij ter po potrebi delovanje v reprezentančnih programih; v sodelovanju s športnimi koordinatorji gimnazij s športnimi oddelki, OZS in odbojcarskimi klubi redno spodbujajo nadarjene odbojkarice in odbojkarje za vpis v (odbojcarske) športne razrede, v katerih delujejo. Trenerji, vključeni v projekt, morajo svoje delo zastaviti široko in svoje znanje ter izkušnje posredovati tudi ostalim trenerjem in izvajalcem, ki delajo z mladimi

odbojkarji/icami v klubih, hkrati pa neprestano skrbeti za svoje strokovno izpopolnjevanje (OZS, 2020).

Izbor bodočih odbojkaric in odbojkarjev je v začetni fazi zastavljen zelo široko. V začetnem delu je pomembno vzpostavljati stik s starši. Brez njihove podpore je delo z mladimi kratkoročna naložba. Starše je potrebno seznanjati s programom dela v klubu in jim dati možnost sodelovanja. Ob napredovanju je potrebno nadarjenim nuditi boljše pogoje, jih usmerjati v šole s športnimi oddelki in omogočiti sodelovanje tako v regijskih kot tudi državnih reprezentancah, če se uvrstijo vanje. Športnikom/cam, ki ne zadostijo pogojem v procesu selekcije, je potrebno ponuditi možnost ukvarjanja z odbojko v rekreativnem smislu in jih usmerjati v organizacijsko delo, sodniške vrste itd. Ker je ena od temeljnih zahtev športne šole organizirano sodelovanje s šolskim sistemom, je naloga trenerjev NPŠŠ, da vplivajo na športnika tudi v pedagoškem smislu: vplivajo nanj, da se redno in kvalitetno šola in šolanje tudi zaključi. Športnikom/cam je potrebno omogočiti redno spremljanje stopnje razvoja – treniranosti s primerljivimi testi v njihovi starosti v klubskih sredinah, boljšim pa v reprezentančnih vrstah v sodelovanju s Fakulteto za šport – Inštitutom za šport (OZS, 2020).

Vizija razvoja Slovenske odbojkarske šole so tudi športni razredi v izobraževalnem sistemu. Namen OZS je, nadarjene mlade športnike usmerjati in združevati v športne razrede oziroma športne šole že v prvem letniku srednje šole. Zagotoviti jim optimalne materialne in ostale pogoje, ki so potrebni za kvalitetno delo v športu in srednješolskem izobraževanju. Ta skupina tekom štiriletnega šolanja deluje po programu reprezentanc v okviru NPŠZ. Prednosti tovrstnega načina dela: izbor perspektivnih športnikov; jedro slovenskih kadetskih in mladinskih reprezentanc; boljše nadzorovanje učnega uspeha športnikov; dobro sodelovanje med šolo, starši ter športnikom in trenerjem; treninge vodijo strokovno usposobljeni trenerji in športni pedagogi; program dela je usklajen s strokovnim programom NPŠZ; boljši materialni pogoji dela; ugodni termini za treninge; večje število treningov; uigranost reprezentančne vrste in enoten način dela; vrhunski rezultat (OZS, 2020).

Delo trenerjev NPŠŠ je mogoče kot (OZS, 2020):

- Delo na srednjih šolah.
- Delo v klubih (kadetska ali mladinska kategorija).
- Pomoč pri reprezentanci.

Slovenska odbojkarska šola predvideva vzpostavitev 6 centrov za moško in 6 centrov za žensko odbojko po posameznih regijah na osnovi meril, ki jih je pripravil strokovni svet OZS. Merila za določitev centrov so (OZS, 2020):

- Število športnikov.
- Regijska razpršenost.
- Število kategoriziranih športnikov.

- Klub nastopa na tekmovanjih, ki jih organizira OZS v vseh kategorijah.
- Članska ekipa igra v najvišjem nivoju tekmovanja pod okriljem OZS.

Osnovna ideja dolgoročnega programa OZS oz. modela organiziranosti Slovenske odbojcarske šole je še boljša vzpostavitev in nadgradnja dela v regijskih odbojcarskih šolah. Delo vodijo profesionalni športni delavci, zaposleni preko projekta NPŠŠ. Regijski predstavniki bodo odbojcarski trenerji NPŠŠ, katerih naloga bo stremeti k uvajanju novosti ob načrtovanju in strokovnem delu z mladimi. Pomembno bo izkoriščati nove načine dela in sodelovanja z drugimi ustanovami, kot so gimnazije s športnimi razredi, v katerih se dijaki športniki lahko še bolje in lažje dokazujejo v športu in usklajujejo svoje šolske obveznosti. Že zasnovana Slovenska odbojcarska šola predvideva razširitev baze – dela z začetniki in kvalitativno delo z mladimi perspektivnimi igralci in igralkami. Prav tako predstavlja korak naprej v smeri še bolj strokovnega in sistematičnega dela z mladimi ter možnosti za doseganje vrhunskih rezultatov na klubskem in na državnem nivoju. V prihodnjih letih naj bi vsaka regija imela regijskega predstavnika in še več trenerjev zaposlenih preko projekta NPŠŠ. Z njihovo pomočjo se bo nadgradil sistem izbora regijskih reprezentanc in realizacija priprav širšega izbora državnih reprezentanc mladih kategorij (OZS, 2020).

Osnovni namen izvajanja projektov OZS NPŠŠ je povečati število mladih, ki se bodo ukvarjali z odbojko, zagotoviti učinkovit izbor najboljših odbojkaric in odbojkarjev in dvigniti kakovost dela v klubih in reprezentančnih vrstah. Z uresničevanjem namena se bo tako lažje zasledovalo enega glavnih ciljev, ki je – dosegati čim boljše mednarodne rezultate na nivoju klubov in reprezentanc. Na poti do željenega cilja želi OZS spodbujati sistem delovanja regijskih odbojcarskih šol ter s tem zagotoviti kakovosten – strokovno načrtovan ter spremljan (meritve na Fakulteti za šport) proces treniranja in tekmovanja mladih – nadarjenih športnikov. Za ta namen izbira OZS ustrezne trenerje z izobrazbo športne smeri in skrbi za njihovo redno strokovno izpopolnjevanje. V proces treniranja nadarjenih športnikov, vključenih v Slovensko odbojcarsko šolo, so tako vključeni visoko izobraženi trenerji, katerih zaposlitev je sofinancirana s strani ministrstva. Ministrstvo, pristojno za šport, na podlagi LPŠ, objavi javni razpis za sofinanciranje, v katerem se določijo natančni pogoji za izbiro kandidatov in njihove pravice, obveznosti in dolžnosti. Trenerje, vključene v projekt Slovenske odbojcarske šole, želi panožna zveza vključiti v delo OZS (regijski centri, reprezentančni programi itd.) (OZS, 2020).